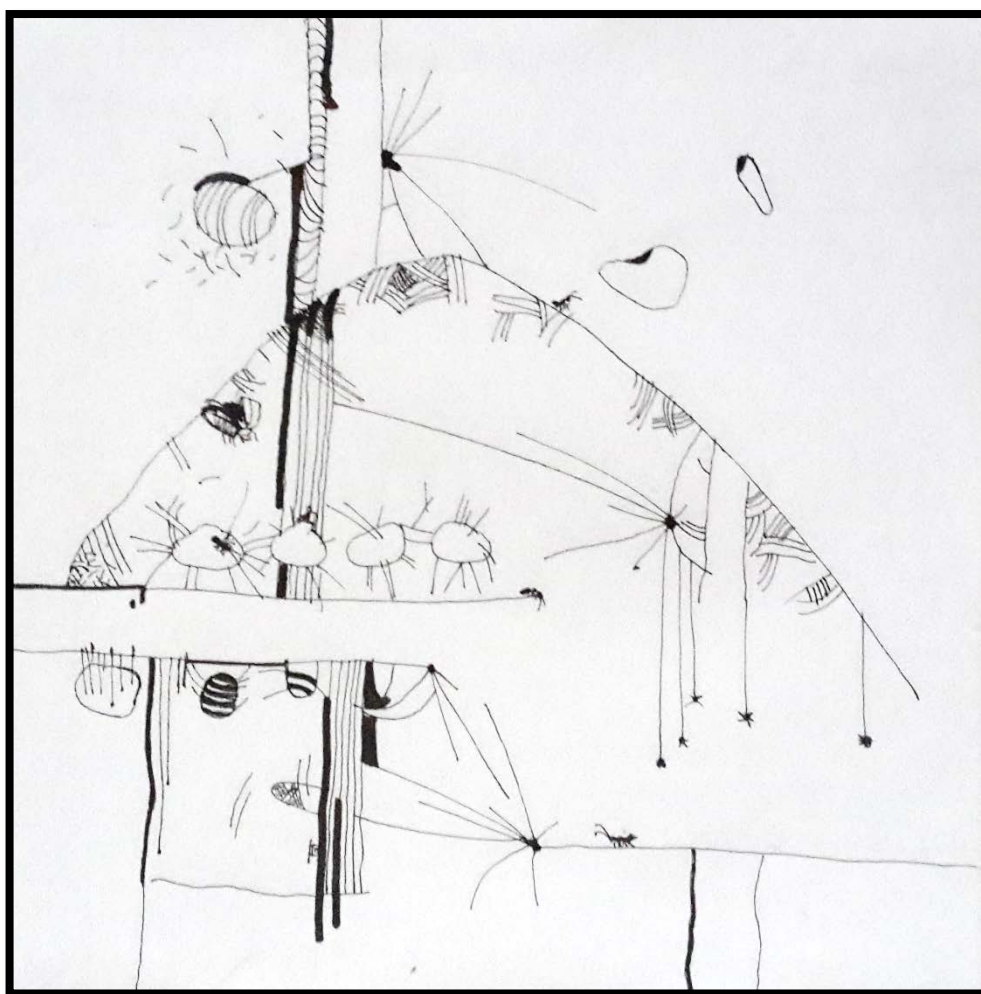

MINISTERUL CULTURII AL REPUBLICII MOLDOVA
ACADEMIA DE MUZICĂ, TEATRU ȘI ARTE PLASTICE
FACULTATEA DE ARTE PLASTICE
CATEDRA DE GRAFICĂ
SUPPORT DE CURS LA DISCIPLINA BAZELE COMPOZIȚIEI

LINIA – ELEMENT DE LIMBAJ PLASTIC

Autor: Iarîna Savițkaia-Baraghin, doctor în studiul
artelor și culturologie, conferențiar universitar interimar

Chișinău, 2016

Lucrarea a fost aprobată și recomandată pentru publicare de Consiliul științific al Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Republica Moldova.

Process-verbal nr. 5 din 27. 04. 2016

Redactor științific: *Aliona Zgardan-Crudu*, doctor în filologie, conferențiar universitar, șefa Catedrei de limba română și filologie clasică, Universitatea Pedagogică de Stat *Ion Creangă*.

Referenți: *Tudor Stavilă*, doctor habilitat în studiul artelor, Centrul Studiul Artelor al Institutul Patrimoniului Cultural al Academiei de Științe a Moldovei.

Teodora Hubenco, doctor în pedagogie, conferențiar universitar, Universitatea Pedagogică de Stat *Ion Creangă*.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Savițkaia-Baraghin Iarîna

Linia – element de limbaj plastic : Suport de curs la disciplina "Bazele compoziției" / Iarîna Savițkaia-Baraghin; red. șt.: Aliona Zgardan-Crudu; Acad. de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Fac. de Arte Plastice, Catedra de Grafică. – Chișinău: AMTAP, 2016 (Tipogr. "Primex-Com"). – 80 p.

Bibliogr.: p. 22-24 (60 tit.). – 20 ex.

ISBN 978-9975-4461-4-3.

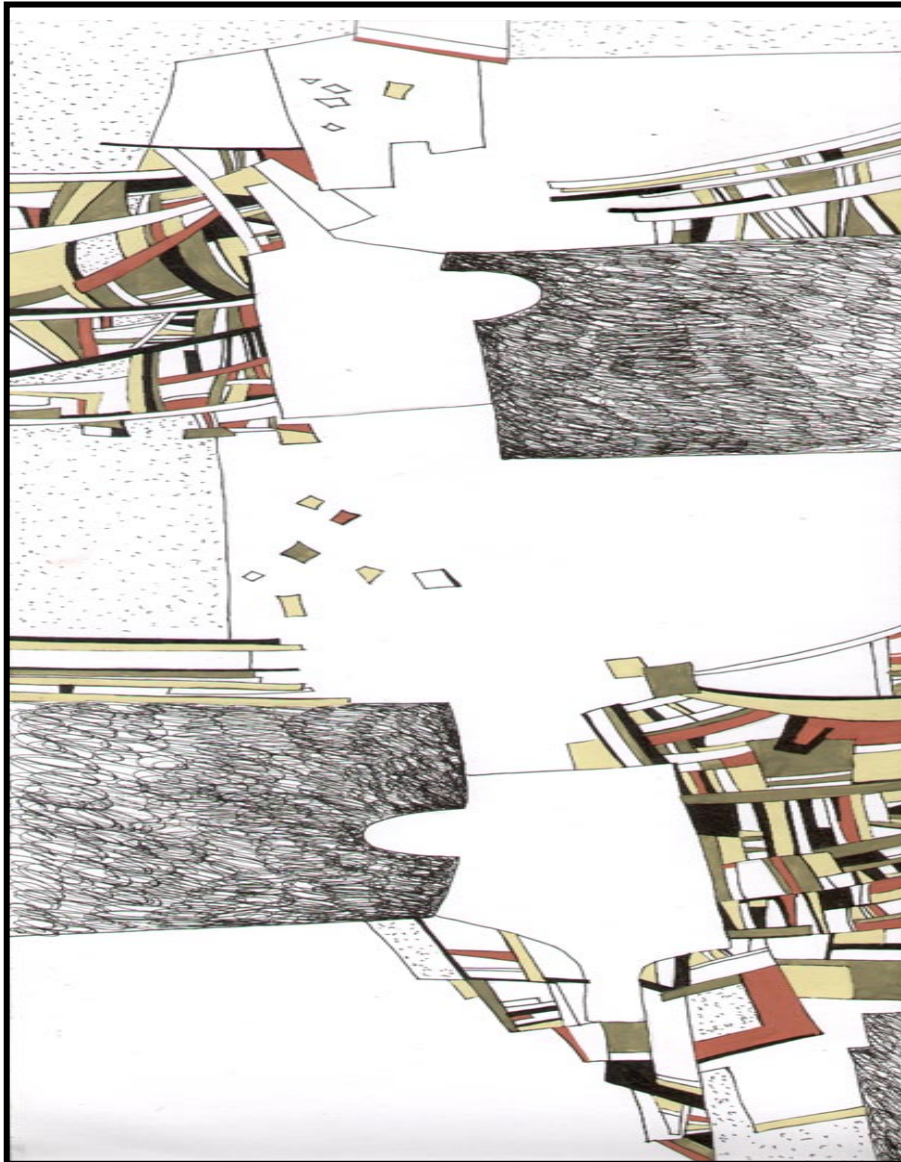
744.43(075.8)

S 29

* Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, 2016

* Iarîna Savițkaia-Baraghin, autor

* Aliona Zgardan-Crudu, redactor științific

LINIA

„Arta îl formează pe om, învățându-l să-și lărgescă orizontul... îl educă pentru a deveni o ființă cu adevărat umană.”

(Ernest Fischer)

Cuprins:

Preliminarii	3
Capitolul 1. Linia decorativă	8
1.1. Linia dreaptă	8
1.2. Linia frântă	9
1.3. Linia curbă.....	10
Capitolul 2. Linia – agent al ritmului plastic.....	12
Capitolul 3. Linia – element de limbaj plastic	14
Concluzie	21
Bibliografie	22
Anexe.....	25

PRELIMINARII

Învățarea limbajului plastic, apoi mânuirea firească a unei „gramatici a formelor de comunicare” și de expresie plastică le vor ajuta studenților să înțeleagă nu numai mesajul unei opere de artă, dar și să o creeze și să cultive frumosul în viață.

Baza însușirii profesionale a artei plastice o constituie activitatea practică a studenților, care, ca și studierea materialului teoretic, are o importanță deosebită în procesul de studiu.

Disciplina de studiu *Bazele compoziției* este una din principalele discipline din blocul disciplinelor fundamentale în planul de învățământ artistic la specialitatea Grafică. Acest curs contribuie la formarea cunoștințelor, abilităților și deprinderilor viitorului artist plastic în domeniul artelor plastice.

La elaborarea suportului de curs la tema de studiu *Linia – element de limbaj plastic*, s-a ținut cont de Curriculumul la disciplina *Bazele compoziției* pentru studenții anului I, aprobat de Senatul Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice.

Linia este urma lăsată pe un suport de creion, peniță, pensulă, care slujește la delimitarea corpurilor și suprafețelor. În calitate de mijloc plastic, linia dispune nu numai de tensiunea plastică cu care acționează asupra suprafeței. În imaginația artistului, liniile pot parcurge o cale destul de mare, de la inițial la infinit. După caracterul amplasării lor pe suprafață, liniile pot fi centrate și descentrate, organizate rațional și liber, atunci când exprimă elemente abstracte.

După caracterul plastic, liniile se împart în două categorii: linii reci și linii calde. Având capacitatea tensiunii plastice, ele influențează asupra percepției vizuale în mod diferit, trezind diferite stări sufletești ale omului. Liniile pot fi diferite după lungime, grosime, culoare, ton, caracter și după principiile de aplicare a lor pe suprafață.

În arta plastică, liniile sunt întrebuințate frecventă la executarea diferitor crochiuri, schițe compoziționale, desene, a gravurii.

Scopul acestui suport de curs este facilitarea însușirii principiilor de structurare și articulare a elementelor într-un ansamblu echilibrat, coerent, capabil să transmită idei și

emoții; înțelegerii principiilor care reglează mecanismele intime ale compunerii elementelor principale ale limbajului vizual. Totodată, suportul de curs își propune să acorde ajutor studenților la îndeplinirea sarcinilor la tema *Linia* și să abordeze probleme ce țin de bazele teoriei artelor plastice și ale bazelor compoziției. Suport de curs elaborează unele repere teoretice și practice care vor facilita însușirea limbajului plastic. Însușirea prezentului curs va stabili bazele conceptuale în domeniul artelor plastice și va forma, dezvolta competențe profesionale la viitorii artiști plastici în realizarea compozițiilor grafice cu ajutorul liniei.

Importanța suportului de curs. Bazele compoziției formează temelia cunoștințelor despre armonia cromatică și plastică. La tema *Linia* se pune accent pe parcurgerea principalelor aspecte teoretice legate de studiul compoziției și pe cunoașterea teoretică și practică a principalelor tehnici plastice artistice: identificarea semantică a liniei și a specificului artei grafice.

Familiarizarea cu problemele teoretice care stau la baza limbajului artei, însușirea legilor de construire a operelor îi va ajuta pe studenți să conștientizeze rațional procesul creator, cu unul din elementele plastice – linia.

Însușirea elementelor de limbaj plastic necesită efort și timp, fapt care condiționează nivelul și profunzimea pătrunderii artistului în esențele creației. Formarea competențelor generale și specifice presupune însușirea terminologiei de specialitate, înțelegerea ei, aprecierea autenticului din arta plastică, arta decorativă și creația populară.

Structura suportului de curs: suportul de curs este format din preliminarii, trei capitole, concluzie, bibliografie și anexe.

În preliminarii se descrie domeniul, scopul, obiectivele generale, obiectivele unității de învățare, finalitățile cursului, strategii didactice, importanța suportului de curs, problema științifică soluționată, activitatea practică, actualitatea și raționalitatea temei abordate și modalități de evaluare.

În primul capitol – *Linia decorativă* – sunt descrise liniile drepte cu diferite expresivități, liniile frânte, liniile curbe.

Capitolul doi include descrierea organizării ritmice a liniei, iar în capitolul trei este descrisă linia în calitate de element al limbajului plastic – ca sens, formă și efect.

La fiecare temă se propun teme-sarcini pentru lucrul individual.

Concluzia conține o sinteză a suportului de curs.

Bibliografia include titluri de publicații în limbile română și rusă, urmată de anexe ce include compoziții executate de studenți, îndeplinite sub conducerea cadrului didactic de la Catedra de grafică Iarîna Savițkaia-Baraghin.

Problema științifică soluționată. Importanța și actualitatea cercetărilor rezidă în prezentarea practico-aplicativă a informațiilor referitoare la linie ca element al limbajului plastic.

Fără a avea pretenția exhaustivității, în prezentul suport ne-am propus să prezentăm abordările teoretice interferate cu aspectele practice din domeniul artelor decorative.

Suportul de curs vine în susținerea studenților, pentru a facilita însușirea teoriei și acumularea în timp a cunoștințelor profesionale temeinice, atât de necesare pentru activitatea de creație a unui pictor în domeniul graficii.

Actualitatea suportului de curs. Suportul de curs la disciplina Bazele compoziției, la tema *Linia – element de limbaj plastic*, este predestinat pentru studenții de la specialitatea Grafică din cadrul Facultății de Arte Plastice. Învățarea limbajului plastic, apoi mânuirea firească a unei „gramatici a formelor de comunicare” și de expresie plastică le vor ajuta studenților să înțeleagă nu numai mesajul unei opere de artă, dar și să o creeze și să cultive frumosul în viață.

Activitatea practică la tema *Linia – element de limbaj plastic* se bazează pe aplicarea cunoștințelor teoretice legate de artă. Principala condiție pentru obținerea succeselor profesionale, în devenirea specialistului, este studierea sistematică și consecutivă a teoriei în domeniul artelor plastice. Numai bazându-se pe cunoștințe teoretice ample în studiul profesional, studentul poate să atingă succese în dezvoltarea abilităților și măiestriei profesionale și în creație.

Raționalitatea temei abordate. Studiarea temei *Linia – element de limbaj plastic* prevede, în primul rând, dezvoltarea aptitudinilor plastice, a abilităților creative și a viziunii artistic-estetice ale studenților, dotația pentru unul dintre elementele limbajului plastic – linia, prezentată într-o formă proprie unică la fiecare individ, pe baza căreia se dezvoltă aptitudinile practice și creative prin educație specifică și sistematică.

Obiective generale

- stabilirea caracteristicilor artistice ale liniei decorative;
- studierea liniei ca agent al ritmului plastic;
- identificarea liniei în calitate de element al limbajului plastic.

Obiectivele unității de învățare:

- să înțeleagă rolul liniei în arta plastică;
- să recunoască elementele limbajului plastic în imagini artistice;
- să identifice, cu ajutorul liniei, diverse modalități prin care se poate obține expresivitatea plastică;
- să utilizeze în mod creativ elementul de limbaj plastic – linia –, pentru a realiza compoziții cu diferite subiecte;
- să analizeze lucrări de artă plastică ce reflectă linia, identificând mesajul lor artistic.

Finalitățile cursului:

- să aplice elementul de limbaj plastic – linia – în compoziții;
- să aplice creativ diverse linii cu rol de construcție, cu rol de expresie, de semn plastic, cu rol decorativ;
- să descrie linia cu diferite expresivități și semnificații;
- să determine rolul liniei în realizarea unei compoziții;
- să realizeze creativ linia în ipostaze diferite;
- să creeze compoziții prin trasarea diferitor linii (poziții, grosimi).

Strategii didactice

Metode de transmitere a cunoștințelor:

- demonstrația;
- expunerea;
- discuția;
- explicația în grup și individual.

Metode activ-participative:

- tipuri de exerciții (inițiale, curente, de evaluare);
- lucrări practice;
- observarea;
- demonstrarea;
- experimentarea;
- exersarea;
- algoritmizarea.

Modalități de evaluare. Evaluarea, ca proces, urmărește progresul studentului la nivel de formare a competențelor profesionale în domeniul artelor decorative. Evaluările sunt anunțate din timp și se efectuează în mod transparent, în conformitate cu curriculumul la disciplina Bazele compoziției și Regulamentul de organizare a studiilor în învățământul superior în baza Sistemului Național de Credite de Studii.

Activitatea studentului este analizată și evaluată individual sau colectiv, prin vizionări, sub formă de expoziție, în care se expun toate lucrările.

CAPITOLUL 1. LINIA DECORATIVĂ

1.1. Linia dreaptă

Într-o compoziție plastică sau decorativă, două sau mai multe drepte pot avea poziție verticală, orizontală sau oblică. Totodată, ele pot avea lungimi și grosimi egale, pot să se afle în diferite contraste de îngust-lat, lung-scurt, sus-jos.

Prin gruparea și multiplicarea dreptelor de diferite grosimi și contraste se obțin armonii de linii cu numeroase utilizări în diferite forme compoziționale (Figura A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7).

Gruparea și multiplicarea liniilor, raporturilor de poziție ale dreptelor constituie procedee folosite în rezolvarea problemelor de ornamentație, în care linia este elementul de bază.

Linia poate fi îmbinată cu diferite elemente, în alcătuirea unor chenare.

În obținerea chenarelor, linia joacă un rol important, ea putând uni, separa sau susține două elemente decorative, fiind folosită și în paralelism, cu repetare, simetrie, alternanță, distanțe sau îmbinări cu elemente geometrice diferite.

Creatorii populari au folosit linia decorativă ca mijloc de ornamentație, în calitate de:

- ornamente ale căror forme sunt compuse cu linii;
- ornamente în care este îmbinată cu alte elemente.

În compunerea fondurilor decorative, care pot fi ritmice și libere, se oferă posibilități mai mari de grupare a liniei drepte.

Pentru fondurile decorative cu aranjament ritmic, compunerea motivelor poate fi realizată din linii de diferite valori, îmbinări de linii cu diferite elemente geometrice și combinații mixte (linii, elemente geometrice și elemente de floră sau faună mică), grupate pe diferite rețele (Figura A8, A9, A10, A11, A12, A13, A14).

În compoziția decorativă, gruparea liniilor în diferite poziții conturează expresivități diverse; de exemplu:

- liniile orizontale, scurte și subțiri exprimă liniște;

- liniile orizontale, lungi și paralele exprimă amploare, măreție;
- liniile paralele, grupate, verticale, oblice sau orizontale exprimă ordine, armonie etc.

1.2. Linia frântă

Linia frântă este formată din întâlnirea a două drepte oblice, care sunt sau una verticală și alta oblică, sau una orizontală și alta verticală, cu balansuri regulate, neregulate, alungite și restrânse.

Procedeul de unire a unei linii orizontale cu una verticală sau a unei linii oblice cu una orizontală constituie o preocupare a omului încă din epoca preistorică. Triburile din Altai și China nordică foloseau în neoliticul superior această îmbinare, cunoscută în prezent cu denumirea *meandru* (Figura A15).

Aceste creații nemuritoare au servit în Grecia Antică drept bază pentru varii decorații, începând cu arhitectura și sfârșind cu moda.

Posibilitățile compoziționale ale armoniilor de linii frânte sunt:

- linii frânte simple (Figura A16, A17);
- linii frânte cu contraste de grosimi (Figura A18);
- linii frânte simple suprapuse (Figura A19);
- linii simple dublate;
- linii frânte însoțite de alte elemente decorative (Figura A20, A21).

Prin diverse combinații ale liniei frânte, dublată, triplată, multiplicată, cu suprapuneri, contraste și îmbinări cu alte elemente geometrice, pot fi obținute frumoase compoziții decorative.

Creatorii populari au conceput, cu mult succes și fantezie, pe diferite obiecte vestimentare și de uz casnic, cămăși, sumane, ștergare, ceramică, lemn, ornamente de o reală valoare artistică, numai din linii frânte sau din linii frânte îmbinate cu alte elemente geometrice, cerculețe, triunghiuri, pătrățele sau romburi (Figura A22, A23).

În Figura A24, A25, A26, A27, A28 pentru a-i conferi ornamentului o anumită cadență, cu dublă semnificație, se observă necesitatea unei alternanțe în compoziție:

alternanța unor forme ce se nasc în urma întretăierilor de linii frânte, îmbinate cu alternanța unor elemente mici, care completează și scot în evidență valoarea și autenticitatea ornamentului fie sub formă de chenare plane, fie sub formă de fonduri decorative.

1.3. Linia curbă

Linia curbă este linia care se utilizează în toate felurile de compoziție, simplă sau în combinație cu alte elemente.

Linia curbă, ca element care se repetă în lungime, poate fi vexă, concavă și compusă. Pentru a obține efecte estetice, linia curbă trebuie supusă diferitor procedee de grupare, multiplicare și armonizare.

Linia curbă compusă este o îmbinare între o concavă și o convexă. Linia curbă convexă este o linie curbă simplă mai restrânsă sau mai alungită. Particularitățile generale ale liniilor curbe ca simple elemente nu produc efecte decorative interesante, dacă nu sunt supuse regulilor desenului decorativ în general (Figura A29, A30).

Linia curbă este folosită conform principiilor de bază ale compoziției decorative: repetiția (succesiunea elementelor), alternanța, simetria, asimetria, contrastul, suprapunerea și conjugarea.

- La repetiție, succesiunea este mai ușor de realizat îmbinând numai două sau trei elemente.
- Simetria se realizează atunci când curbele simple se intersectează și se îmbină cu alte elemente curbe; ornamentul este mai centrat, întrucât elementele sunt plasate de o parte și de alta a unei axe de simetrie.
- În alternanța curbelor, se ține seama de:
 - locul elementelor în cadrul compoziției;
 - faptul că elementele vor alterna;
 - raportul și echilibrul elementelor componente.

- Conjugarea este direcția desfășurării (verticală, orizontală, oblică) și concordanța dintre elemente și direcție. Se obțin ornamente variate și expresive, dacă sunt valorificate reușit principiile conjugării liniilor curbe. A conjuga înseamnă a grupa un număr de elemente identice sau diferite simetric, în jurul unui punct, al unei pete de culoare, al unei linii, pe o suprafață limitată etc. Conjugarea nu trebuie considerată o simplă grupare de curbe simple. Ritmul ei este întâlnit pretutindeni în natură.

O particularitate a liniei curbe este încolăcirea ei la unul dintre capete, cunoscută cu denumirea de *spirală*, folosită în compoziția decorativă într-o construcție liberă, fără rigurozitate geometrică. Acest element creează un aspect foarte plăcut și plin de mișcare, fiind des folosit în toate felurile de ornamentații.

Linia curbă poate fi utilizată în alcătuirea unor vignete foarte des utilizate în ilustrația de carte, în broderie, în marochinăriile.

Creatorii de ornamente din toate timpurile au găsit în natură, în lumea florilor, a frunzelor, a faunei și a altor fenomene sursele nesecate de inspirație, elaborând modele ale căror linii sunt curbe (Figura A30, A31 A32).

Teme-sarcini pentru lucrul individual

Studentul trebuie:

- să realizeze compoziții din linii drepte de diferite lungimi și grosimi;
- să realizeze compoziții decorative cu aranjament ritmic – motivele pot fi compuse din linii de diferite valori, îmbinări de linii cu diferite elemente geometrice și combinații mixte (linii, elemente geometrice și elemente de floră sau faună mică), grupate pe diferite rețele;
 - să realizeze compoziții decorative în care gruparea liniilor va fi în diferite poziții;
 - să realizeze compoziții decorative prin diverse combinații ale liniei frânte (dublă, triplă, multiplicată, cu suprapuneri), contraste și îmbinări cu alte elemente geometrice;
 - să realizeze compoziții decorative cu linii curbe.

CAPITOLUL 2. LINIA – AGENT AL RITMULUI PLASTIC

Ritmul liniar al unei lucrări devine specific, ușor de recunoscut datorită particularității datelor de organizare ritmică a liniilor, caracterului grafic al liniaturii existente, tipului de modul liniar folosit și gradului de desfășurare, orientată spre o anumită direcție. Ritmul liniar trebuie pus în evidență prin liniile compoziționale, prin liniile de forță, prin tensiunile lor sau prin linii propriu-zise. Toate acestea, în parte și în ansamblu, au o maximă putere de sugestie plastică, ce relaționează după rațiuni ritmice, simetrice, compoziționale.

Forma liniei poate să fie decisivă în crearea unui ritm liniar. De aceea linia dreaptă, prima între nenumăratele ei ipostaze, poate crea un ritm riguros, rece, evocă exactitatea raționamentului logic, luciditatea, gândirea și forța. Folosirea prevalentă a liniilor drepte, asociate cu cele frânte și intersectate, creează, într-un desen, senzația unui ritm plin de vitalitate, de fermitate și de asprime (Figura A33, A34, A35, A36, A37).

Ritmul liniar curb creează stări complexe pe planul expresivității plastice, are caracter feminin, delicat, este cald și lipsit de asprime; prin traseul său, creează sensibilitate și emotivitate (Figura A38, A39, A40, A41, A42, A43).

Între ritmurile conturului și tensiunea intervalelor se creează o relație dinamică. Fiecare contur are o dublă funcție: pe de o parte, definește motivul, pe de altă parte, comportă o valoare compozițională în sine. Prin contur, se realizează și se stabilesc fluxuri emoționale. Spațierea și interacțiunea ritmurilor de contur dau viață golurilor și intervalelor. Structura liniară face să crească interacțiunea dintre contururile ritmice și spațierea ritmică.

Nu numai forma liniei contribuie la accentuarea ideii ritmului respectiv, dar și orientarea, poziția, sensul și direcția ei. Astfel, pentru un ritm ascendent, pentru redarea ideii de aspirație, se vor folosi verticalele; pentru exprimarea calmului, a repausului, se vor utiliza orizontalele drepte, iar pentru nesiguranță și dezorientare, ne putem gândi la diverse orientări și forme de linii. Cu aceleași posibilități expresive pot fi folosite și

raporturile dintre linii în crearea ritmului. Astfel, ne gândim la paralelism, la convergență, la perpendicularitate, divergență, atât în plan, cât și în spațiu.

Teme-sarcini pentru lucrul individual:

Studentul trebuie:

- să realizeze compoziții din linii cu ritm liniar drept;
- să realizeze compoziții din linii cu ritm liniar curb;
- să realizeze compoziții din linii cu ritm ascendent;

CAPITOLUL 3. LINIA – ELEMENT DE LIMBAJ PLASTIC

În artele plastice, linia are semnificația unui gest cu multiple înțelesuri psihofiziologice: energie, hotărâre, nesiguranță, eleganță, agresivitate, rigiditate etc.

Ca sens, liniile pot fi:

- a) orizontale;
- b) verticale;
- c) oblice;
- d) curbe.

În compoziția decorativă, linia redă următoarele expresivități:

- liniile orizontale, scurte și subțiri exprimă liniște;
- linia orizontală dominantă într-o lucrare redă un sentiment de spațiu deschis, calm;
- liniile paralele, grupate, verticale, oblice sau orizontale exprimă ordine, armonie;
- liniile paralele, grupate, verticale, oblice sau orizontale, întretăiate exprimă dezordine, discordanță;
- liniile verticale, grupate exprimă înălțime;
- liniile asimetrice exprimă mișcare și creează efect tineresc;
- liniile grupate sub formă de raze de soare redau senzația de grație, de înălțime;
- liniile oscilante în sus îi conferă figurii umane nuanță de tinerețe;
- liniile ușor curbate, de asemenea, redau senzația de grație;
- liniile spirale exprimă exuberanță, explozie, iar cele șerpuite sunt expresia eleganței și a fanteziei;
- liniile subțiri sunt subtile, cele difuze redau impresia de fluiditate, iar cele ascuțite – impresia de uscăciune;
- liniile orizontală și verticală sunt semnele echilibrului; prima este folosită pentru materia vie. Menționăm că aceste două linii nu există în natură: ele sunt creații

ale minții noastre. Aceasta le introduce în lucrările omenești, pe când natura nu acționează decât prin curbe;

– linia oblică, în desen, rupe echilibrul. Acesta poate fi restabilit prin folosirea unor linii oblice în sens opus. În felul acesta, s-a ajuns la simetrie în artele decorative. Într-o lucrare de artă plastică, linia oblică sugerează viață, mișcare, agitație, confruntare de forțe;

– linia curbă apare, în general, interpusă între liniile drepte. Ea sugerează mișcare, dinamism, calm, melancolie, armonie. Linia curbă poate fi continuă, discontinuă, ondulată, spiralată, concentrică.

Într-o lucrare de artă plastică, se folosesc întotdeauna toate felurile de linii, una fiind dominantă.

În câmpul imaginii, linia creează o structură rigidă (Figura A44, A45).

Liniile pot avea expresii abstracte vibrante (Figura A46, A47).

Figura A48, A49, A50, A51, A52, A53, A54, A55 exprimă ordonări texturale ale spațiului, contraste tonale și liniare, delimitări figurative, metafore expresive, cu trimiteri la idei ordonatorii abstracte, în care linia contribuie activ la crearea expresivității și a unui univers formal și semantic complex.

Linia-segment mai lung sau mai scurt, linia curbă sau arcul de cerc semnifică încordare, exprimă tensiune. Linia întinsă exprimă liniște, descătușare, împlinire, cea frântă sau oblică sugerează ordine, dezordine, tristețe, monotonie.

Linia închisă dă naștere formei; desfășurată pe trei dimensiuni, semnifică volumul.

Ca formă, linia poate fi:

- a) subțire;
- b) groasă;
- c) continuă;
- d) întreruptă.

Linia subțire este obținută cu creionul, pixul, penița, tocul, stiloul etc. Ea lasă o senzație de gingășie și sensibilitate.

Linia groasă este obținută, în general, atunci când se lucrează cu pensula. Materialul finit obținut în felul acesta este brut. Amănuntele sunt excluse, lăsând impresia de spontan. Atunci când se folosește această linie, se cere precizie și capacitate de sinteză.

Linia continuă este construită dintr-odată, fără reveniri, dar și fără prea multe detalii. Linia continuă, sau în duct continuu, cum se mai numește, poate fi și ea de două feluri: modulată și nemedulată.

Linia modulată are diferite îngroșări. Ea poate sugera, în felul acesta, și volumul, devenind valoare. Mai mulți artiști plastici au folosit linia ca element de limbaj plastic:

- tabloul lui Klee *Clasa de fete în aer liber* (Figura A56) este creat de suprafețe în culori vii, strălucitoare, pe alocuri îngrădite de un contur gros. Tabloul este plin de viață și de mișcare. Observăm figurile fetelor abia după ce citim titlul. Abia atunci înțelegem că liniile acestea de culoare verde-închis delimitează forme simple, siluete omenești;

- în alt tablou, *Sportiva* (Figura A57), pictorul știe să exprime trăsăturile esențiale ale modelului în doar câteva tușe de linii ondulate. Tabloul este armonios, dinamic și cu un ritm intensiv;

- în *Cheia ruptă* (Figura A58) liniile groase pe fondal sunt destul de tensionate, destul de precise și dau naștere unei atmosfere de neliniște, ca și cum comportarea interioară ar tulbura unitatea compozițională a tabloului.

Acest tip de linie a fost folosit de Holbein, Leonardo da Vinci, Courbet, Daumier și alții. De exemplu, Honore Daumier nu are încredere în linia pură, preferă întotdeauna să dubleze linia, adică să sugereze forma cu ajutorul unui șir de linii multiple pe contur. Instrumentul de lucru preferat de Daumier este penița, asociată cu cărbunele sau cu pensula pentru desenele în tuș (*Sărutul* (Figura A59)).

Linia nemedulată este de aceeași grosime. Ea a fost folosită cu maximum de expresivitate de Picasso, Matisse, Braque și alții. Această linie lasă senzația de imprevizibil, de preocupare pentru simplificare. Desenul capătă caracter decorativ, desenatorul trebuie să demonstreze siguranță și precizie în observație. De exemplu, în *Natura moartă cu nud* de Matisse, autorul reușește, doar prin câteva linii, ușor schițate,

unduie, să redea atmosfera dorită. Cu o linie curată sunt executate *Portret de femeie și Femeia*.

Linia întreruptă rezultă atunci când conturul desenat este fragmentat, deci linia de contur este îmbrăcată într-o multitudine de alte linii care caută forma.

Efectele liniei se obțin prin diferite mijloace, ca:

- mărime (lung-scurt; rar-des);
- distanță (aglomerat-dispersat);
- intensitate (modul și instrumentele de lucru);
- sens (dispuse drept, curb, orizontal, oblic, paralel, radical).

Având caracter dinamic, linia produce diferite stări, tendințe, ca: direcții în toate părțile, atenție din toate părțile, tendință de ocolire, coborâre, într-o parte, urcare, rapiditate, întrerupere (Figura A60, A61, A62, A63, A64).

Modul de a folosi linia ca element de bază în compoziție depinde, în ultimă instanță, de subiect, de gustul, temperamentul sau stilul artistului.

O linie orizontală este calmă și statică, una verticală pare fermă, una oblică pare întotdeauna dinamică și sugerează deplasarea (... este ascendentă, dacă se deplasează de la stânga în jos spre dreapta în sus, sau descendentă, dacă este dispusă invers); un punct neuniform ca grosime pare ezitant, iar altul uniform pare calm și consecvent, uneori obositor. O linie frântă pare neliniștită și ruptă. O linie curbă care se dezvoltă larg poate sugera plenitudinea, iar linia care curge dezordonat creează impresia de agitație. Asocierea mai multor feluri de linii amplifică rezultatele expresive datorită contrastului lor implicit. Succesiuni de linii egale sau inegale, dispuse la intervale regulate sau nu pot crea sugestii ritmice active sau monotone, de spațialitate sau de relief.

Rolul estetic al liniei a variat în funcție de concepțiile stilistice, fiind considerat, pentru capacitatea sa abstractă, fundamental în clasicism, academism, manierism, neoclasicism, iar în baroc, în simbolism și Jugendstil, pentru capacitatea ei de a exprima înșiși ritmurile organice ale artistului.

În arta plastică, linia are o mare importanță, grație expresiei plastice pe care o generează aceasta în corelație cu alte linii sau cu diferite mijloace de expresie plastică: punctul, pata tonală, pata cromatică.

În general, însăși comunicarea în artele plastice se realizează inițial printr-o incursiune gestuală liniară, ce înglobează mișcarea, care, la rândul său, conturează un anumit hotar, contribuind la instalări de forme în spațiul inițial alb al foii de hârtie.

Compozițiile incluse în acest suport de curs ilustrează cu plenitudine diverse compartimente formale și mesaje multiple pe care le poate transmite linia în calitate de element fundamental al imaginii plastice, promovându-se miraculos în calitate de *sâmbure* inițiativ al mesajelor simbolice și descriptive (Figura A65, A66, A67, A68, A69, A70).

Elementele plastice (punctul, linia, forma plană, volumul, valoarea, culoarea) devin semne ale limbajului plastic numai în perspectiva unei semnificații (sens, mesaj) și atunci când sunt structurate expresiv.

Forța expresiei – a unui semn sau a altui semn plastic – depinde de relațiile acestuia cu alte elemente din cadrul compoziției.

Astfel, aceste relații dintre semnele plastice, prin limbajul lor specific, definesc expresia unei compoziții.

Linia poate sugera, prin valoarea și mișcarea ei, ideea de formă, de spațiu și de culoare.

Paul Klee – pictor de origine elvețiană (1879-1940) – a folosit foarte mult în compozițiile sale, alături de culoare, punct, și linia, căreia i-a conferit multă personalitate.

În 1925, în lucrarea *Manual de schițe pedagogice*, Paul Klee începe cartea cu descrierea posibilităților expresive ale liniei: *O linie activă, care se desfășoară liber, care a pornit-o la plimbare, de dragul plimbării, fără țintă.*

Paul Klee definește linia ca *mijloc primar de exprimare a omului în genere*. El știe să activeze linia și să sugereze, prin ea, în primul rând, mișcarea.

Linia poate să facă legătura pe direcții convergente, divergente, paralele, întretăiate cu efecte impresive (de greu și de ușor). Un ansamblu de linii poate exprima o viziune cu un anumit conținut de idei (Figura A71, A72).

Prin linie, pot fi atinse multiple tipuri de structurare planimetrică și spațială a câmpului imaginii. Linia poate crea expresii de dinamică dirijată, poate servi ca element ornamental sau semnificativ, în calitate de structura rigidă a câmpului imaginii, sau crea expresii abstracte vibrante (Figura A73, A74, A75, A76, A77, A78, A79).

Utilizarea liniilor de diferite grosimi și de diferite densități în procesul realizării imaginii îi conferă sensibilitate discursului spațial (Figura A80).

Linia întotdeauna poartă semnificația mișcării, exprimând evoluție. Întreruperile liniare creează senzații de accelerare a mișcării pe orizontala câmpului imaginii.

Cornel Ailincăi menționează: *În spatele și în ființa gestului liniar se află un agent generator, o ființă umană, care manifestă energia psihologică temperamentală și nevoia de comunicare pură, spontană, ce nu evocă fizionomia unui lucru, este capabil să simbolizeze energia radiantă a ființei, presiunea psihică încărcată în adâncurile sale sensibile și turnată sublimat într-o vibrație seismică, fără să se descarce și fără să se altereze înalta tensiune a trăirii. Putem vorbi de capacitatea gestului liniar de a exprima simbolic existența umană.*

Ca simbol al dinamicii, linia, definită convențional ca punct de mișcare, în deplasare, posedă aceleași stări potențiale explozive și spațiale ca și punctul. Ea rezultă din mișcarea acestuia sau din relația de tensiune a unui punct plastic cu alt punct plastic (Figura A81, A82).

Ca și punctul, culoarea, forma spațială, linia devine semn – mijloc de comunicare a afectivității și inteligenței umane.

Prin schimbarea elementelor, se obține senzația de spațiu și de schimbare a suprafeței în adâncime. Suprafețele formelor sunt geometrizzate, mișcându-se în câmpul imaginii, schimbă expresia geometrizzata, iar prin dirijarea orientată contribuie la crearea unei spațialități focusate (Figura A83, A84, A85, A86, A87, A88).

În Figura A89 în urma utilizării diferitor grosimi ale ei, linia capătă expresie de dinamică.

În Figura A90, linia, fiind de o anumită grosime, capătă expresii vaste în câmpul imaginii, expresii spațiale de diversă sonoritate și orientare a câmpului imaginii.

În funcție de folosirea lor, liniile sunt pe verticală, orizontală ori oblic.

În Figura A91, A92, A93 linia servește în calitate de delimitare a hotarului formei și structurare ritmică a acesteia.

Linia poate fi element ornamental în câmpul imaginii. Linia de diferite grosimi, în corelație cu punctul, pata, contribuie la crearea unui câmp al imaginii tensionate, spațial complex, creează un univers formal contrastant (Figura A94, A95).

În calitate de agent al expresivității plastice, linia poate fi discursivă, întreruptă, radială. Linia intră în componența structurilor. De altfel, structurile derivă din relații și combinații liniare (Figura A96).

Linia poate fi folosită în combinație cu punctul în studiul de structuri de insecte, animale, păsări (Figura A97).

În Figura A98, A99 linia este folosită în calitate de element grafic de o anumită grosime, care are rolul de a optimiza expresia imaginii. Prin liniile subțiri, este redată transparența, finețea; acestea creează expresii de diversă sonoritate și orientare. Compozițiile sunt lipsite de spațiu, de adâncime, deoarece linia este de o singură grosime. Cu acest fel de linii, se realizează compoziții ușoare, aeriene.

În Figura A100, A101 expresia de spațialitate este amplificată prin contrapunerea liniilor de diferite grosimi, cu delimitări între pauză și diferite grupări de linii pe suprafață plană. În aceste compoziții, apare senzația de încordare în relațiile între suprafețe și elemente.

În Figura A102, A103, A104, A105 imaginile câmpului poartă expresii distinctive zbuciumate, tensionate, agitate, în care apar alte elemente, armonizate în contrast de mărimi, greutate și formă.

În Figura A106, A107, A108, A109 linia de aceeași grosime servește ca delimitare a hotarului formei, structurând tridimensional formele și spațiile în câmpul imaginii. Folosind tipul de contrast rar-des, linia devine expresivă.

Teme-sarcini pentru lucrul individual:

Studentul trebuie:

- să realizeze compoziții decorative în care linia va reda:
 - liniște;
 - spațiu deschis, calm;
 - ordine, armonie;
 - dezordine, discordanță;
 - înălțime;
 - elan tineresc;
 - viață, mișcare, agitație, confruntare de forțe;
- să realizeze compoziții decorative în care linia, în câmpul imaginii, va crea o structură rigidă;
- să realizeze compoziții decorative care exprimă ordonări texturale ale spațiului;
- să realizeze compoziții decorative cu contraste tonale și liniare.

C O N C L U Z I E

Acest suport de curs este destinat studenților de la specialitatea Grafică, acoperind vidul de publicații metodice în respectivul domeniu de specialitate.

Materialul teoretic și cel ilustrativ la tema *Linia – element de limbaj plastic*, care îl completează pune baza dezvoltării aptitudinilor creatoare la cursurile ce se predau la facultate, creând baze de aprofundare în patrimoniul cultural, fapt important în ascendența spirituală a tinerilor creatori.

BIBLIOGRAFIE

1. Ailincăi, C. *Opera „Fereastra”*. Cluj-Napoca: Dacia, 1991.
2. Ailincăi, C. *Introducere în gramatica limbajului vizual*. Cluj-Napoca: Dacia, 1982.
3. Antal-Mureșan, A. *Culoare, armonie, confort*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1983.
4. Arnheim, R. *Forța centrului vizual*. București: Meridiane, 1995.
5. *Album metodic de creație artistică plastică*. București: Arta Grafică, 2000.
6. Boulot, A. *Inventarea formelor*. București: Nemira, 1977.
7. Daghi, I. *Mijloace de realizare a compoziției decorative frontale*. Chișinău: Lumina, 1993.
8. Demenescu, C. *Culoare, suflet, rețină*. București: Meridiane, 1965.
9. Dima, V. *Educație plastică*. București: Teora, 1999.
10. Dămboianu, A. *Amenajarea ambientală*. București: IAI.M, 1977.
11. Focilon, H. *Viața formelor*. București: Meridiane, 1977.
12. Hașegan, M. *Imprimeurile industriale – artă și tehnologie*. Iași: Artes, 1998.
13. Hubenco, Th. *Arta plastică în clasele primare. Ghid metodologic*. Chișinău: Prut Internațional, 2000.
14. Ionescu, G. *Manualul bijutierului*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1979.
15. Joli, M. *Introducere în analiza imaginii*. București: ALL, 1988.
16. Jeudy, H-P. *Corpul ca obiect de artă*. București: Eurosong & Book, 1998.
17. Jones, A. *Introducere în artă*. București: Lider, 1999.
18. Kandinski, V. *Spiritualul în artă*. București: Meridiane, 1994.
19. Mihalcu, M. *Fața nevăzută a formei și culorii*. București: Editura Tehnică, 1996.
20. Petrescu, P. *Motive decorative celebre*. București: Meridiane, 1971.
21. Roman, T. *Simetria*. București: Editura Tehnică, 1968.
22. Read, H. *Originea formei în artă*. București: Universul, 1971.
23. Spânu, C. *Bazele modelării artistice*. Chișinău: Tehnica-INFO, 2001.

24. Sârbu, V. *Funcționalitatea creației*. Timișoara: Făclia, 1983.
25. Salvanu, V. *Noțiuni de creație în industria ușoară*, București: Editura Tehnică, 1982.
26. Șușală, I. Bărbulescu, Ovidiu. *Dicționar de artă*. București: Sigma, 1993.
27. Yvonne, H. *Paul Klee și pictura modernă*. București: Meridiane, 1999.
28. Авсиян О. *Натура и рисование по представлению*. Москва: Изобразительное искусство, 1985.
29. Антонов, Ф., Бесчастнов Н. *Рисунок*. Москва: Легпромбытиздат, 1988.
30. Агостон, Г. *Теория цвета и ее применение в искусстве и дизайне*. Москва: Мир, 1982.
31. Беда, Г. *Основы изобразительной грамоты. Рисунок. Живопись. Композиция*. Москва: Просвещение, 1989.
32. Бесчастнов, Н. *Черно-белая графика*. Москва: Владос, 2008.
33. Бесчастнов, Н. *Изображение растительных мотивов: учебное пособие для вузов : доп. М-вом образования и науки РФ*. Москва: Владос, 2008.
34. Бесчастнов, Н. *Графика натюрморта: учеб. пособие для студ. вузов, обуч. по направл. подгот. дипломир. специалистов. Художеств. проектирование изделий текстильной и легкой пром-ти*. Москва: Владос, 2008.
35. Буткевич, Л. *История орнамента: учебное пособие для вузов*. Москва: Владос, 2014.
36. Вёльфлин, Г. *Основные понятия истории искусств. Проблема эволюции стиля в новом искусстве*. Москва: В. Шевчук, 2009.
37. Власов, В. *Стили в искусстве*. Санкт-Петербург: Лита, 1998.
38. Волков, Н. *Восприятие картины*. Москва: Просвещение, 1969.
39. Волков, Н. *Восприятие предмета и рисунка*. Москва: АПН РСФСР, 1950.
40. Гильдебранд, А. *Проблемы формы в изобразительном искусстве*. Москва: Логос, 2011.
41. Гильман, Р. *Художественная роспись тканей*. Москва: Владос, 2003.
42. Голубева, О. *Основы композиции*. Москва: Сварог и К, 2008.

43. Дагладиян, К. *Декоративная композиция*. Ростов на Дону: Феникс, 2011.
44. Дворкина, И. *Батик (горячий, холодный, узелковый)*. Москва: Радуга, 2000.
45. Давыдов, С. *Батик*. Москва: АКТ-ПРЕСС-КНИГА, 2005.
46. Де Моран, А. *История декоративно-прикладного искусства*. Москва: Искусство, 1982.
47. Зайцев, Е. *Наука о цвете в живописи*. Москва: Искусство, 1986.
48. Иттен, И. *Искусство цвета*; пер. с нем. Москва: Д.Аронов, 2000.
49. Козлов, В. *Основы художественного оформления текстильных изделий, Учебник для вузов*. Москва: Легкая и пищевая промышленность, 1981.
50. Куприн, А. *Натюрморт пейзаж*. Москва: Советский художник, 1971.
51. Логвиненко, Г. *Декоративная композиция: учебное пособие для вузов*. Москва: ГИЦ, Владос, 2005.
52. Логвиненко, Г. *Декоративная композиция: учебное пособие для студентов высших учебных заведений*. Москва: Владос, 2010.
53. Миронова, Л. *Цвет в изобразительном искусстве*. Минск: Беларусь, 2002.
54. Панксенов, Г. *Живопись. Форма, цвет, изображение: учеб. пособие для студ. вузов, обуч. по направл. "Архитектура"* 2-е изд. Москва: Академия, 2008
55. Раппапорт, С. *Неизобразительные формы в декоративном искусстве*, Москва: Советский художник, 1968.
56. Рекина, С. *Декоративный натюрморт, стилизация природных и бытовых форм*. Москва: Просвещение, 2013.
57. Сурина, М. *Цвет и символ в искусстве*. Ростов на Дону: Комплекс, 1998.
58. Сурина, М. *Цвет и символ в искусстве, дизайне и архитектуре*. 3-е изд. Ростов на Дону: Феникс, 2010.
59. Третьяков, Н. *Образ в искусстве: основы композиции: учеб. пособие для высш.худ. образоват. учреждений*. Козельск: Свято-Введенская Пустынь, 2001
60. Фокина, Л. *Орнамент: учебное пособие для студентов вузов*. Ростов-на-Дону: Феникс, 2005

Anexe

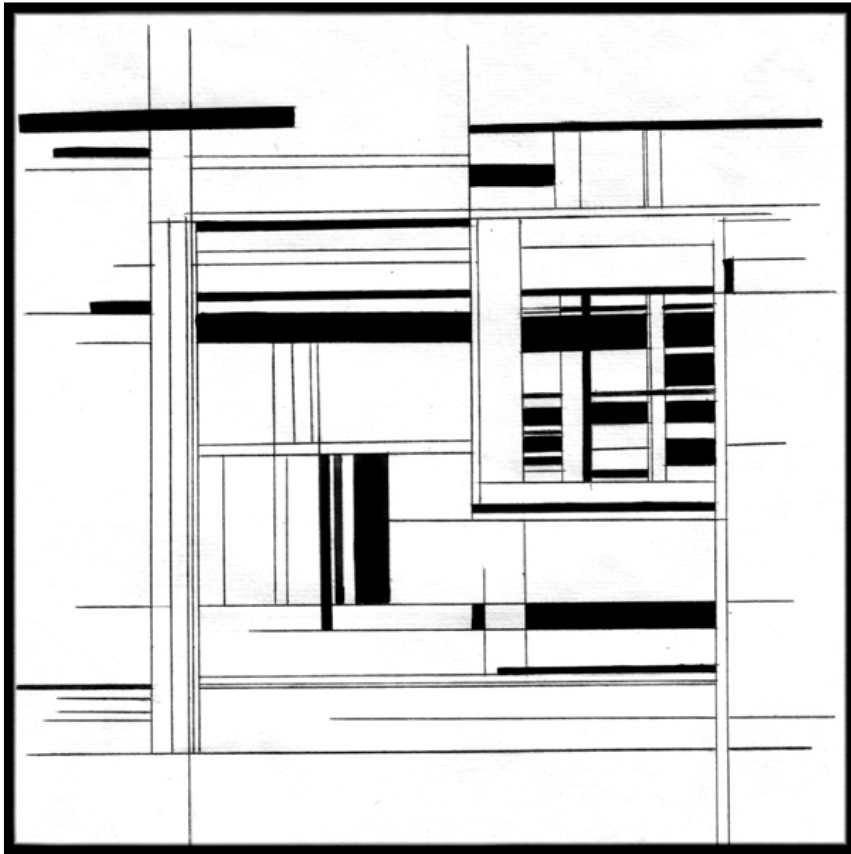

Fig. A1

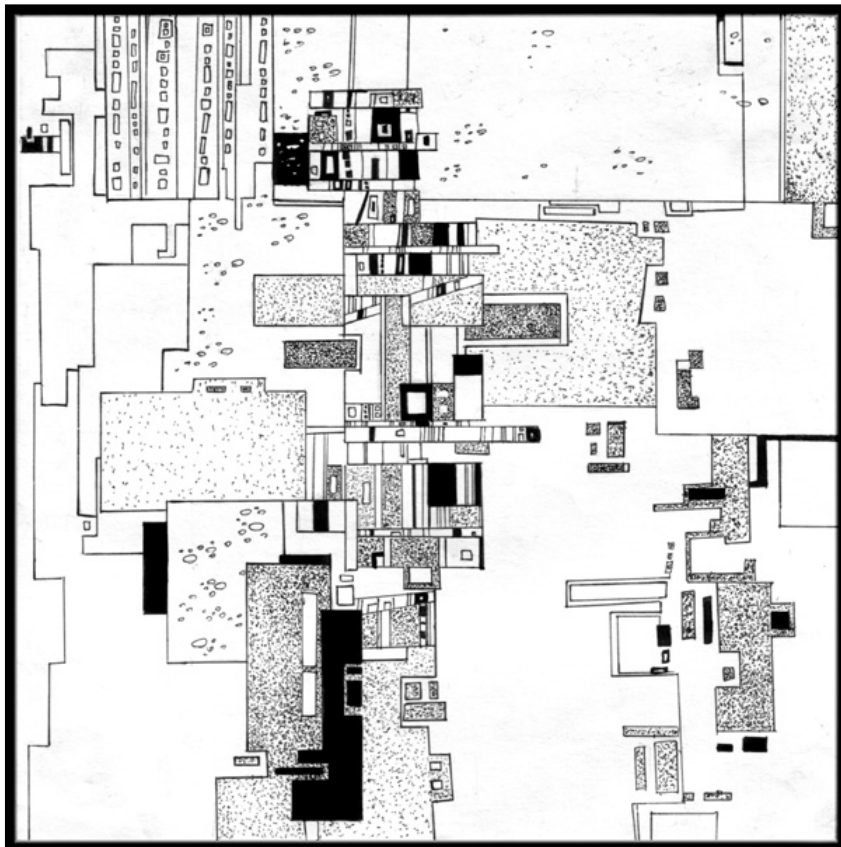

Fig. A2

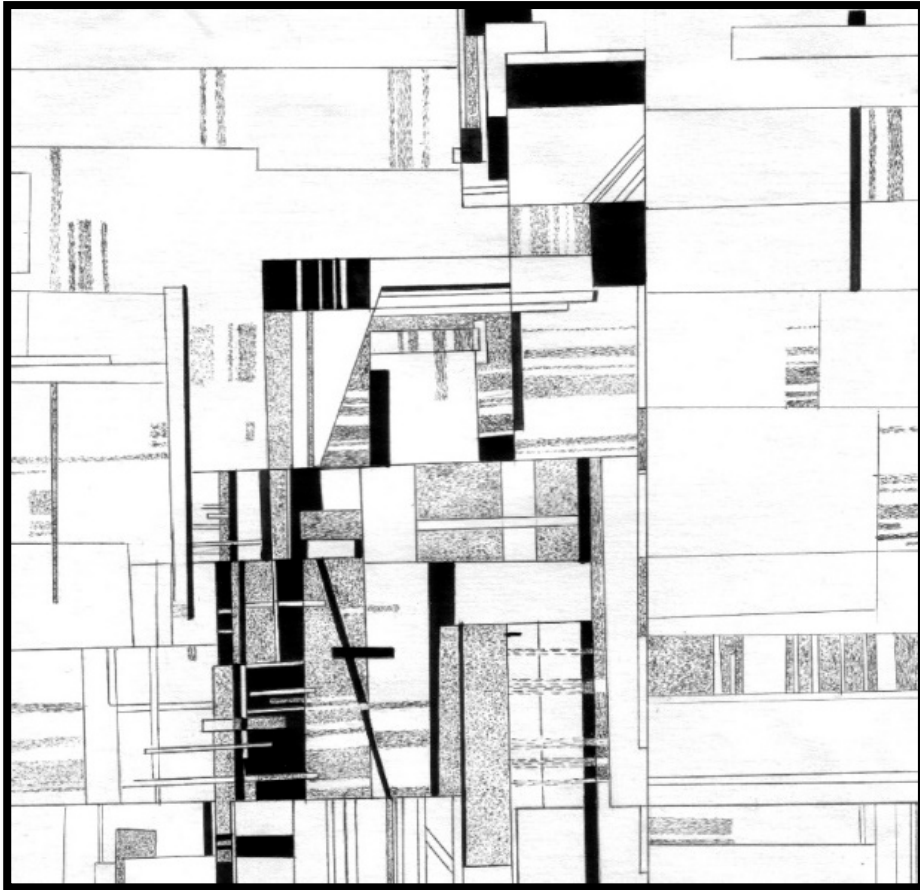

Fig. A3

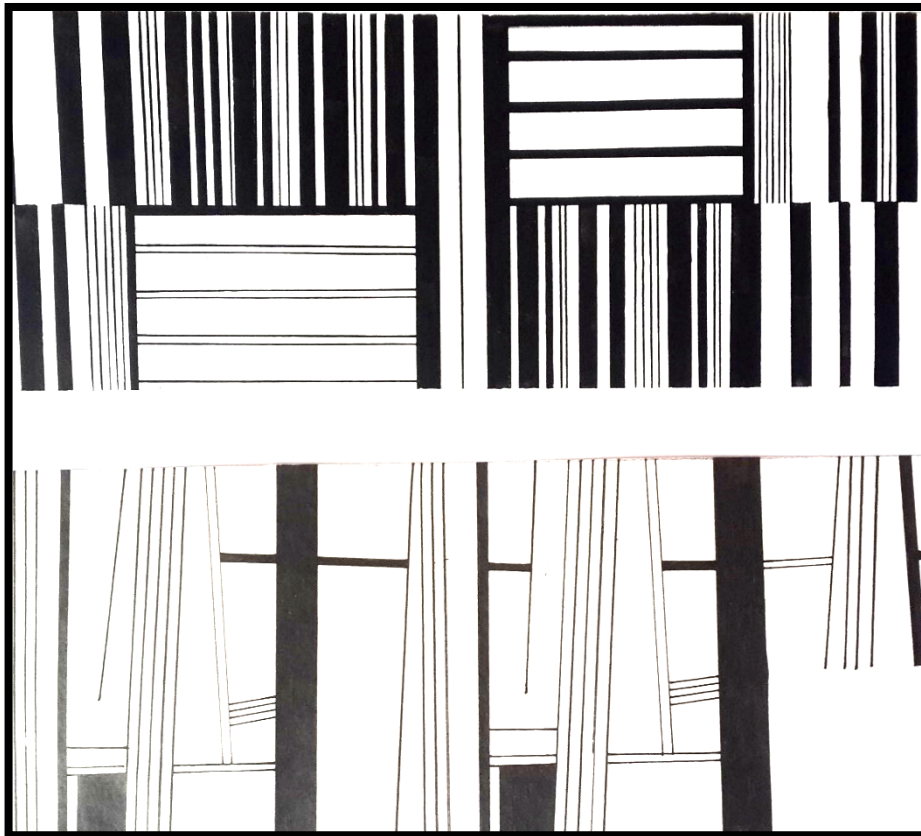

Fig. A4

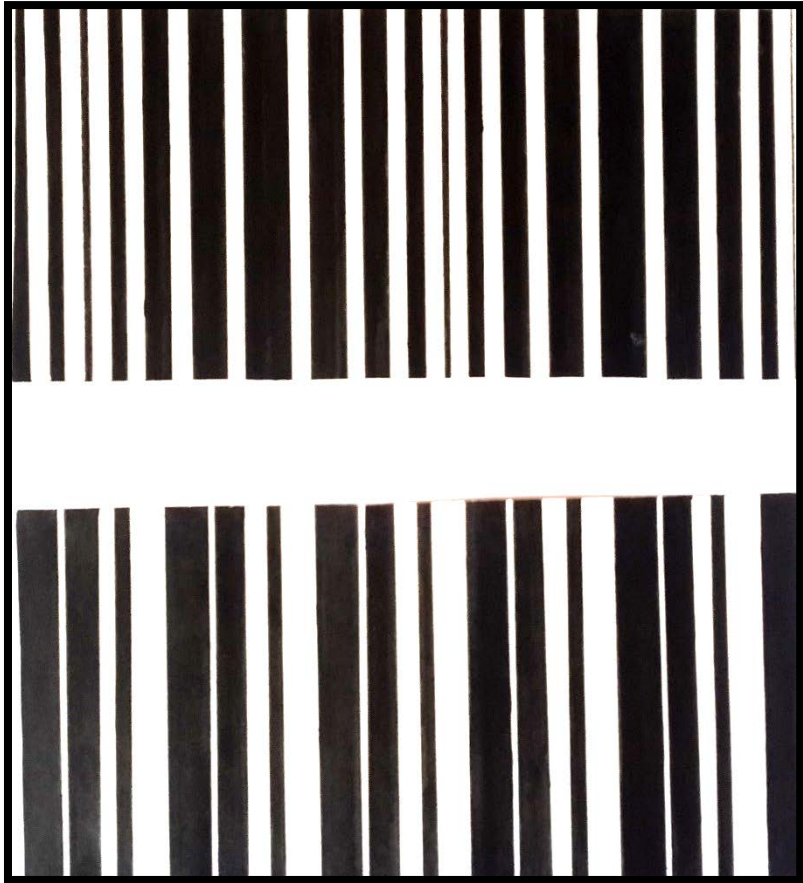

Fig. A5

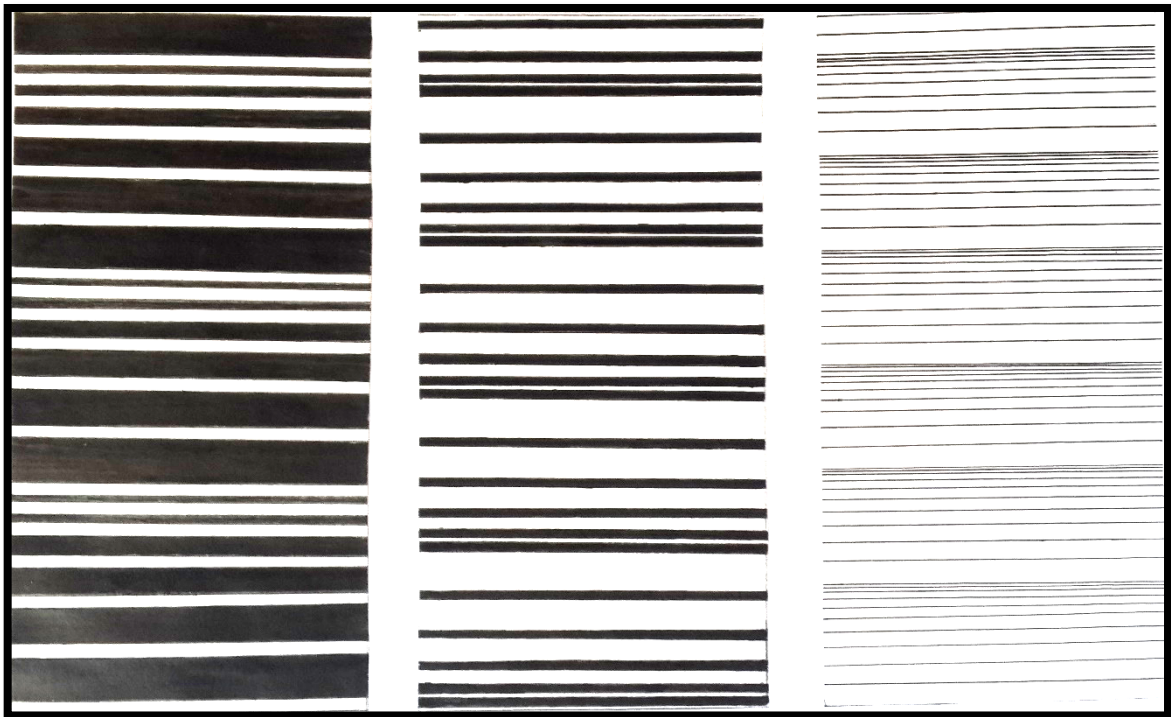

Fig.A6

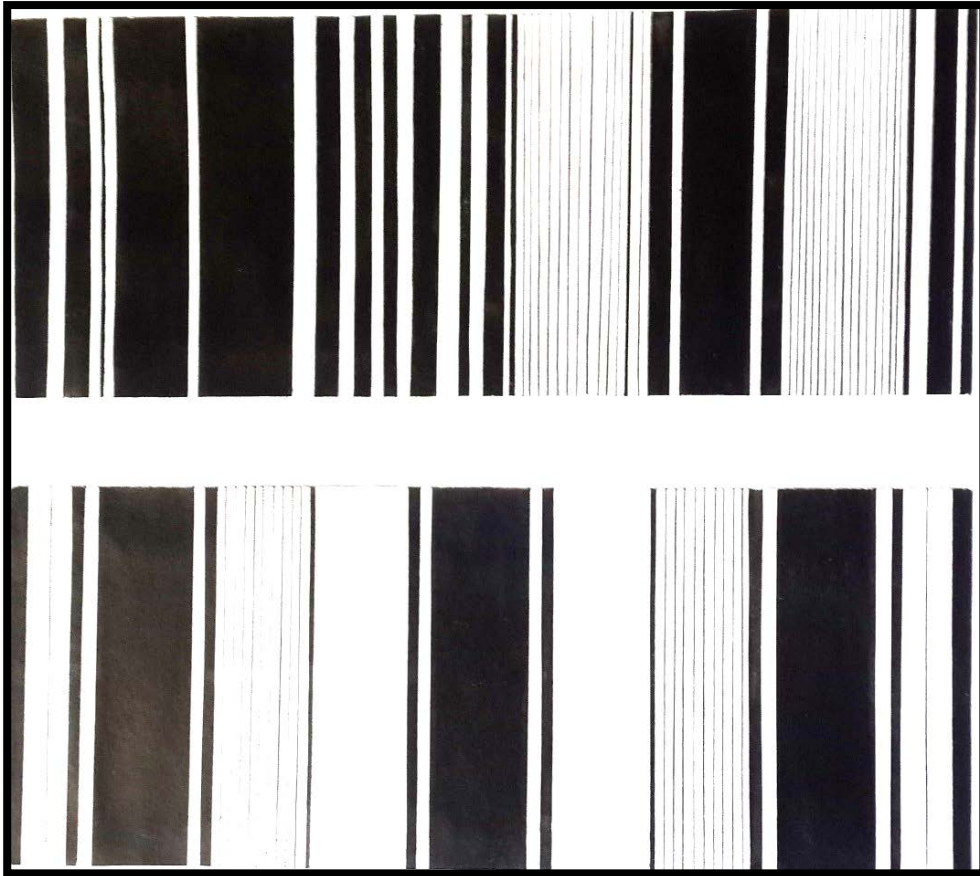

Fig. A7

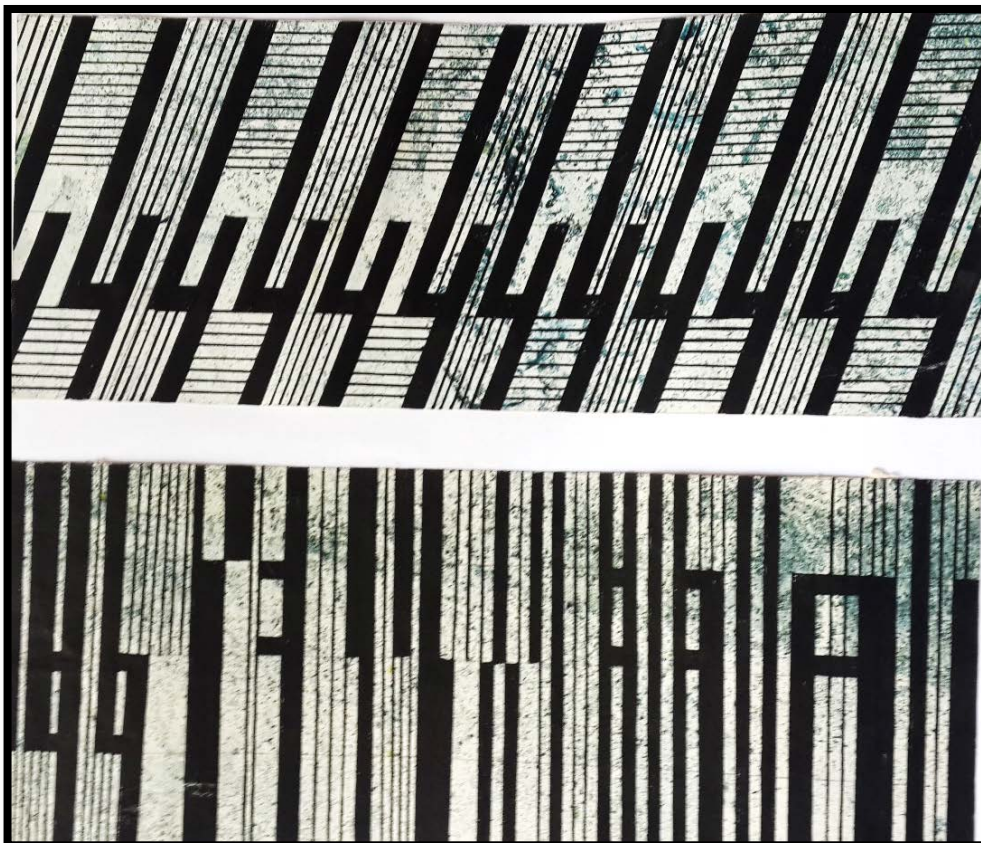

Fig. A8

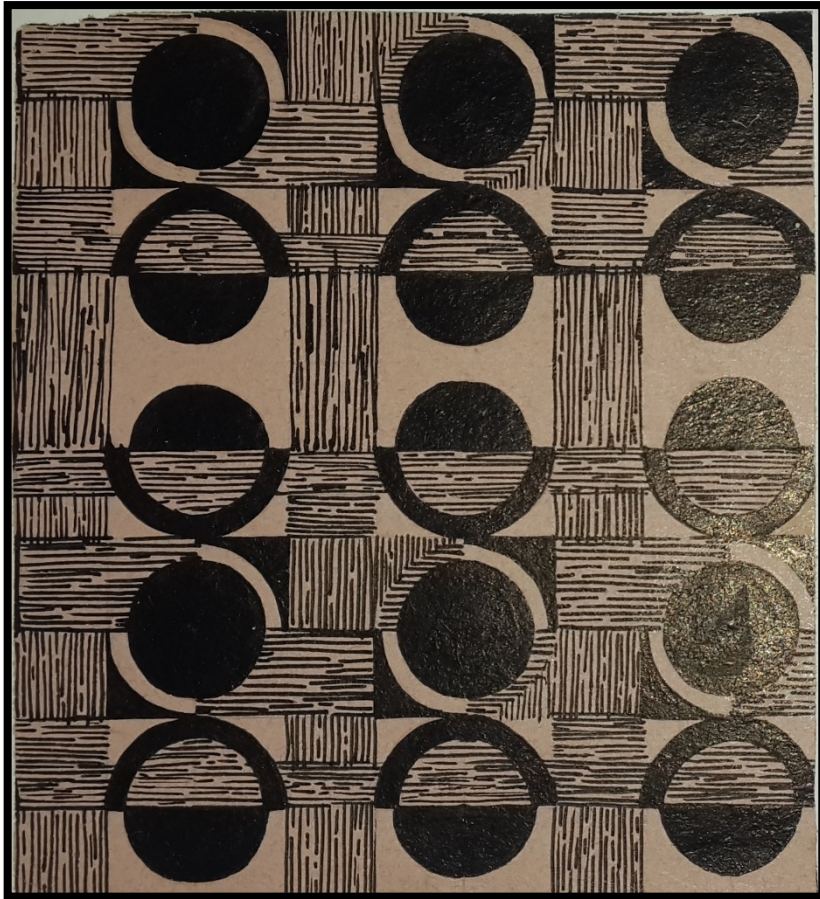

Fig. A9

Fig. A10

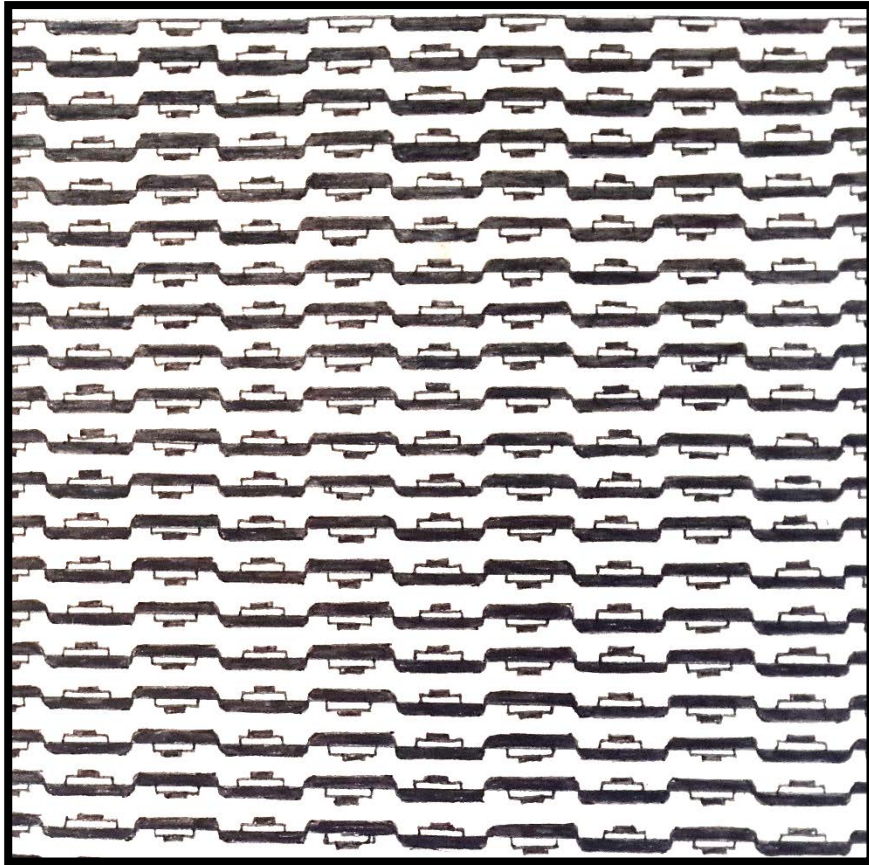

Fig. A11

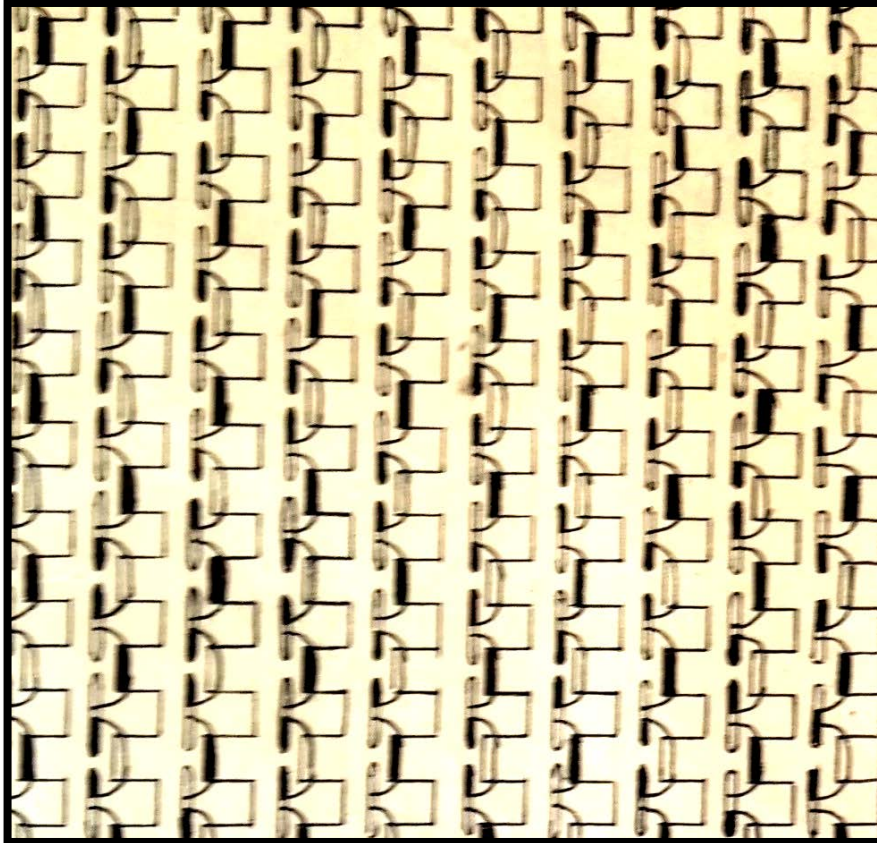

Fig. A12

Fig. A13

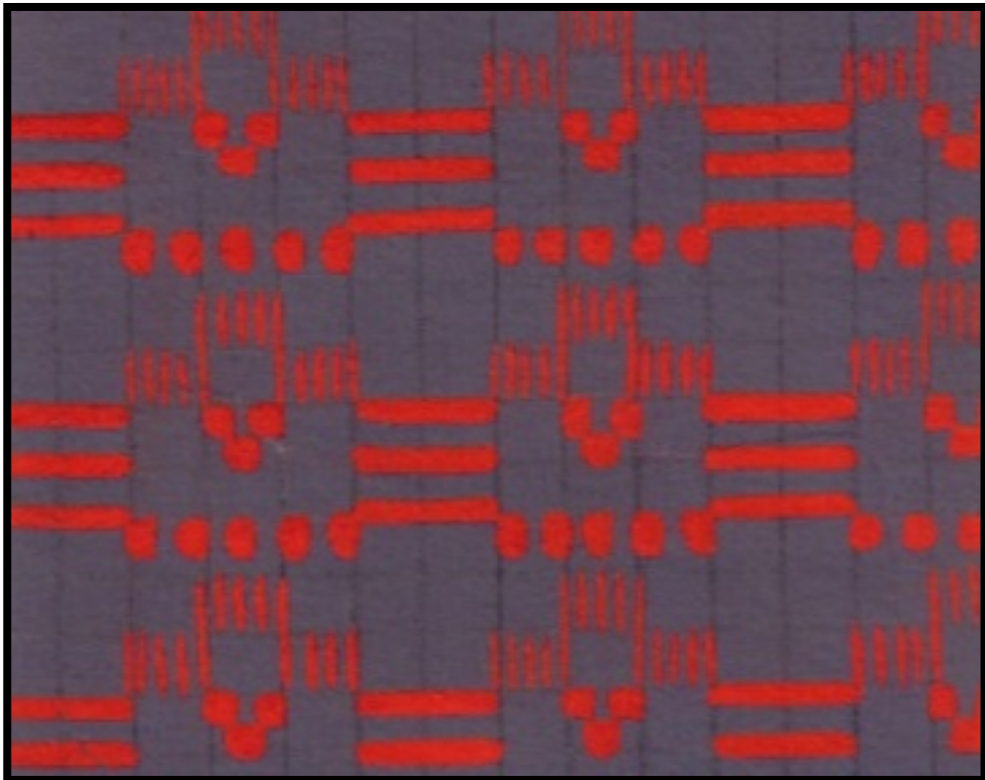

Fig. A14

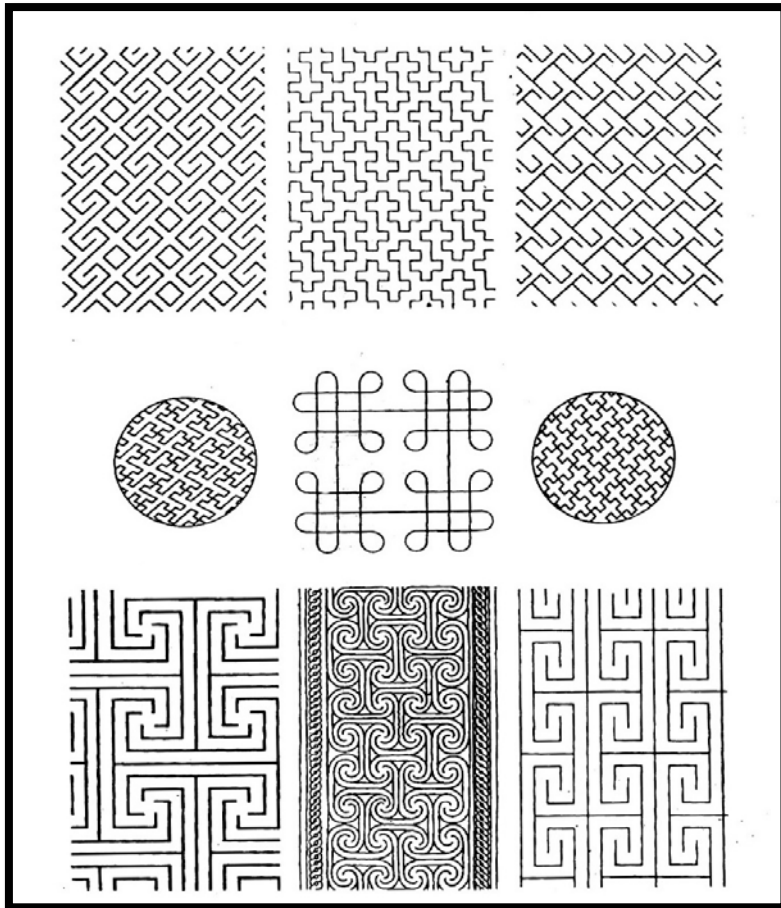

Fig. A15

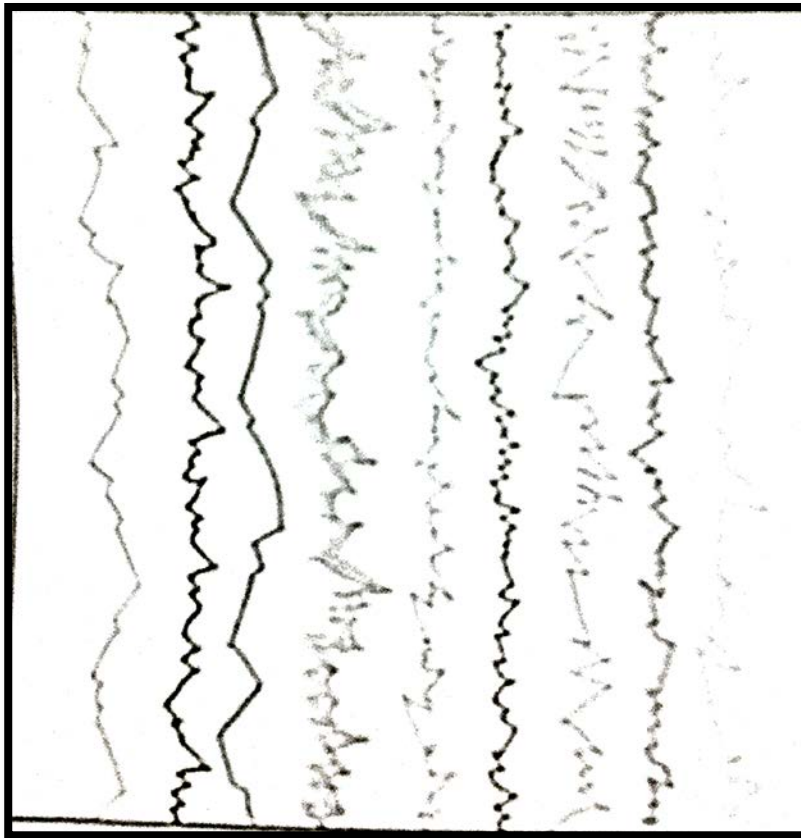

Fig. A16

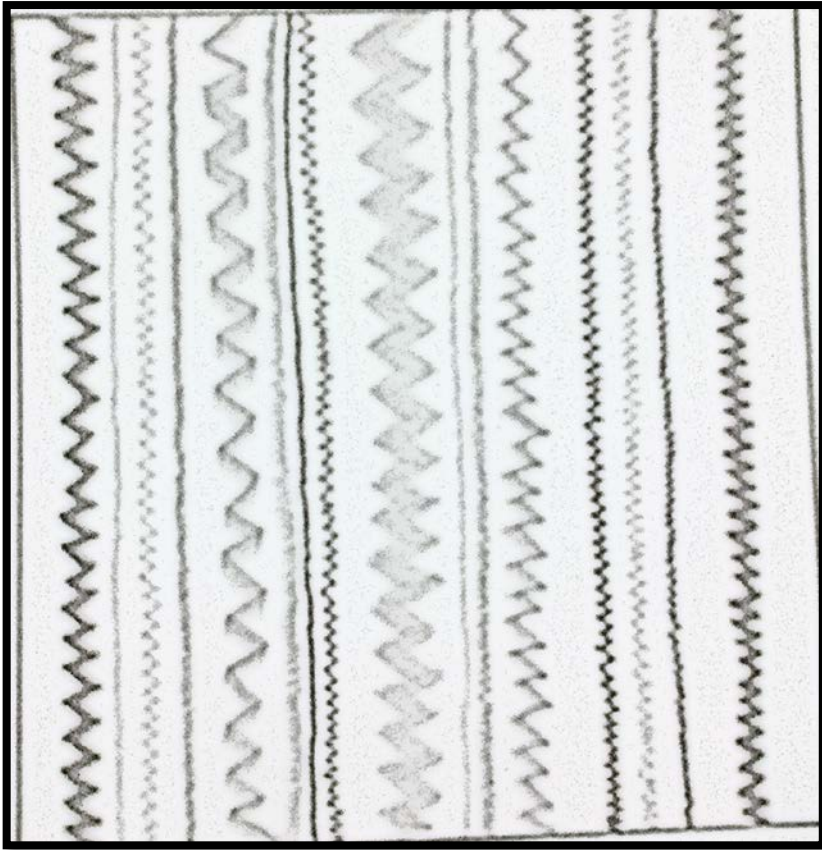

Fig. A17

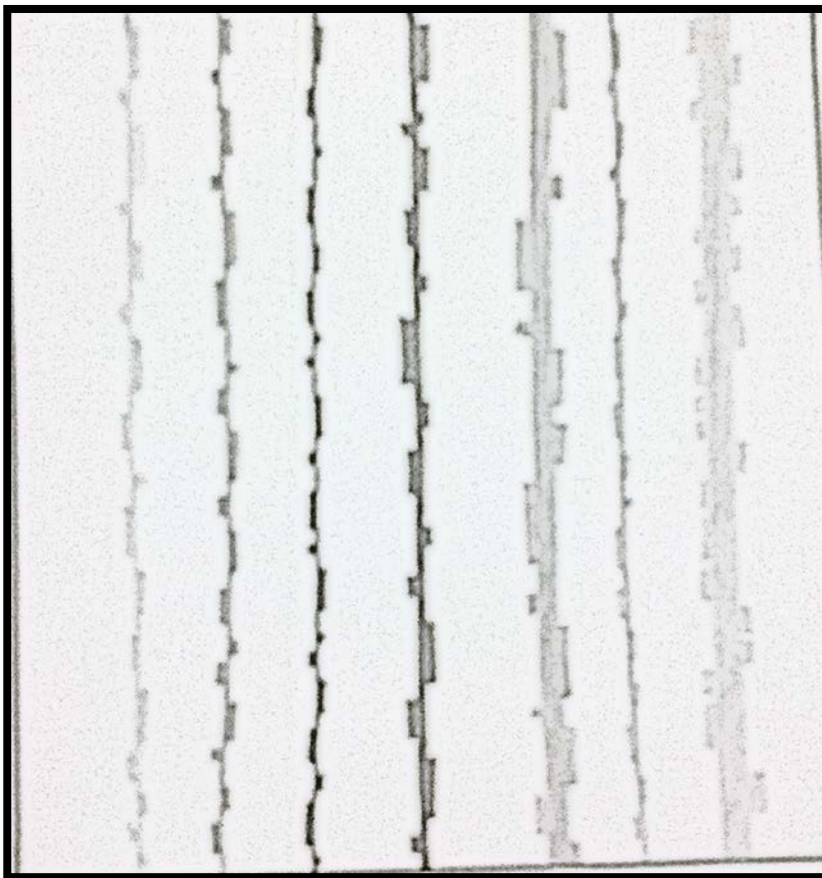

Fig. A18

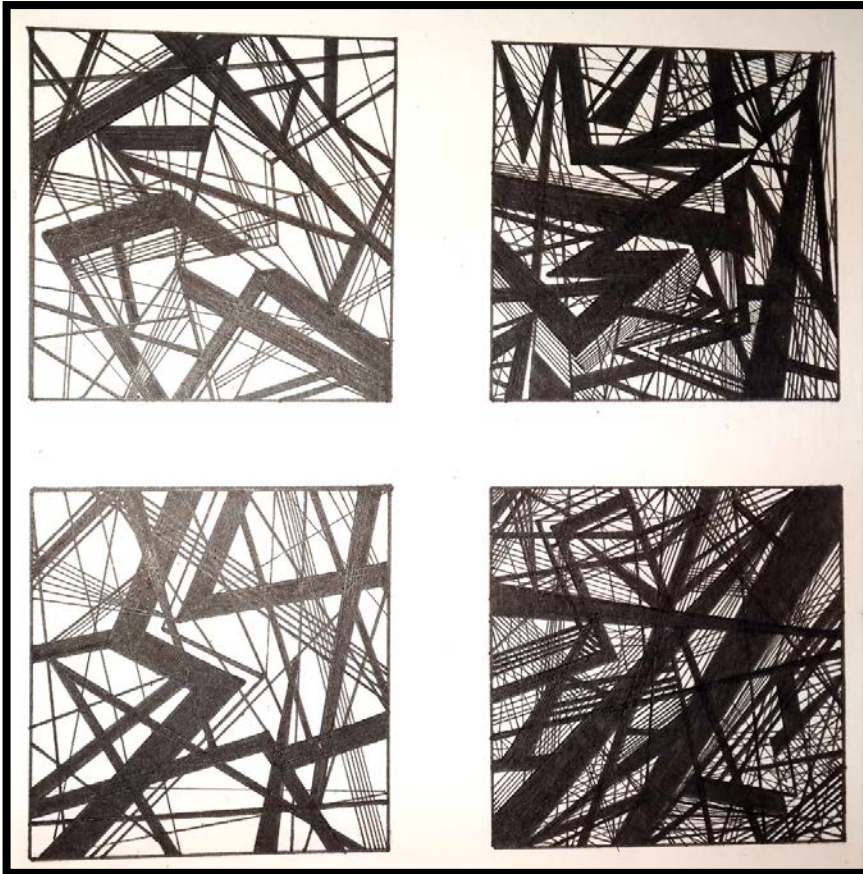

Fig. A19

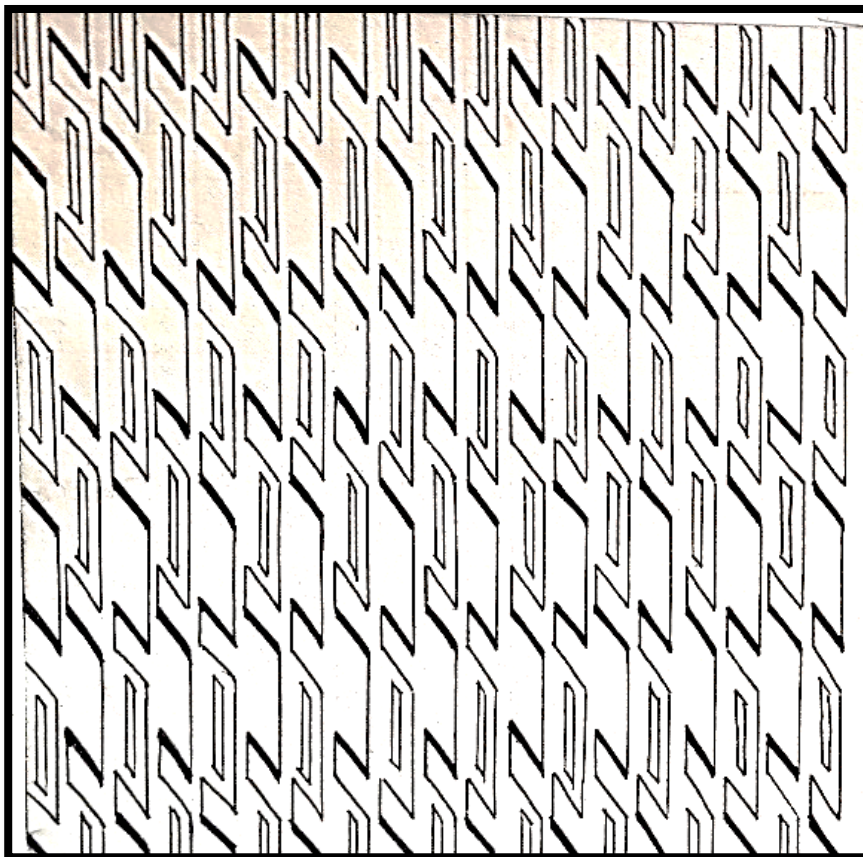

Fig. A20

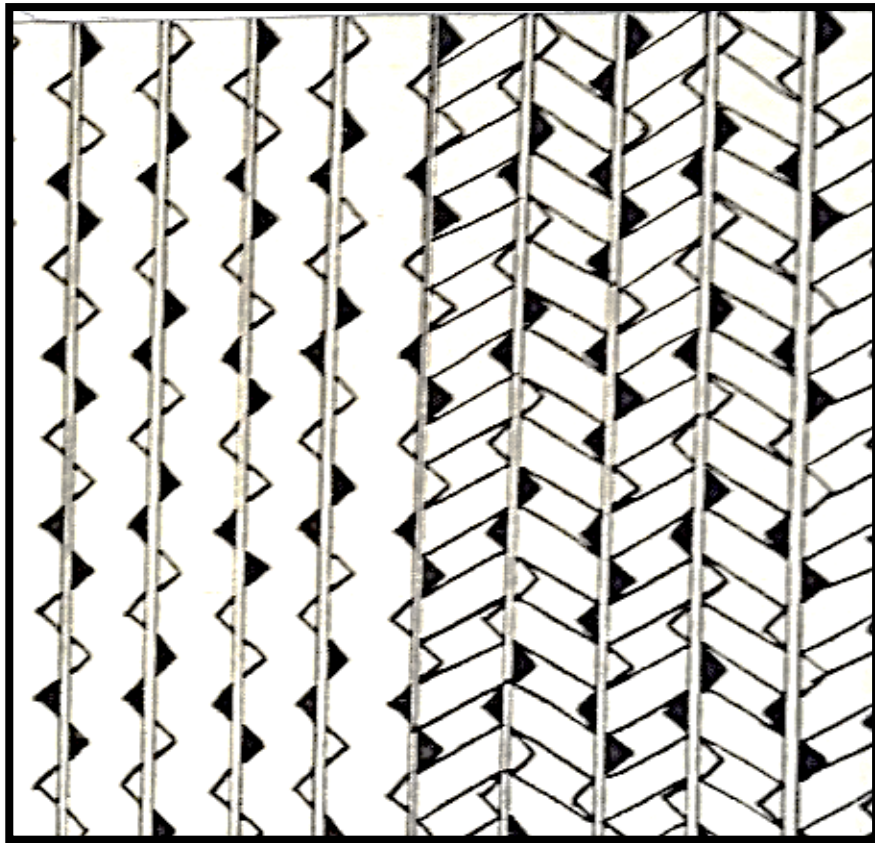

Fig. A21

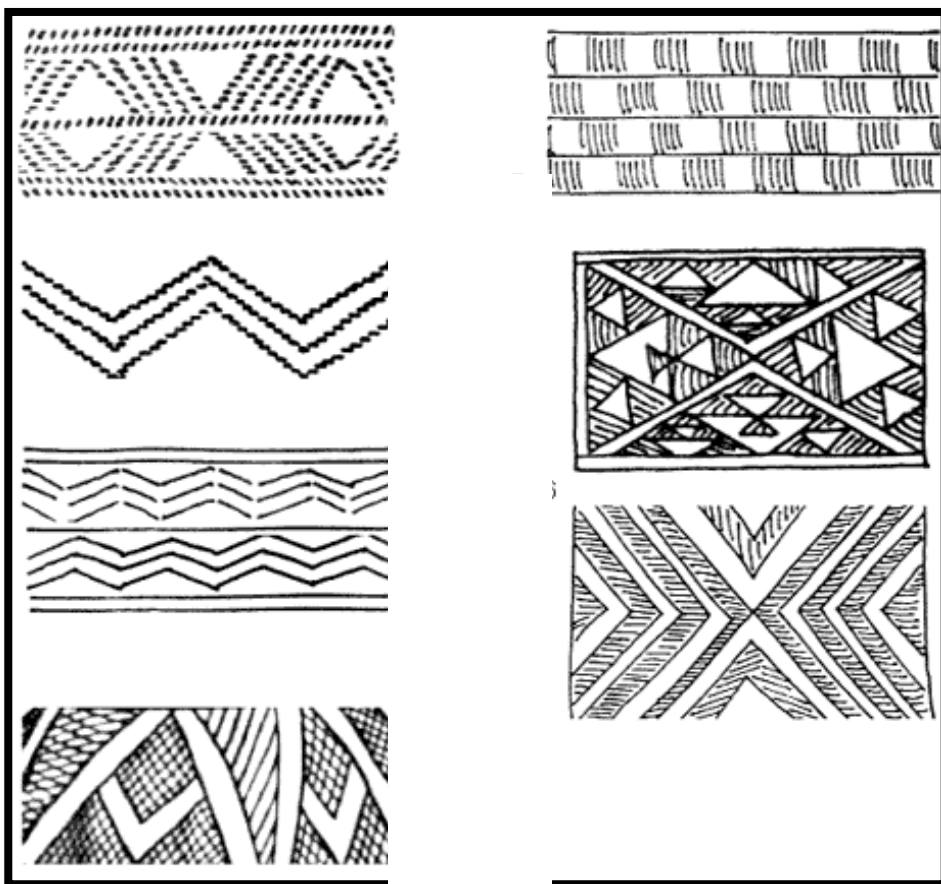

Fig. A22

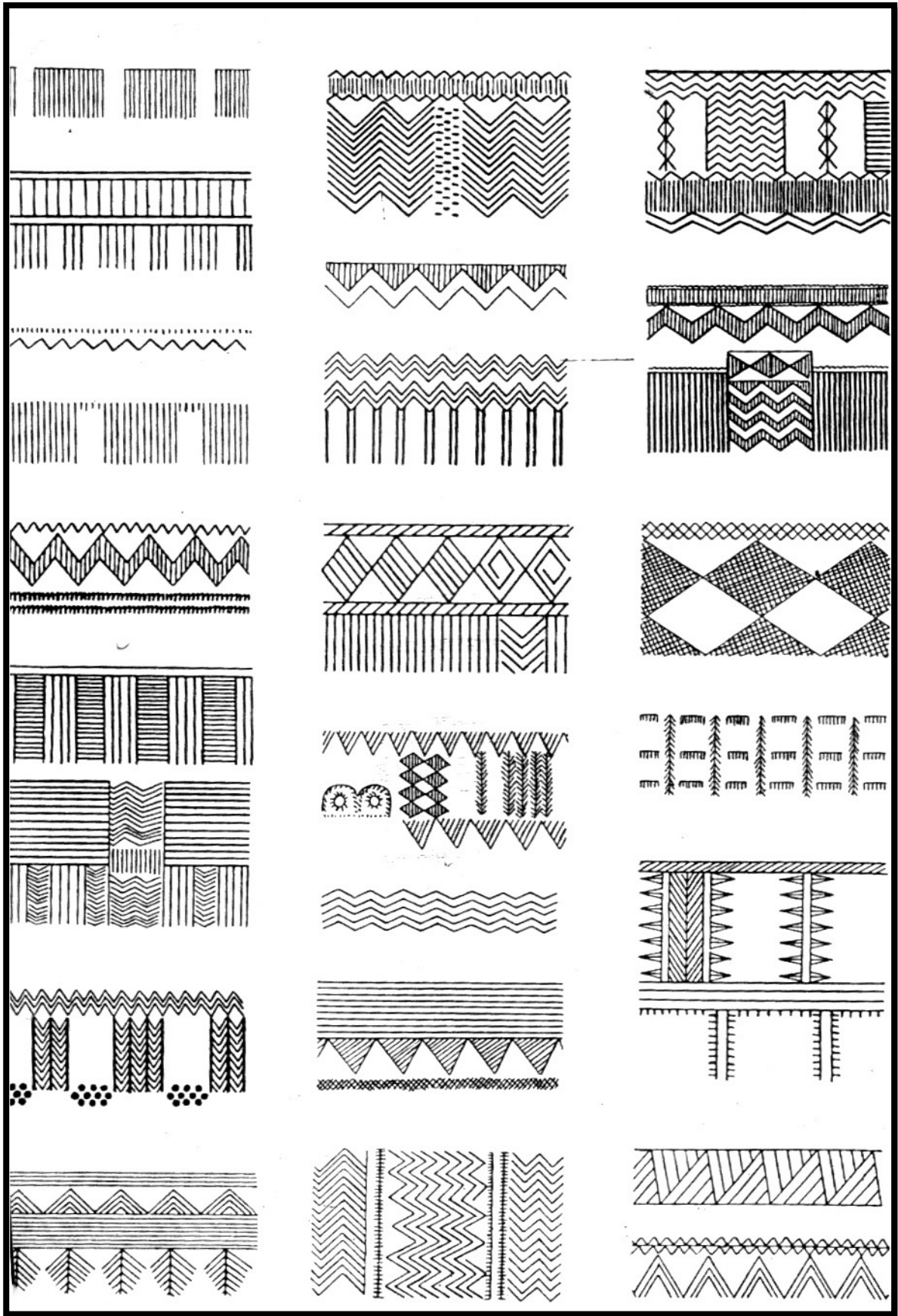

Fig.A23

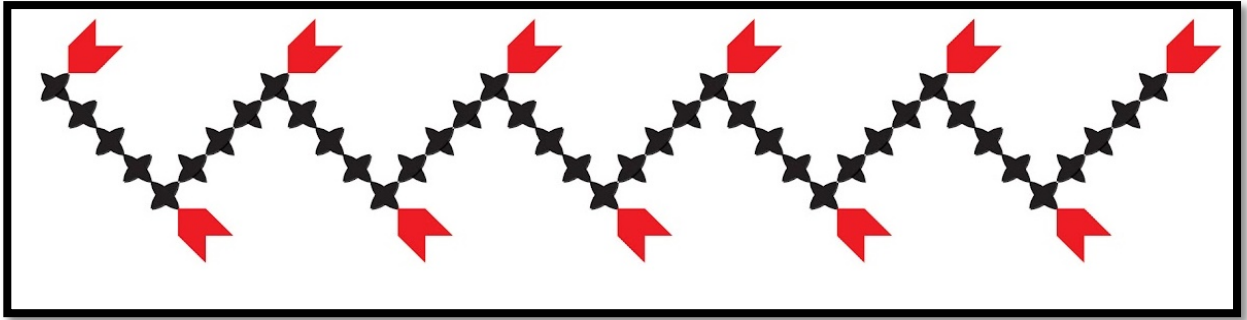

Fig. A24

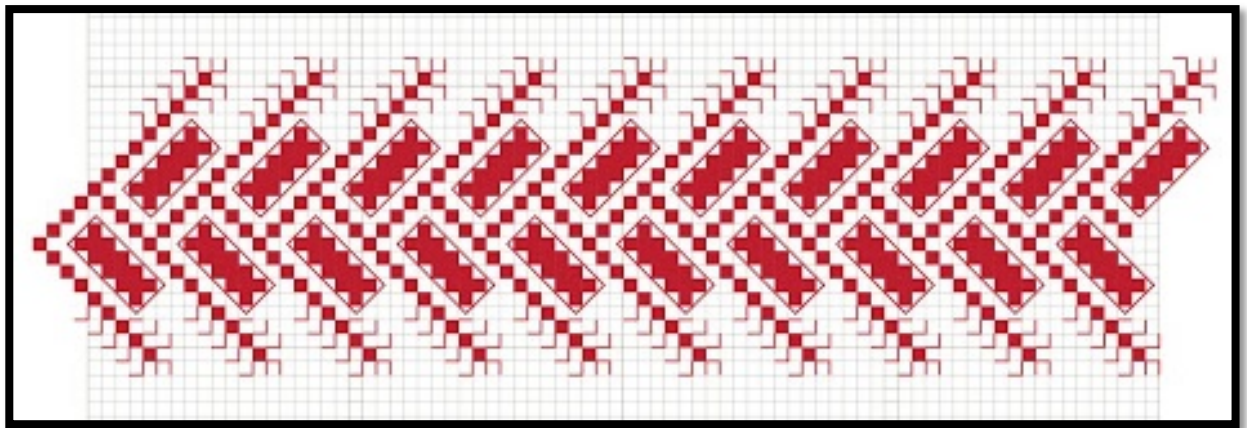

Fig. A25

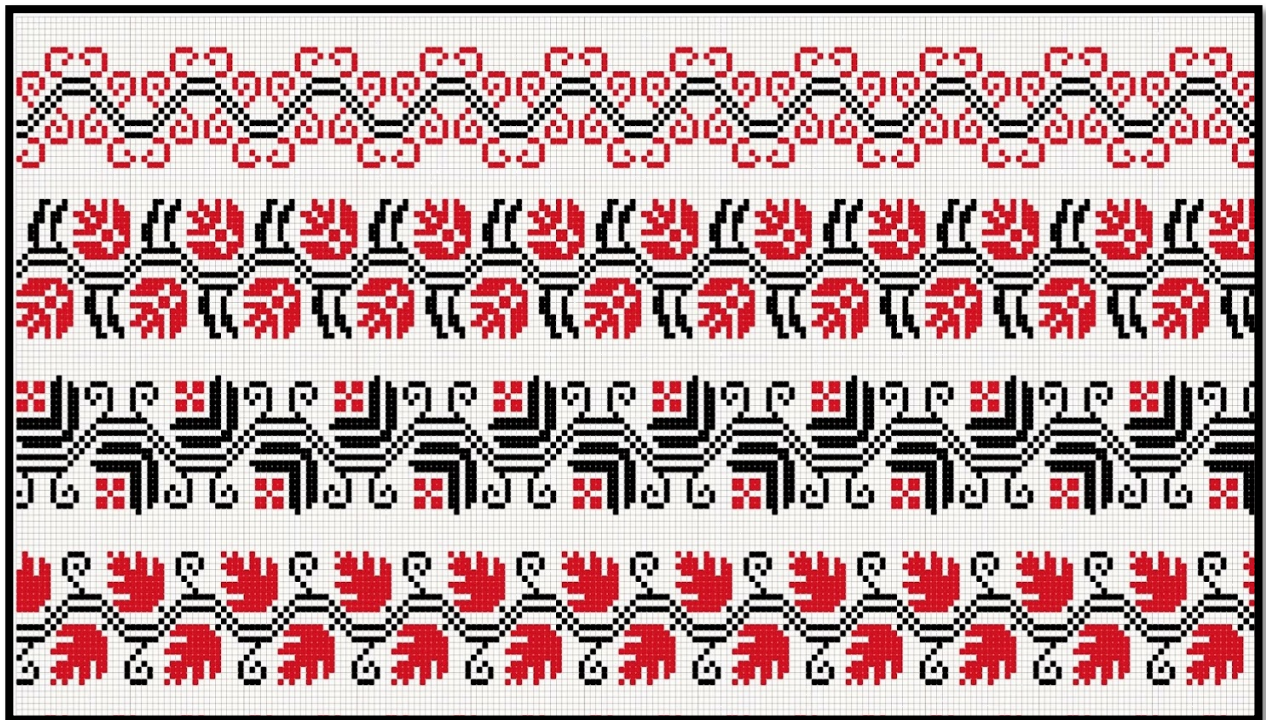

Fig. A26

Fig. A27

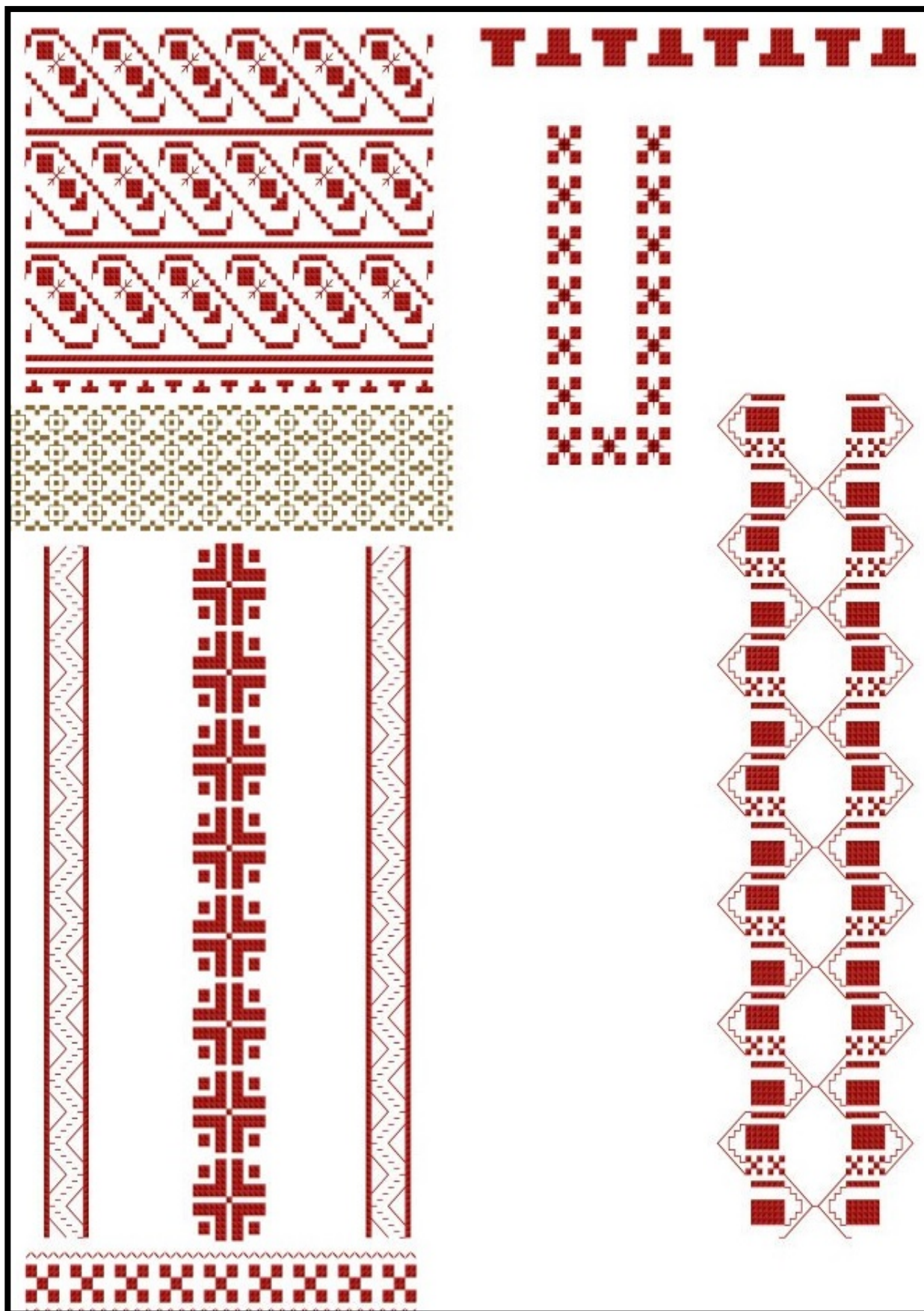

Fig. A28

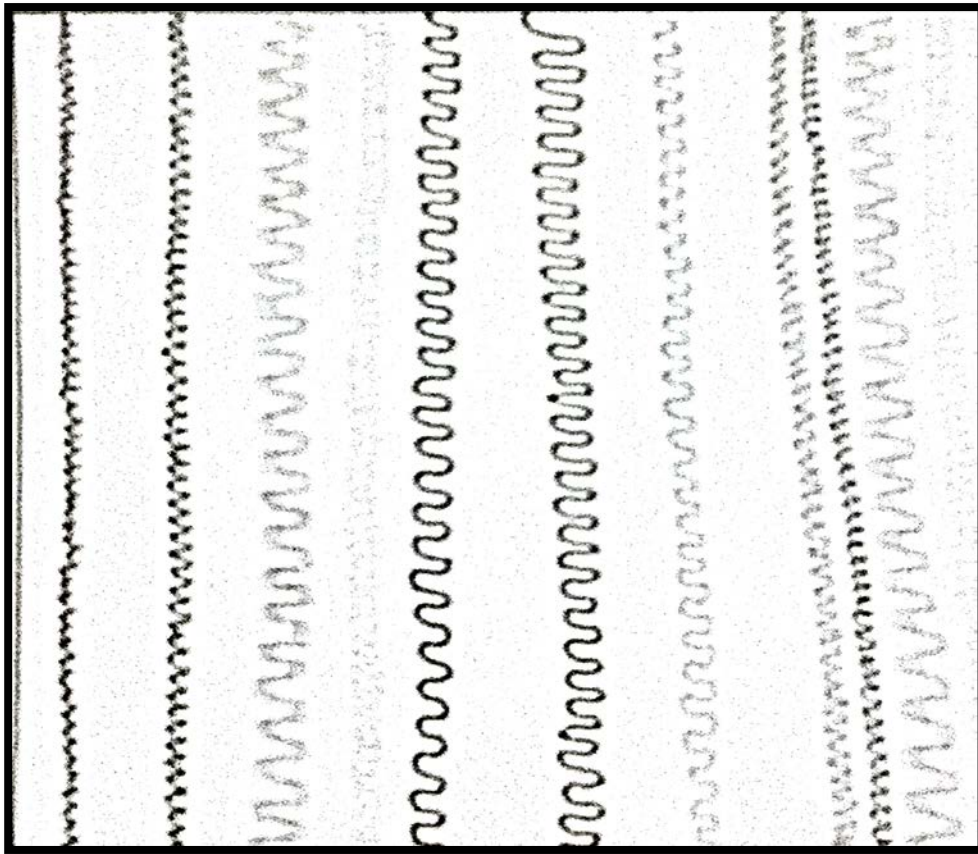

Fig. A29

Fig. A30

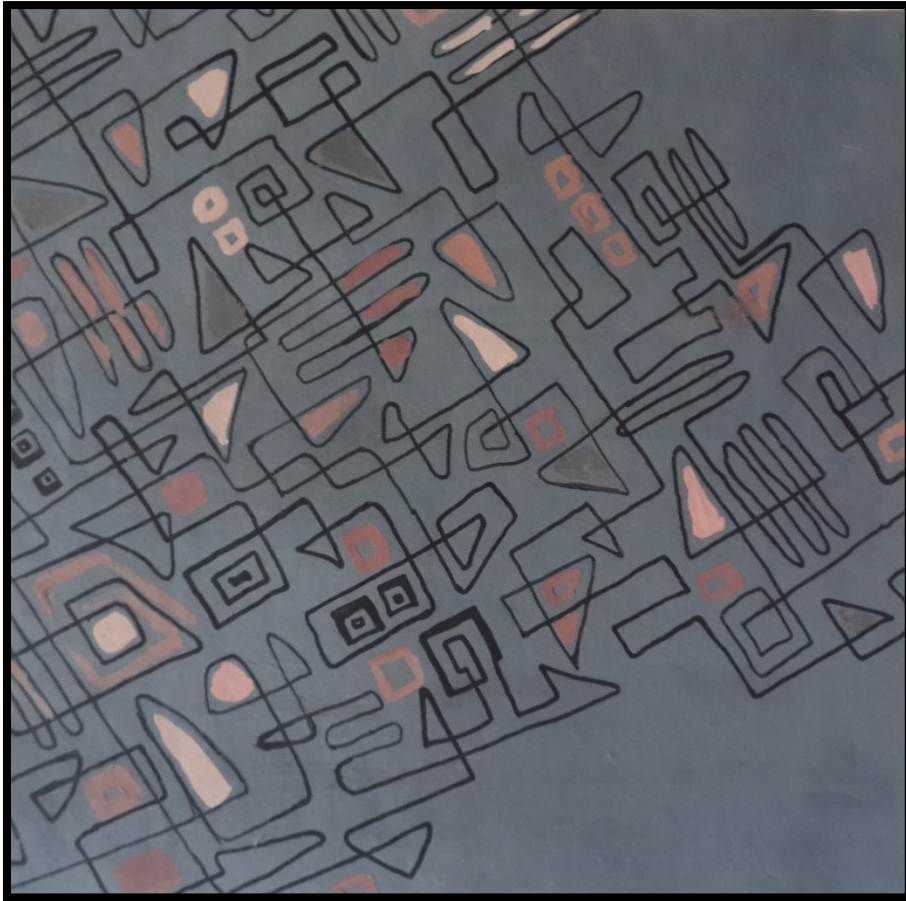

Fig. A30

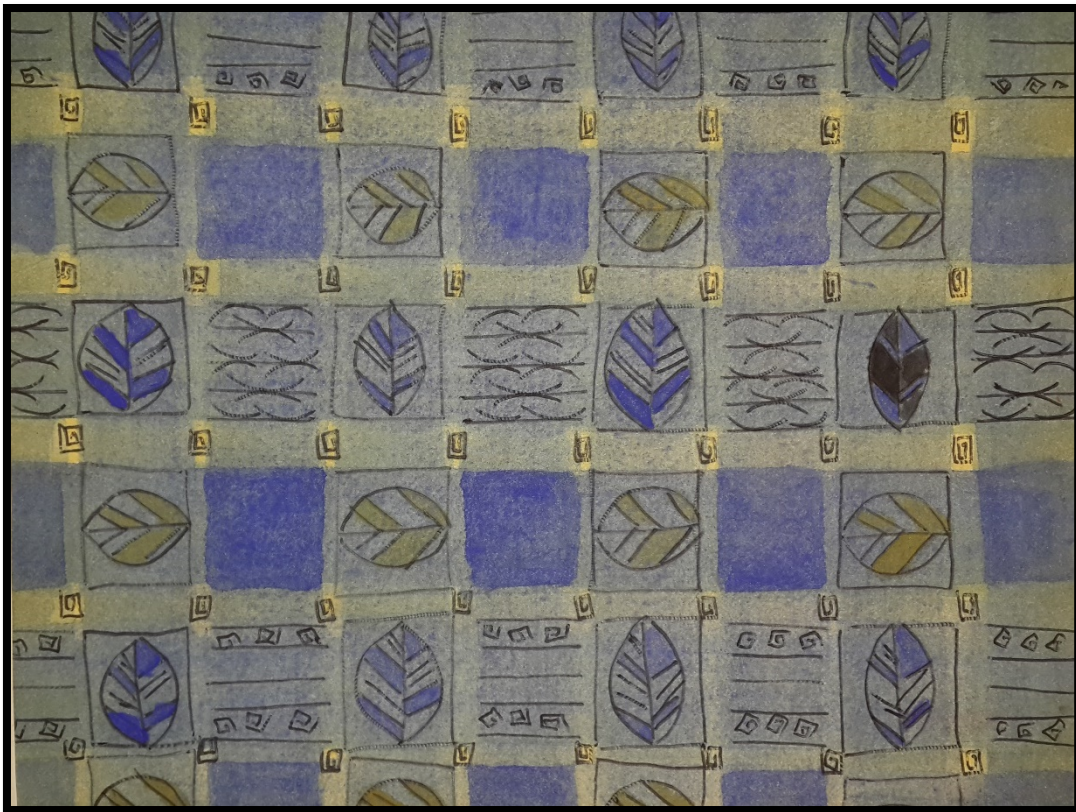

Fig. A31

Fig. A32

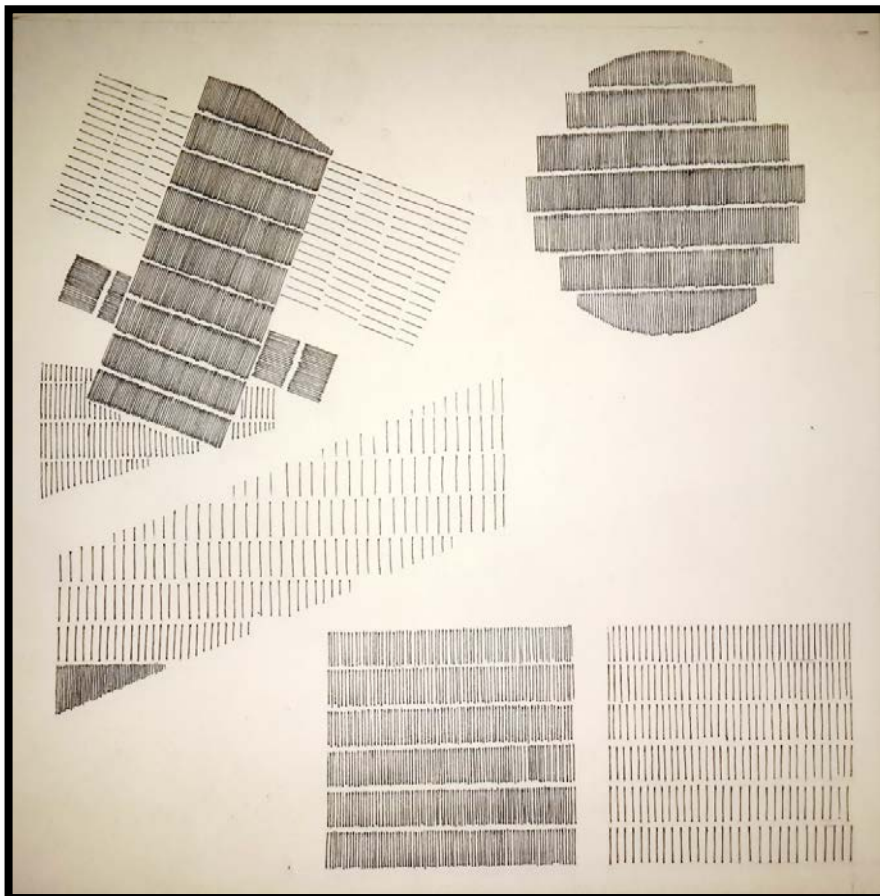

Fig. A33

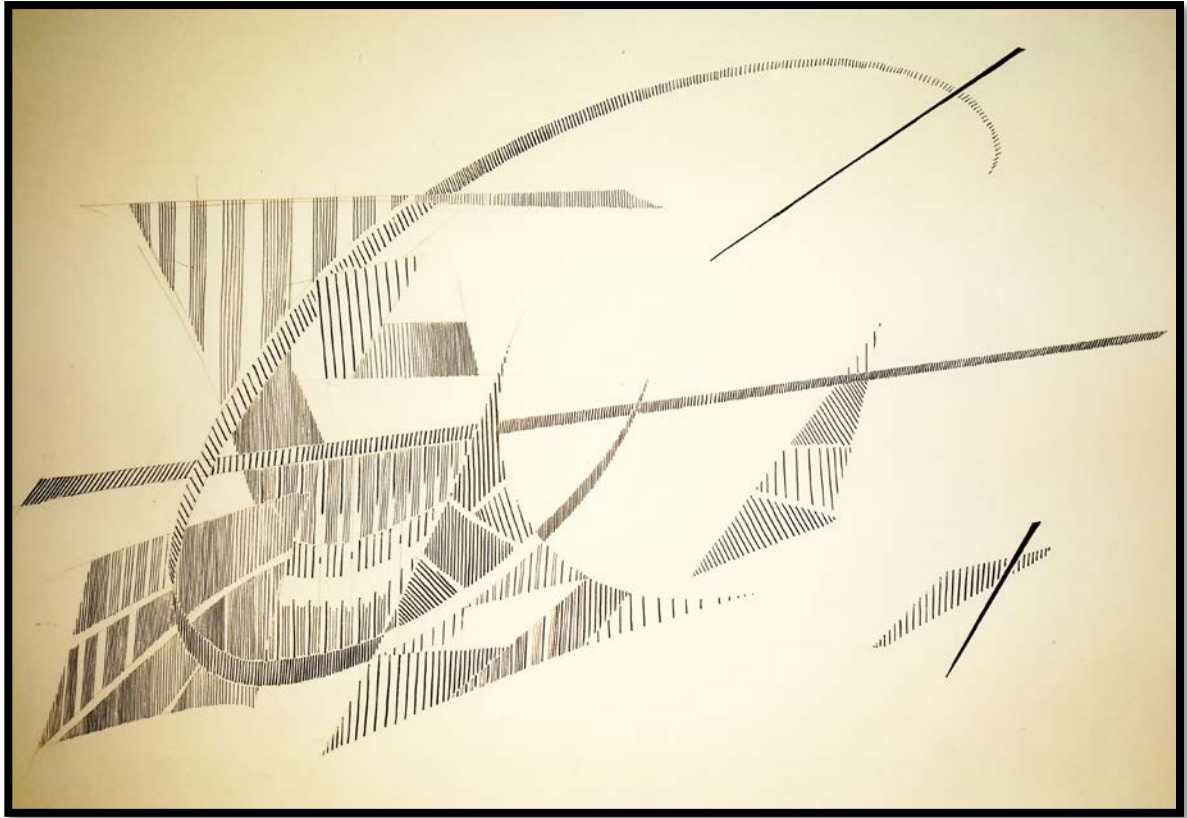

Fig. A34

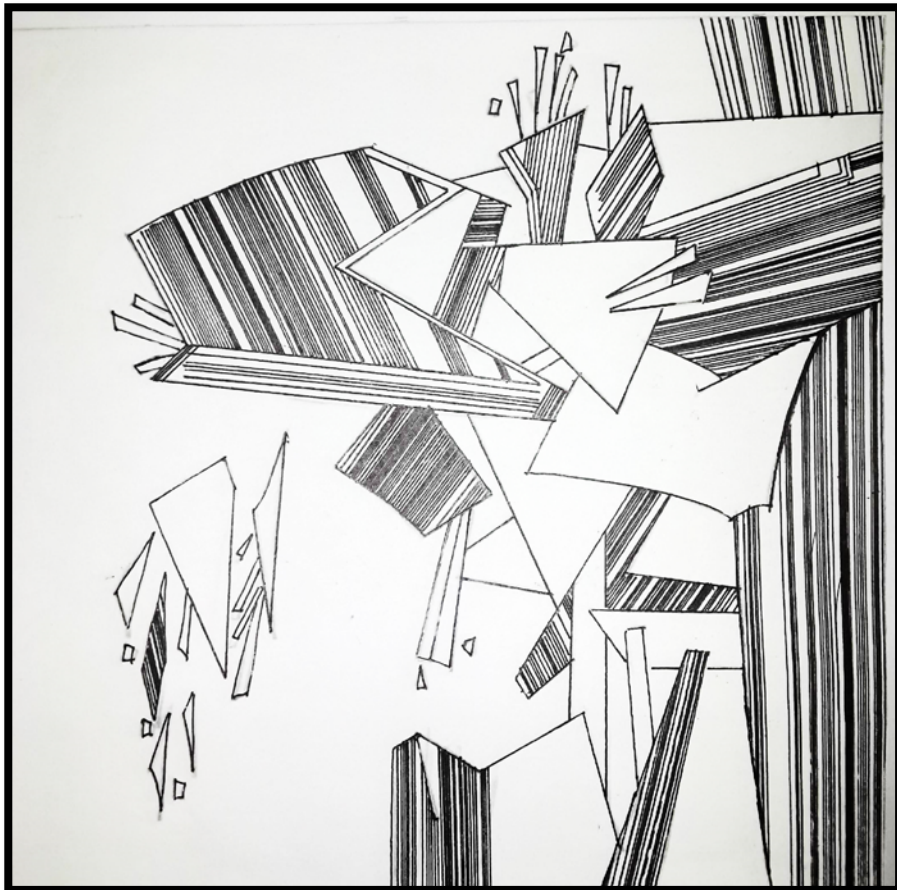

Fig. A35

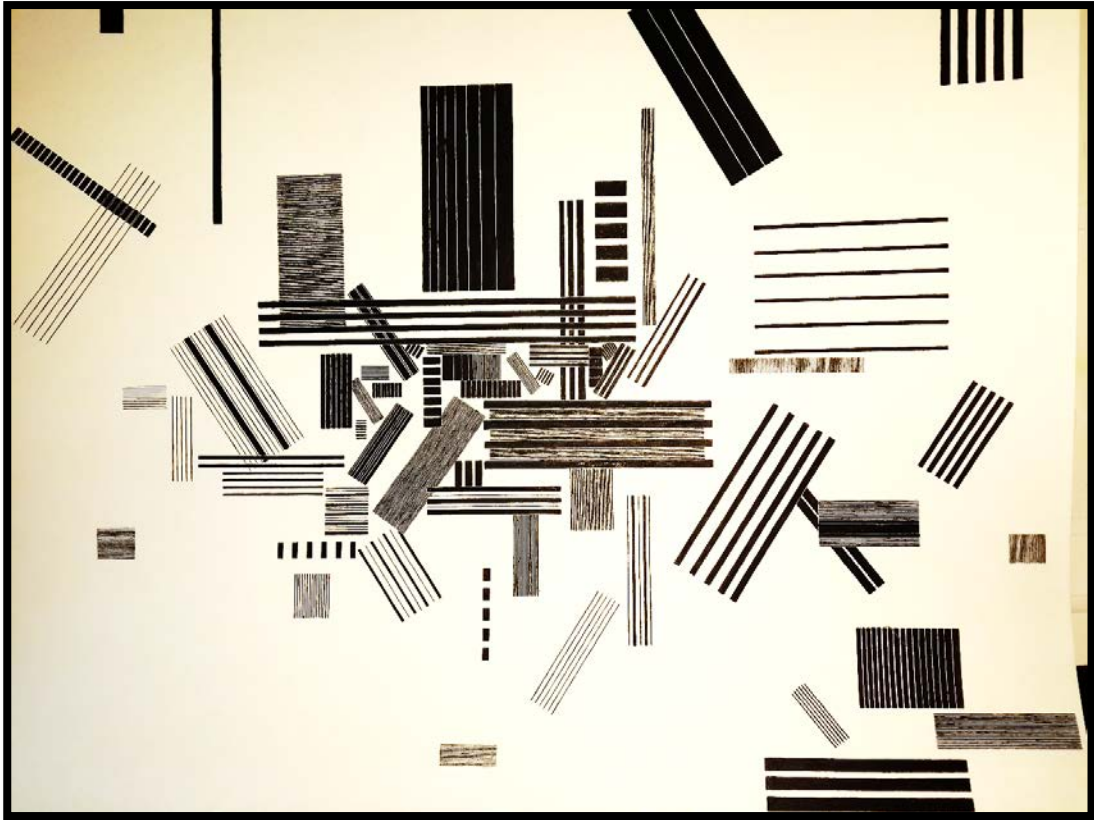

Fig. A36

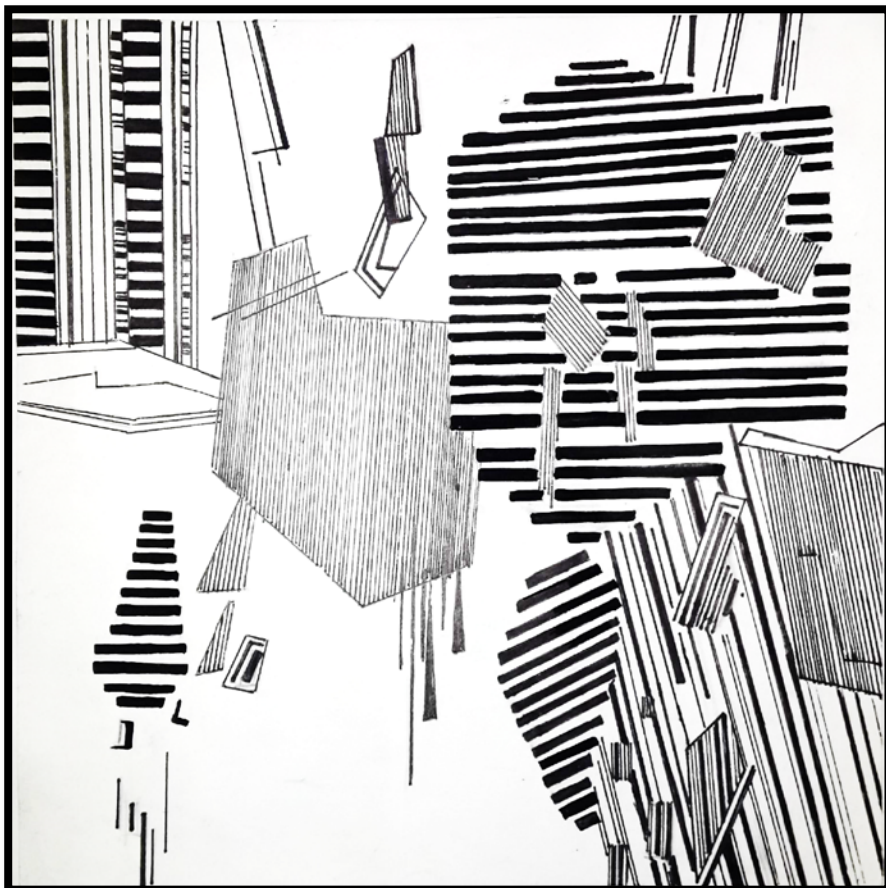

Fig. A37

Fig. A38

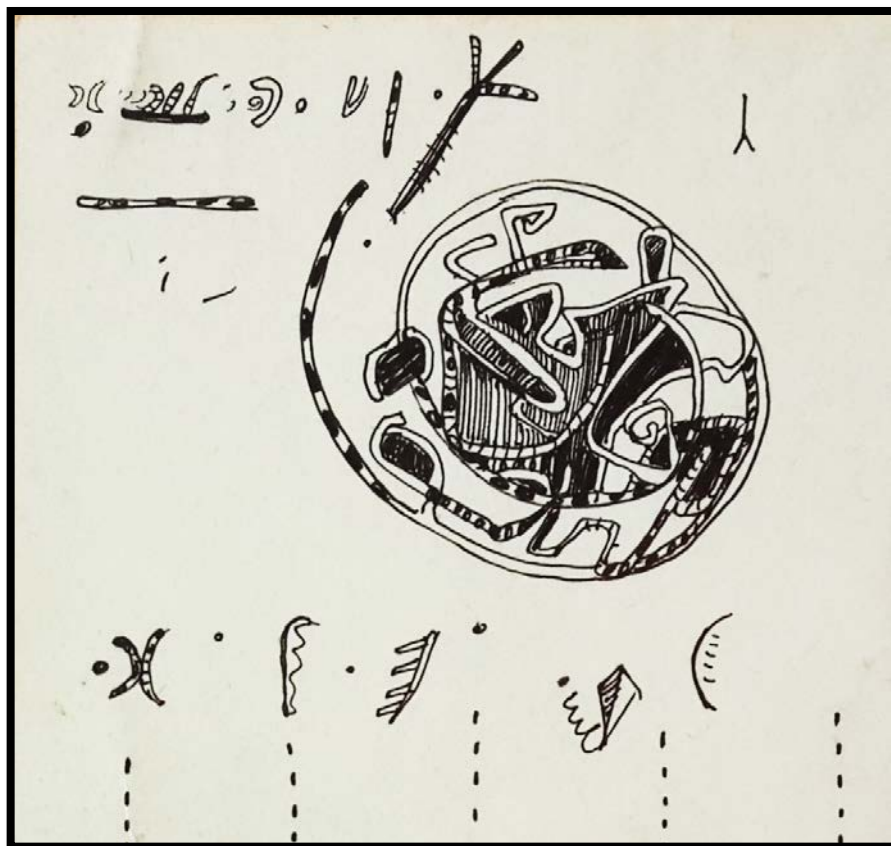

Fig.A39

Fig.A40

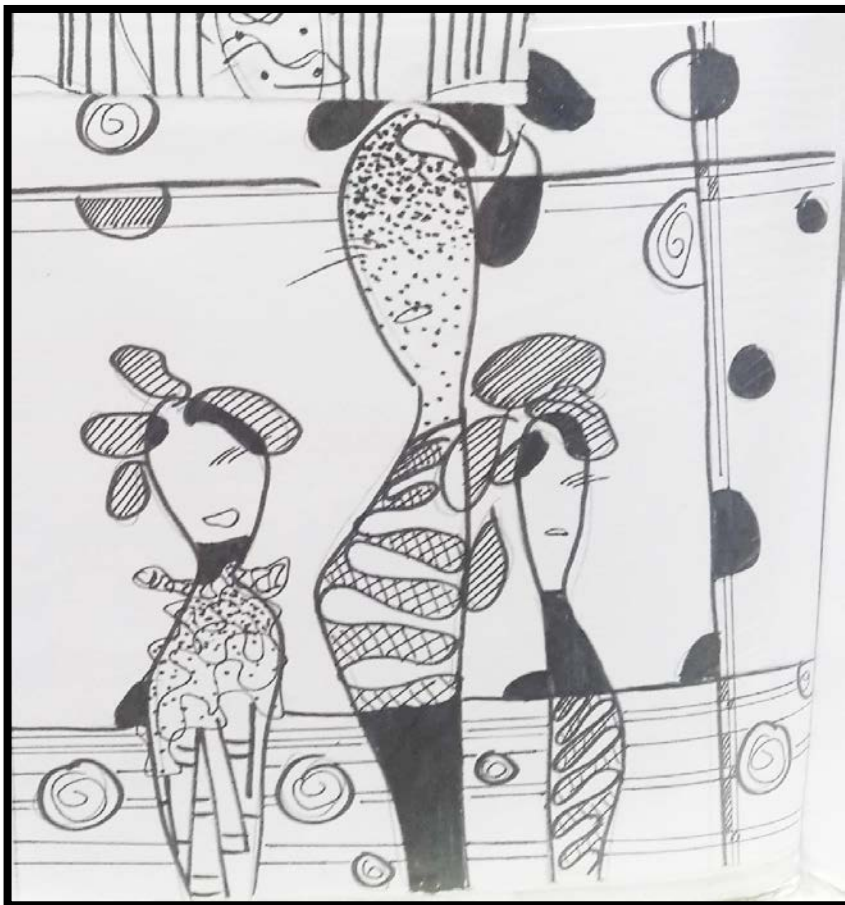

Fig. A41

Fig. A42

Fig.A43

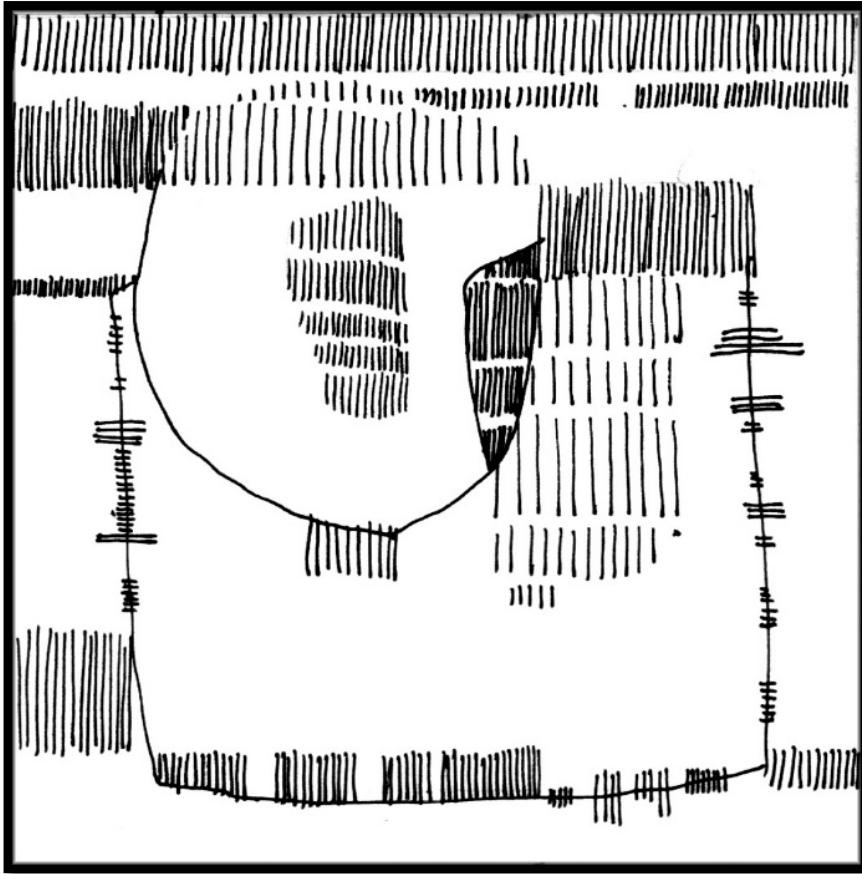

Fig. A44

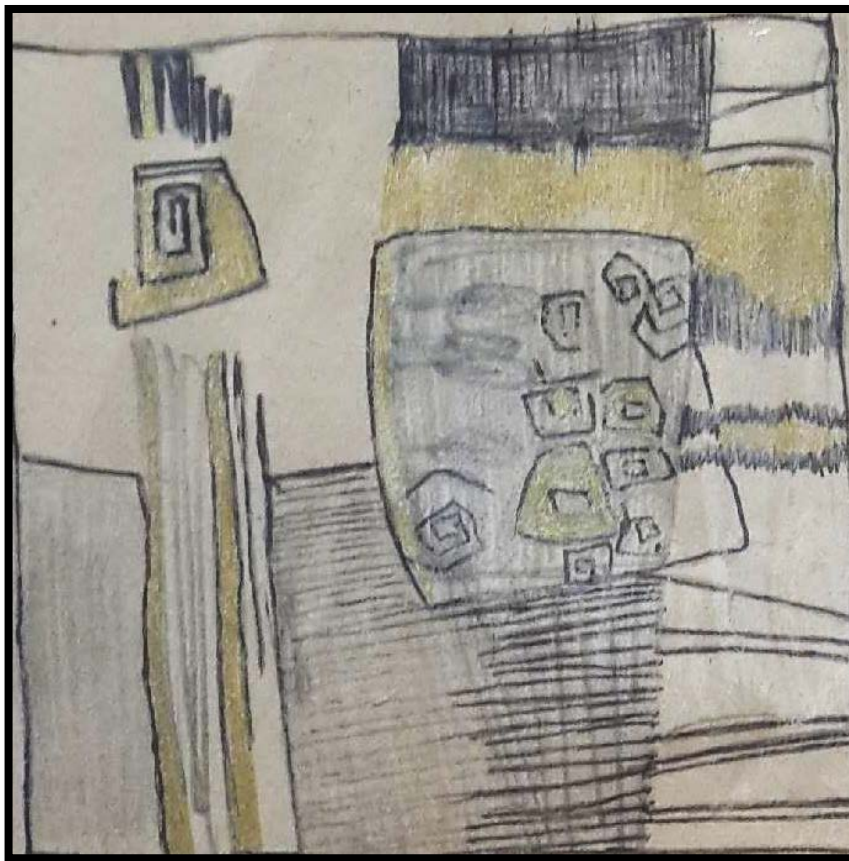

Fig. A45

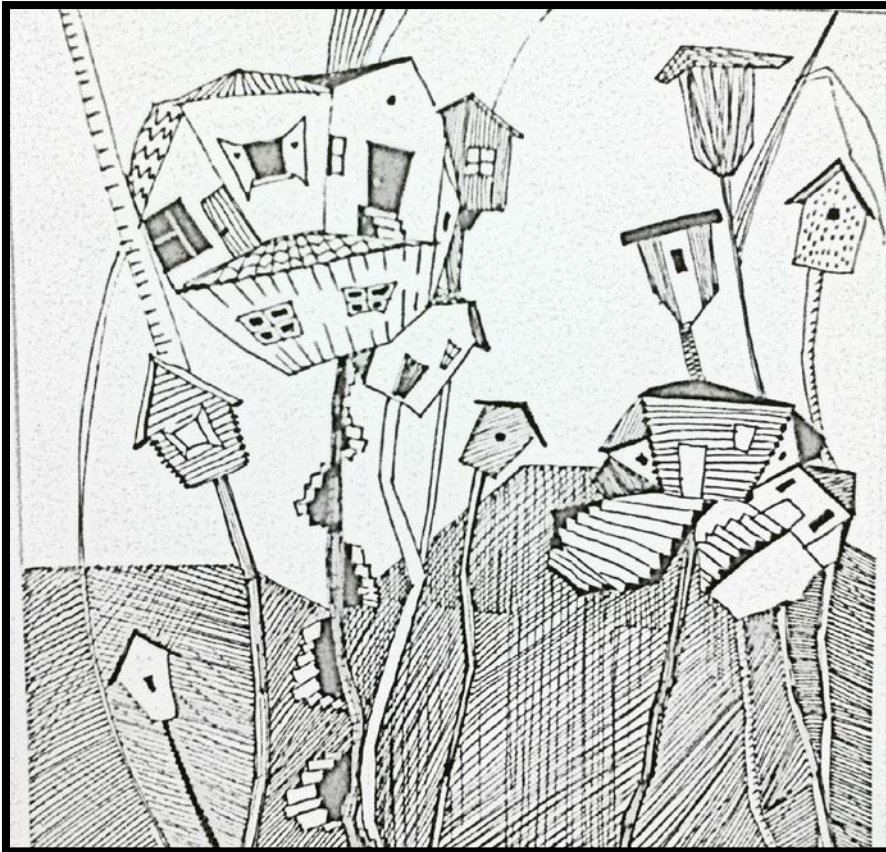

Fig. A46

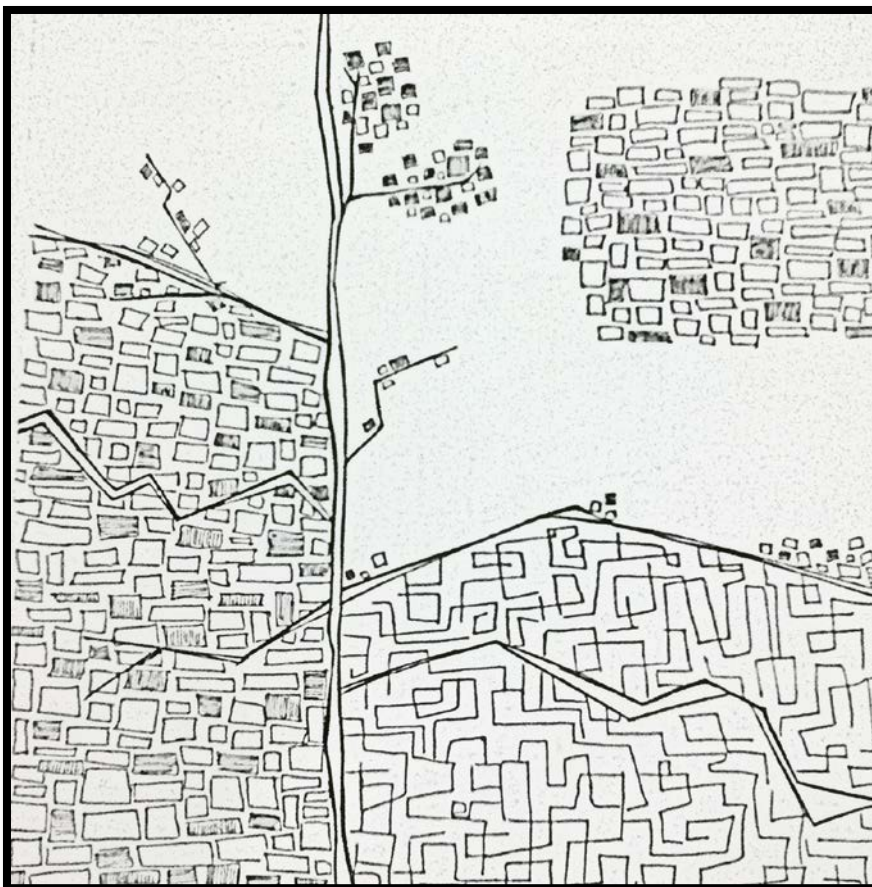

Fig. A47

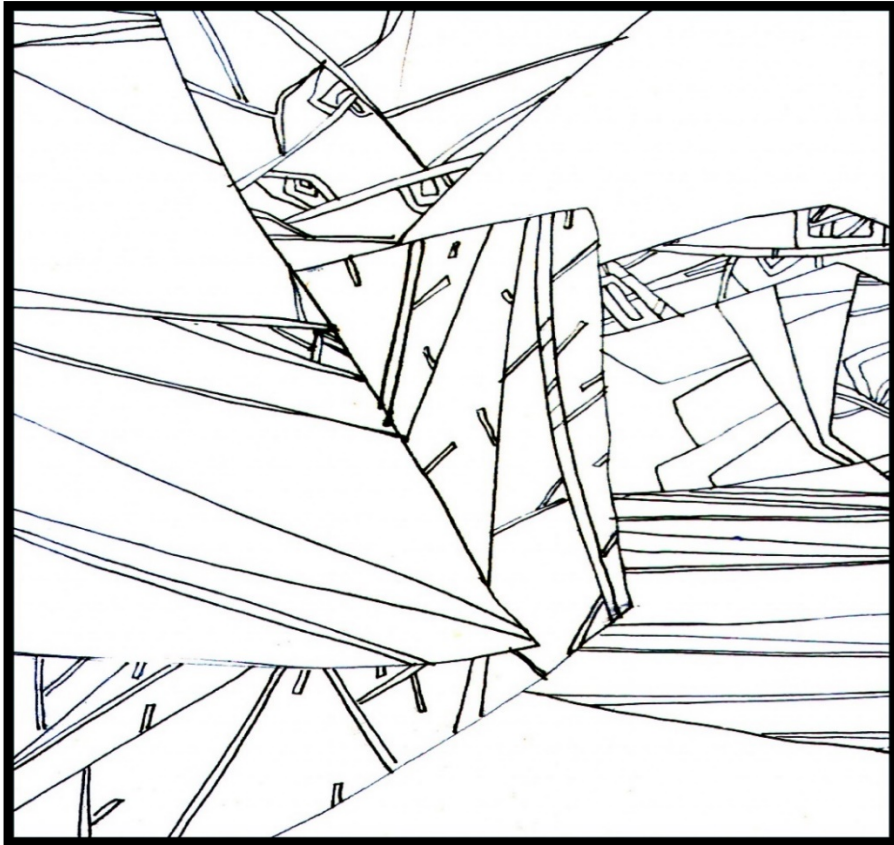

Fig. A48

Fig. A49

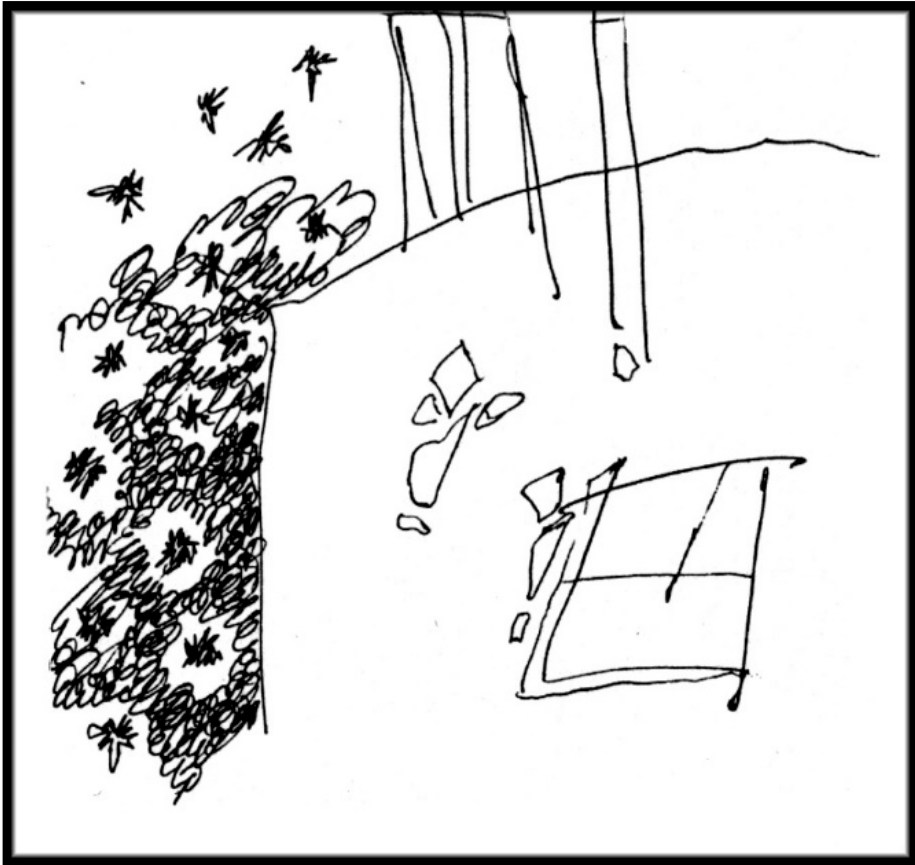

Fig. A50

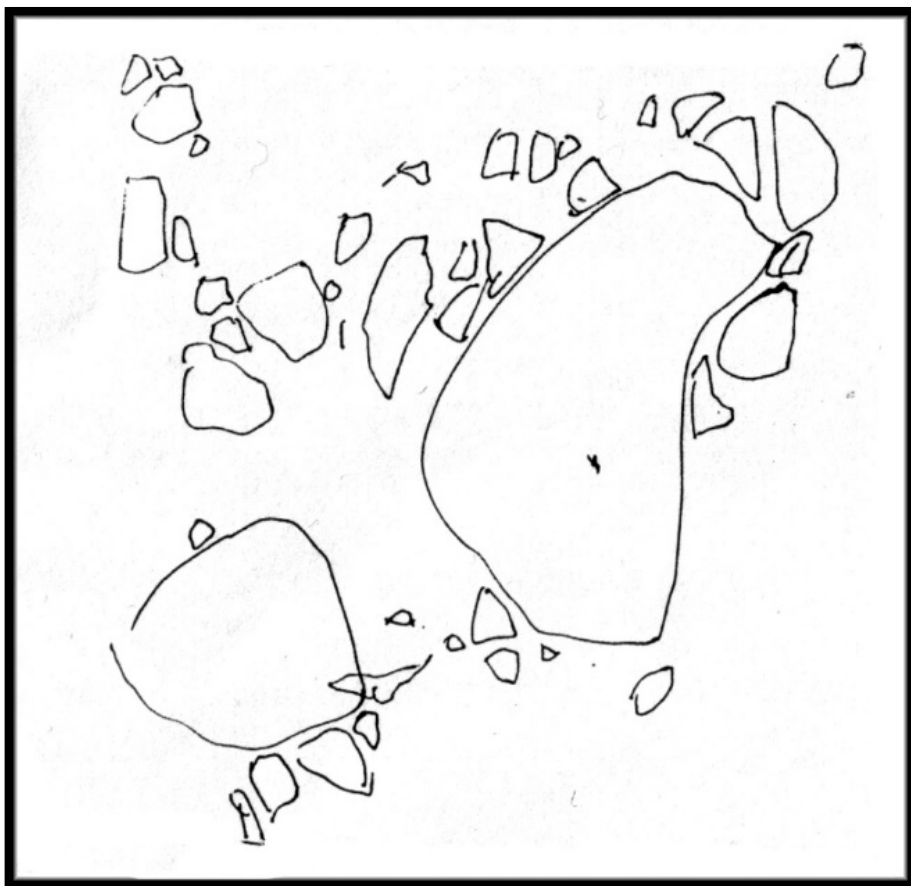

Fig. A51

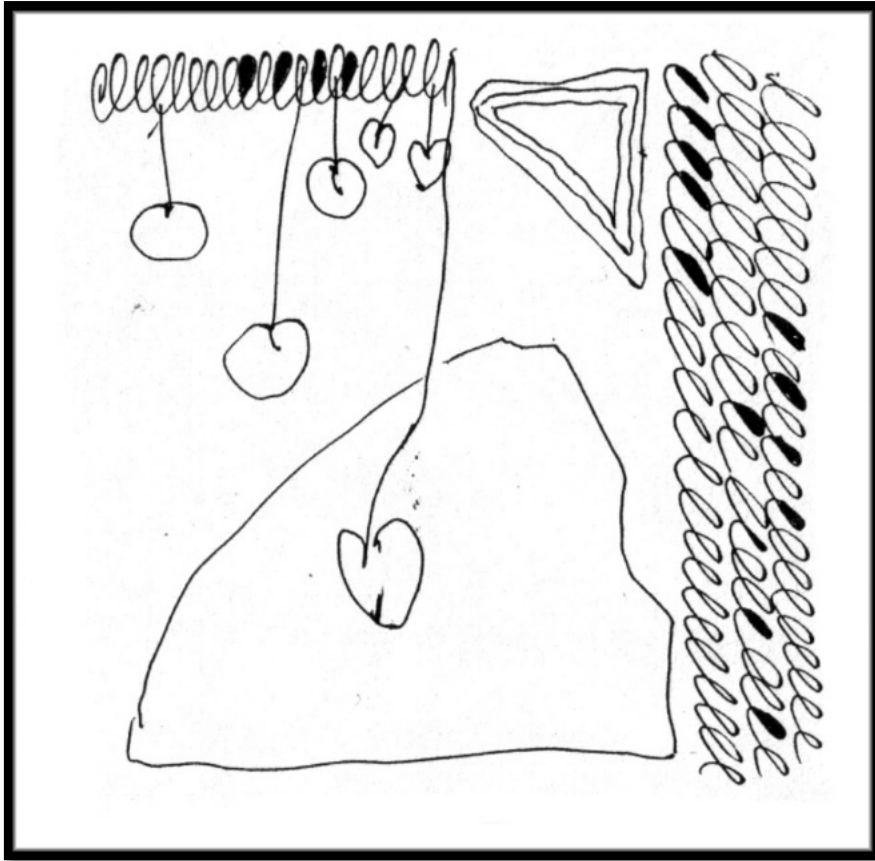

Fig. A52

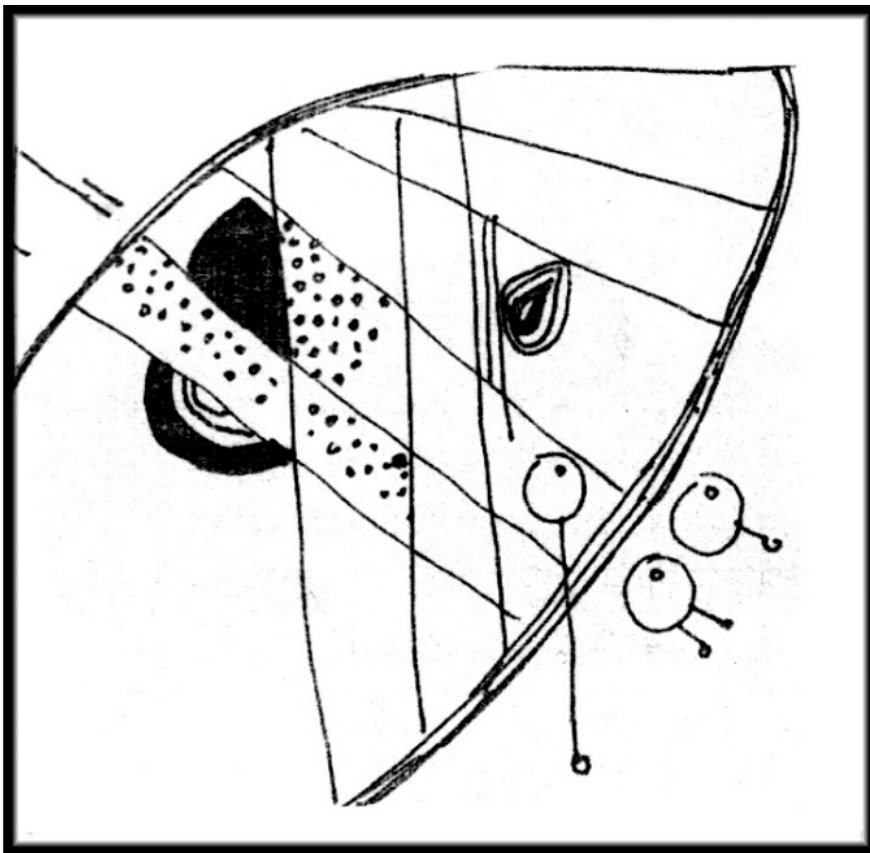

Fig. A53

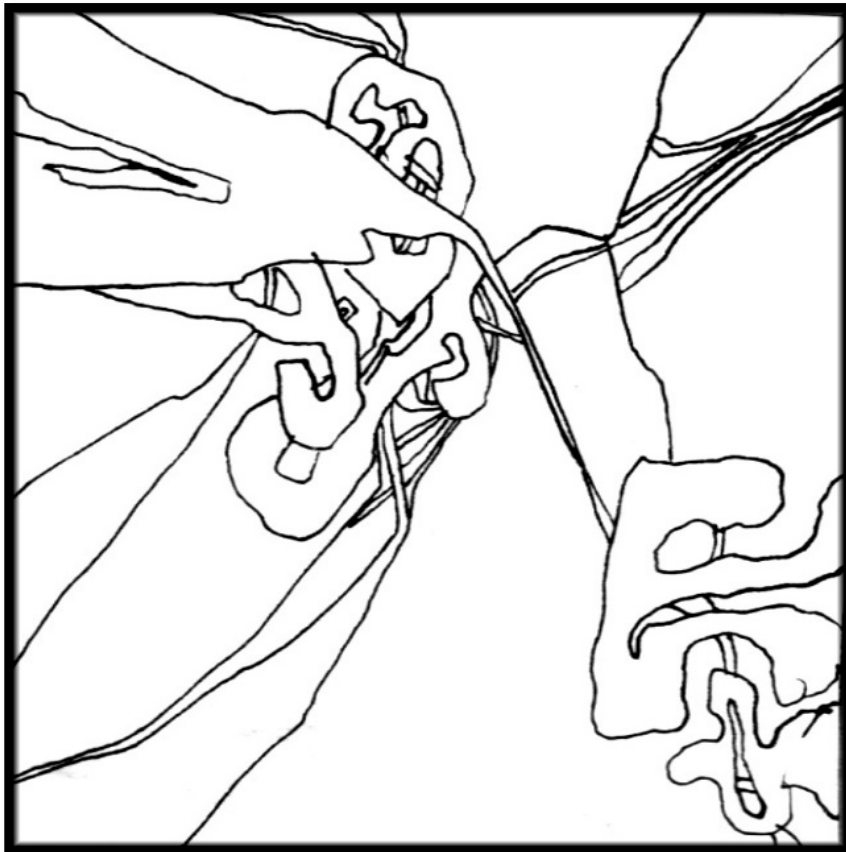

Fig. A54

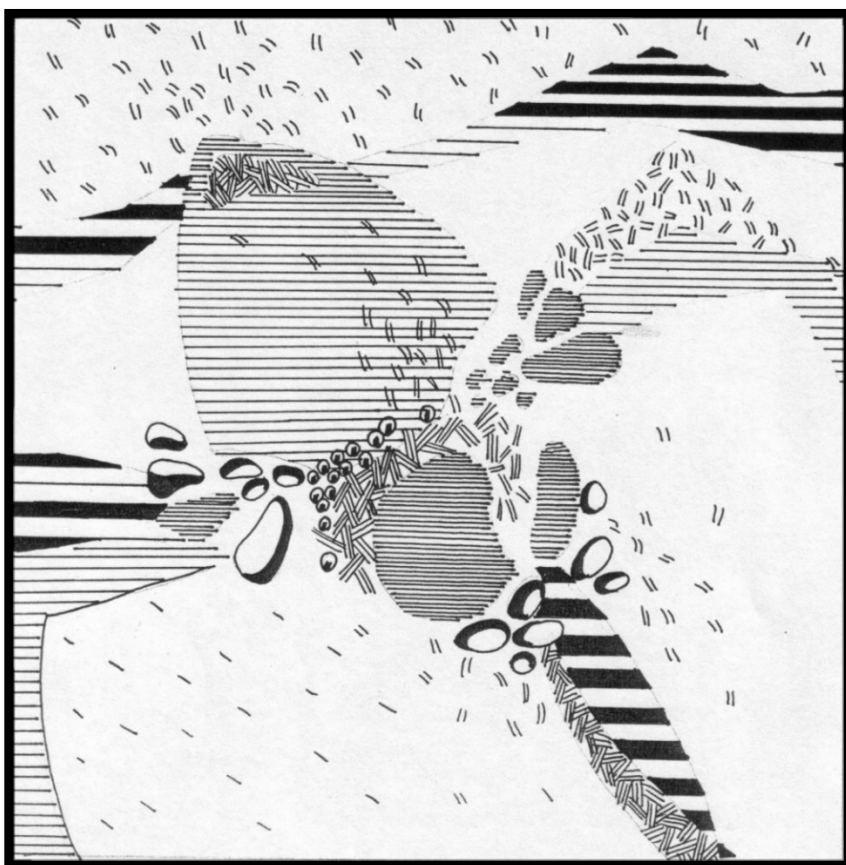

Fig. A55

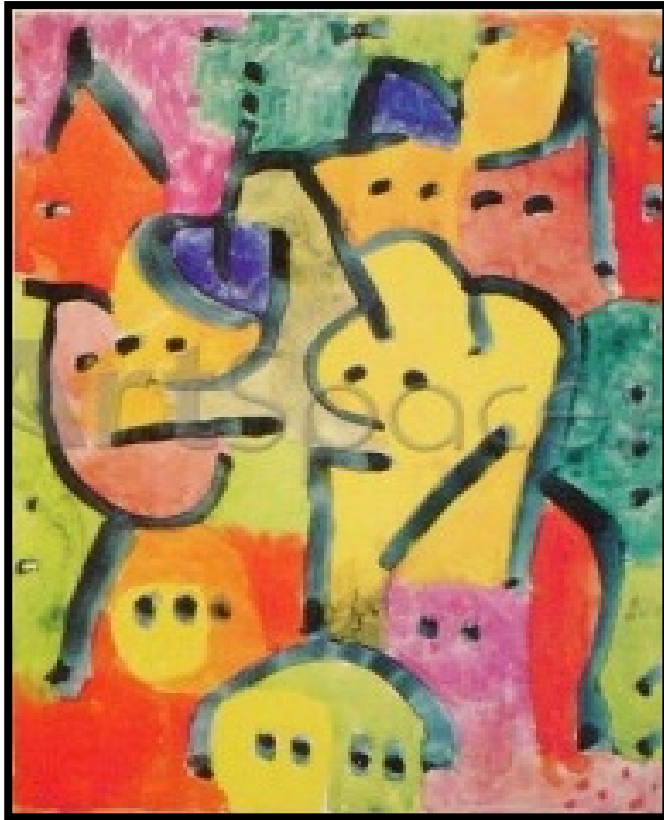

Fig. A56

Fig. A57

Fig. A58

Fig. A59

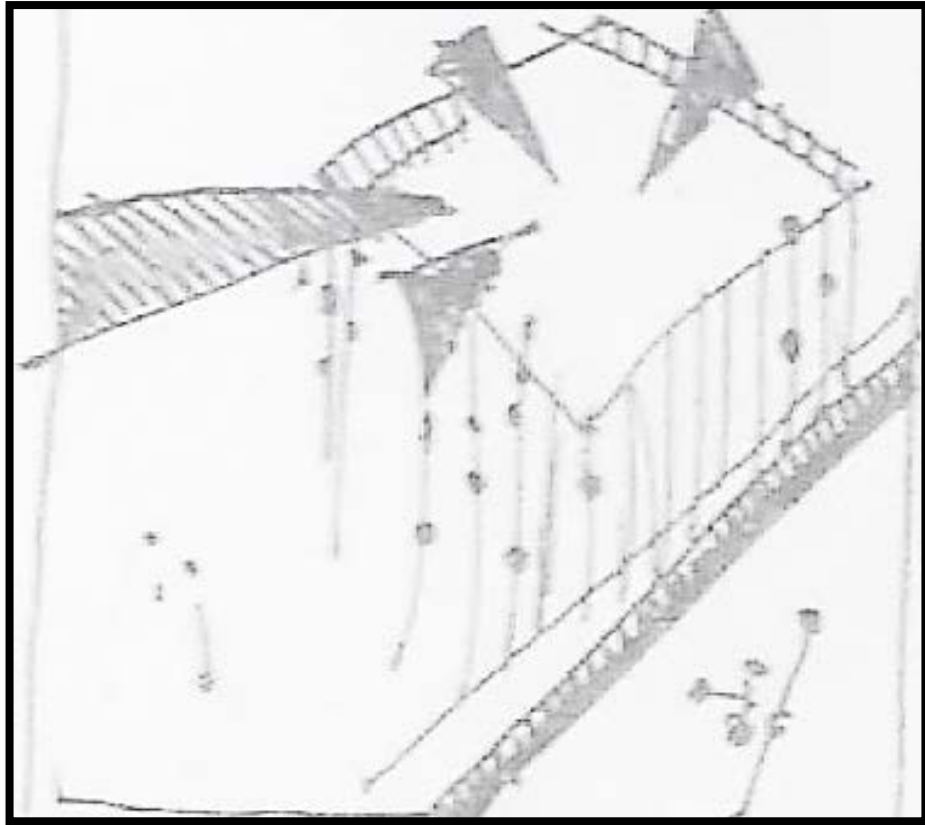

Fig. A60

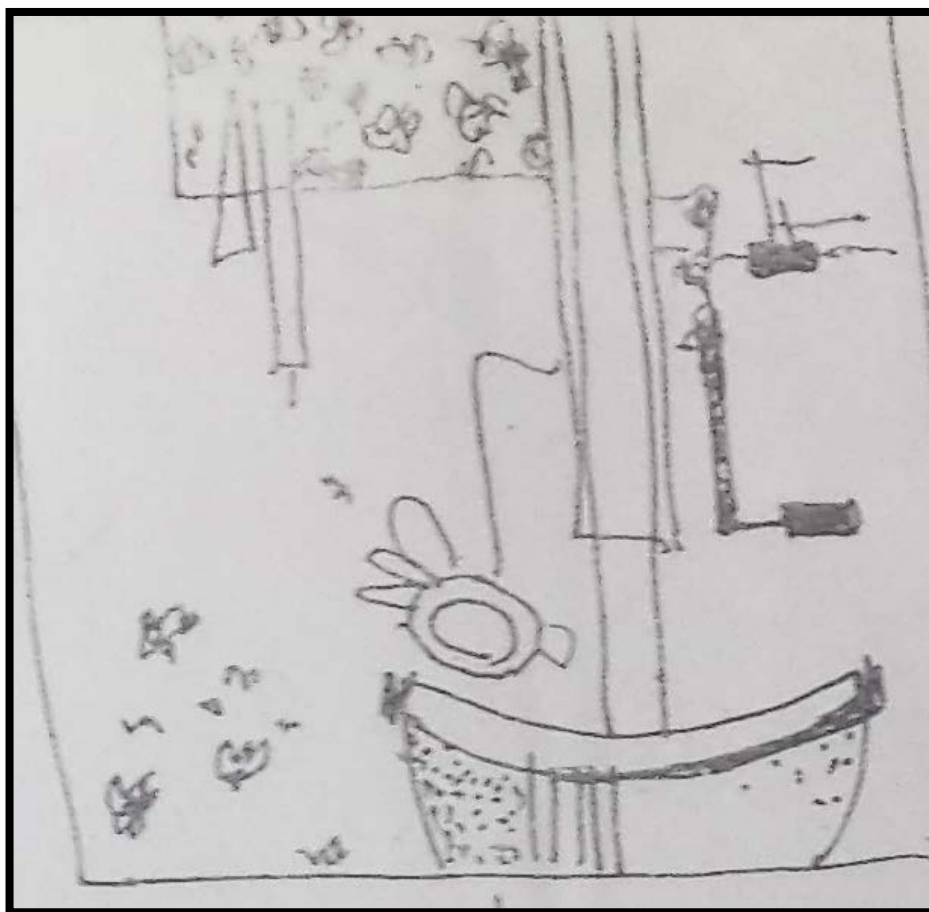

Fig. A61

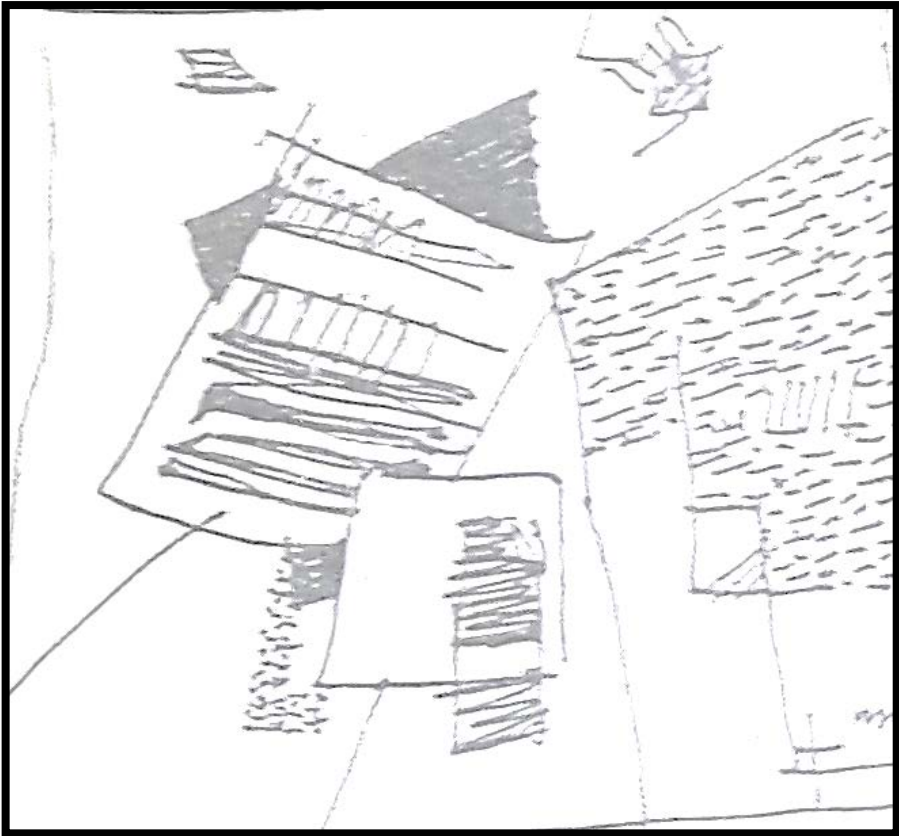

Fig. A62

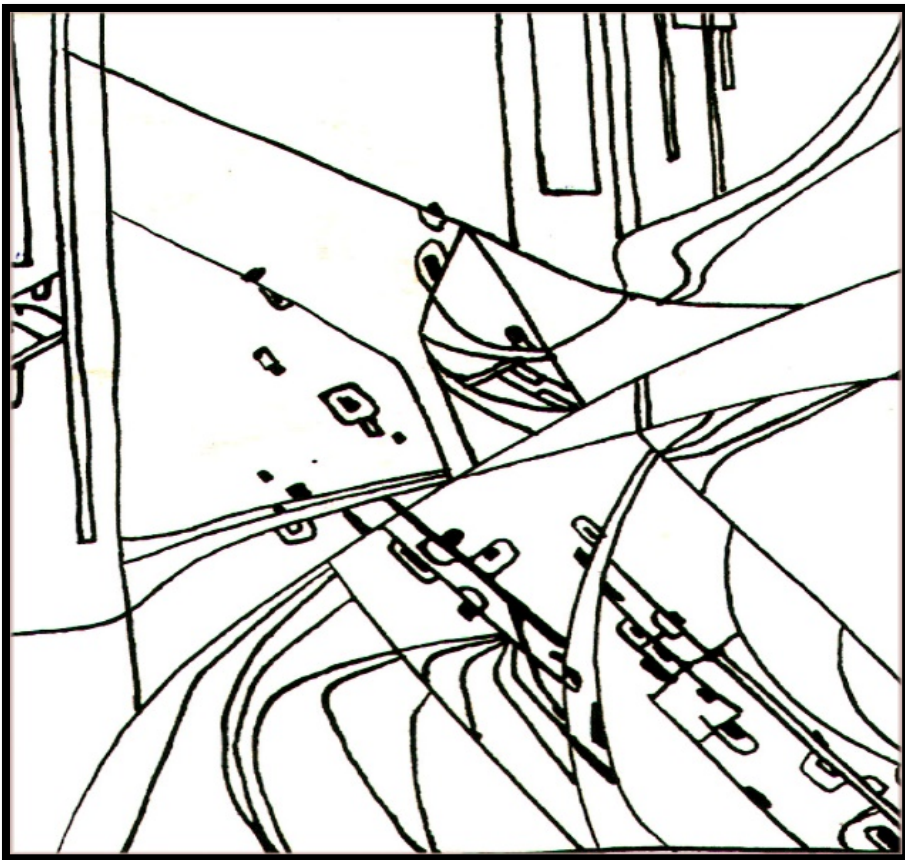

Fig. A63

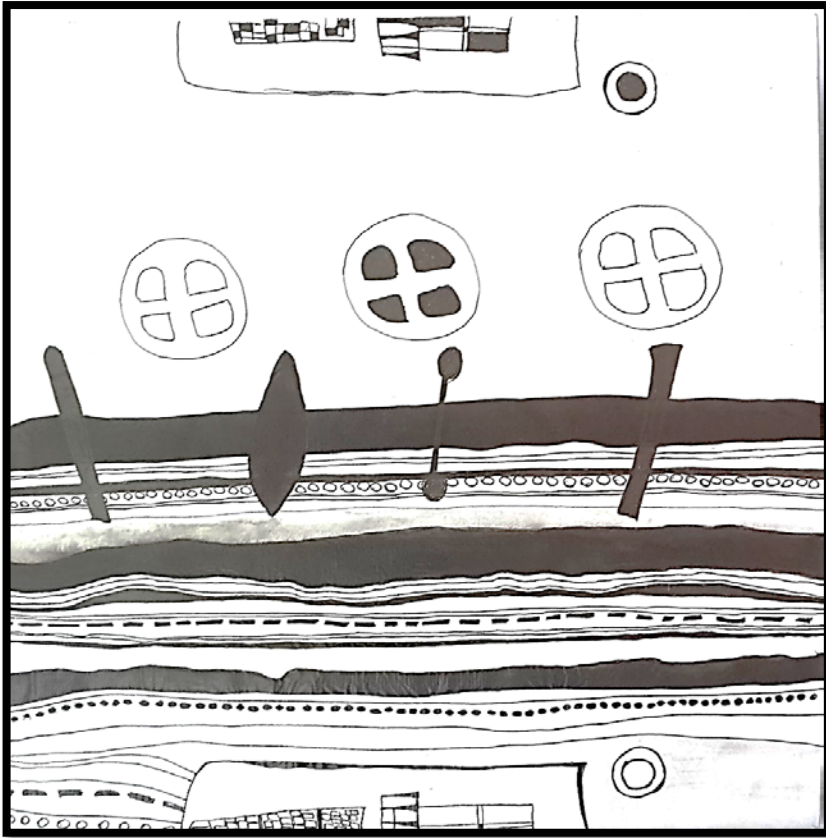

Fig. A64

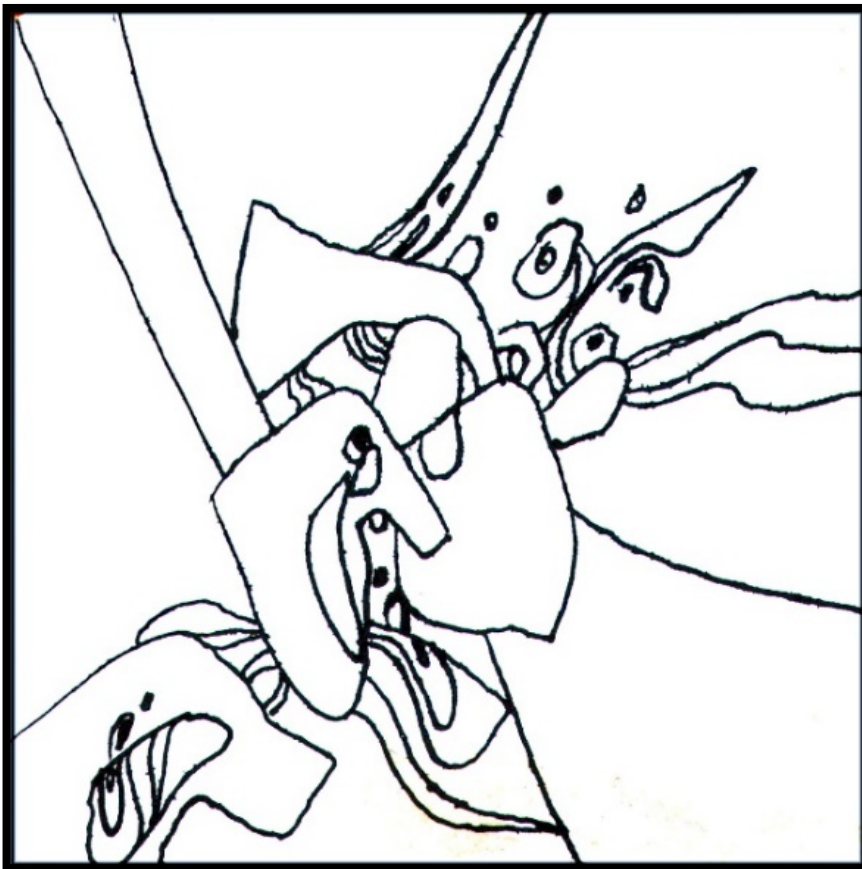

Fig. A65

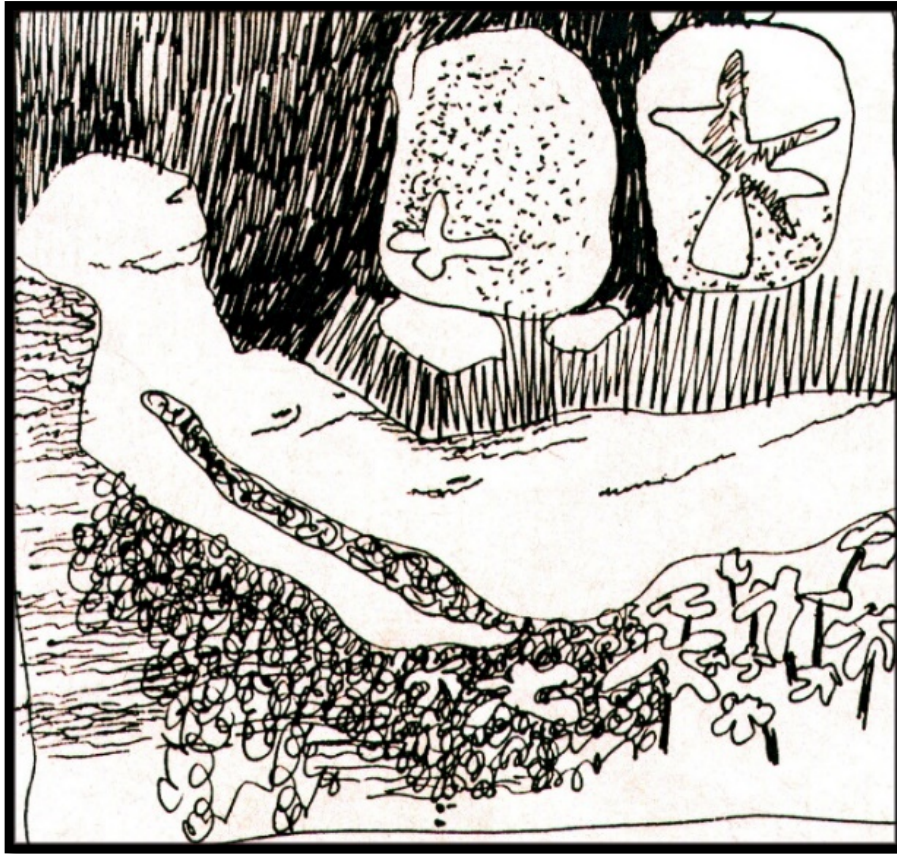

Fig. A66

Fig. A67

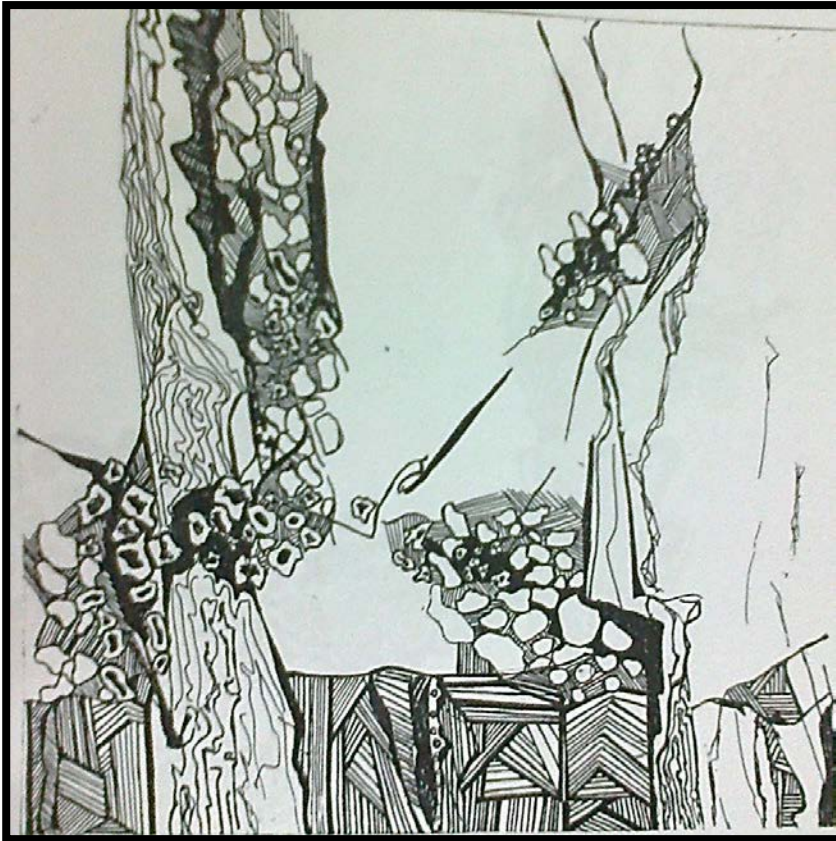

Fig. A68

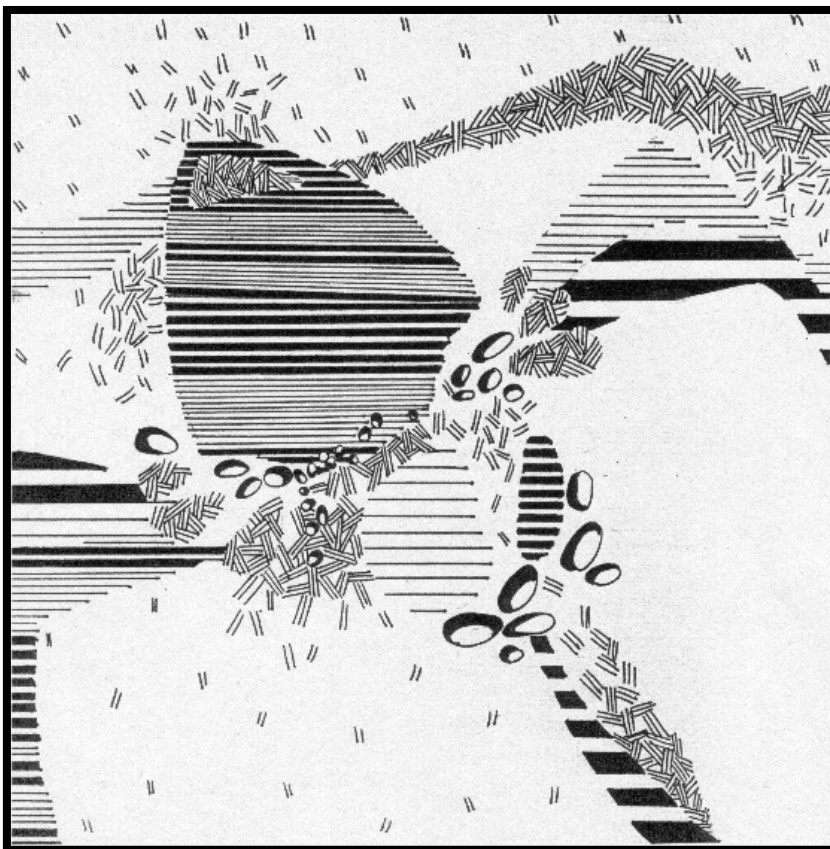

Fig. A69

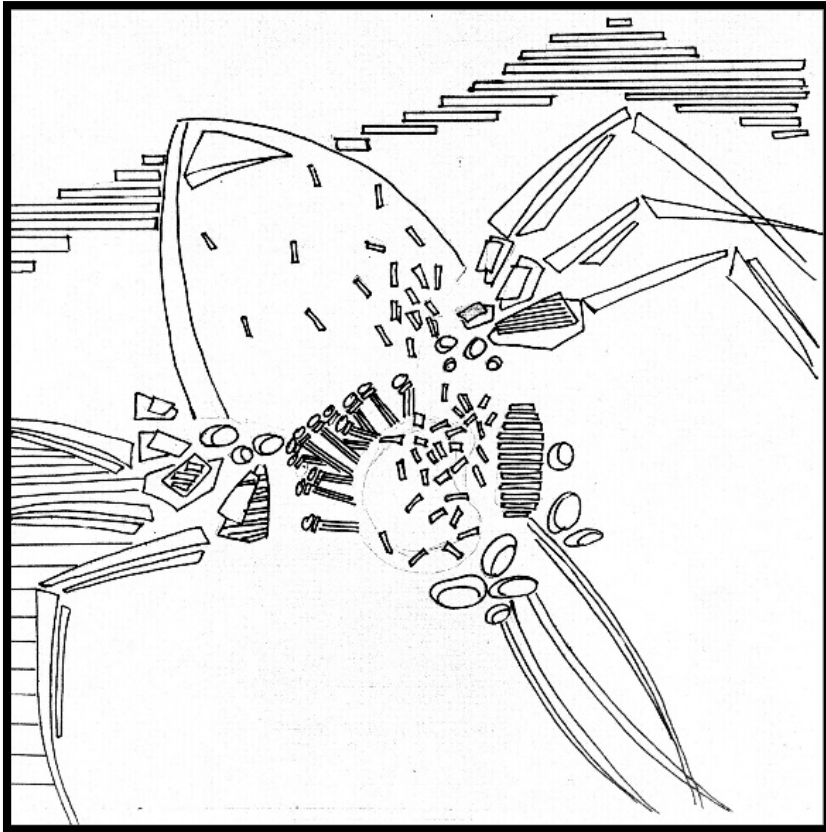

Fig. A70

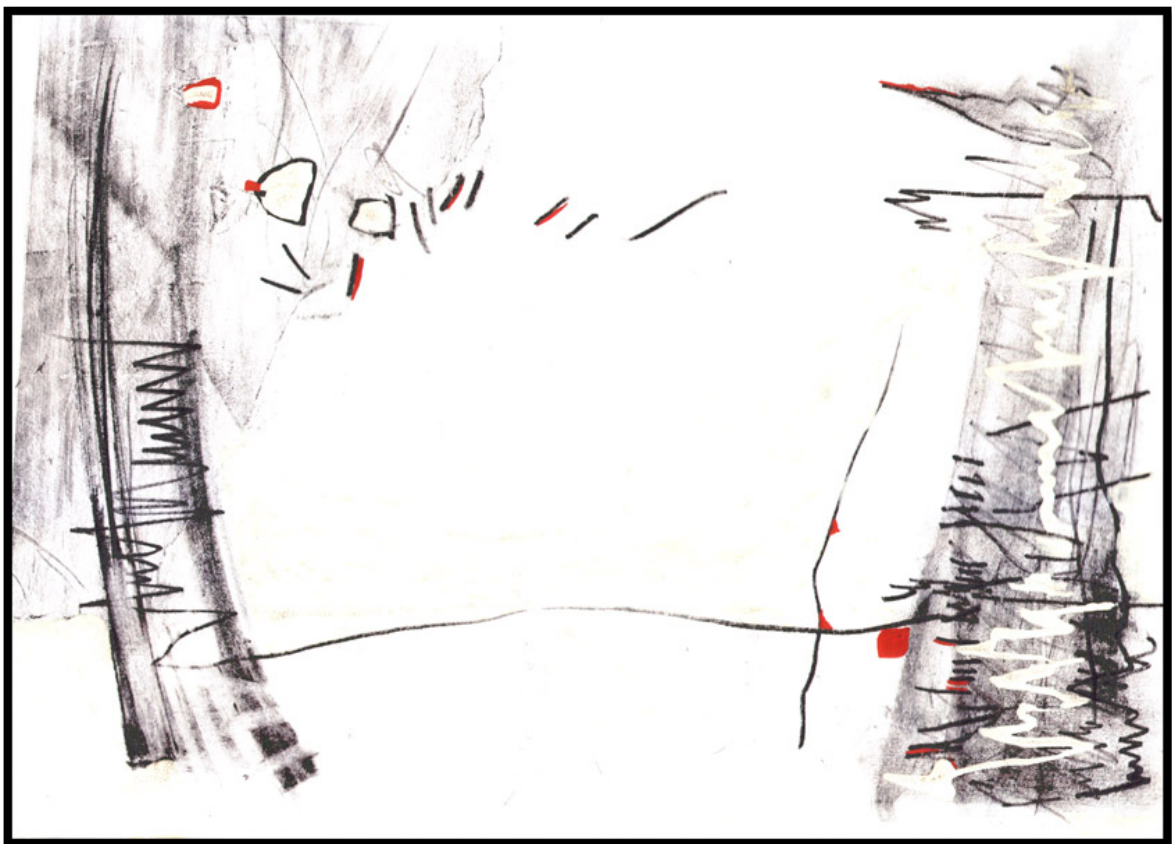

Fig. A71

Fig. A72

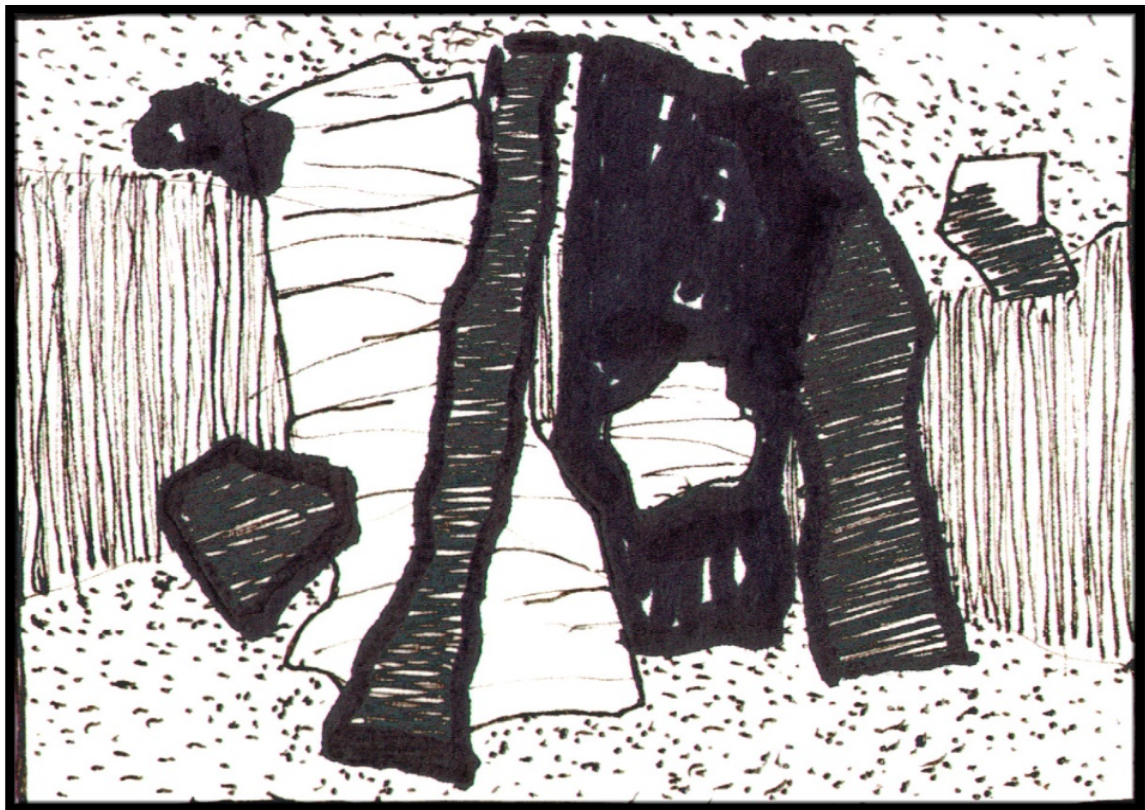

Fig. A73

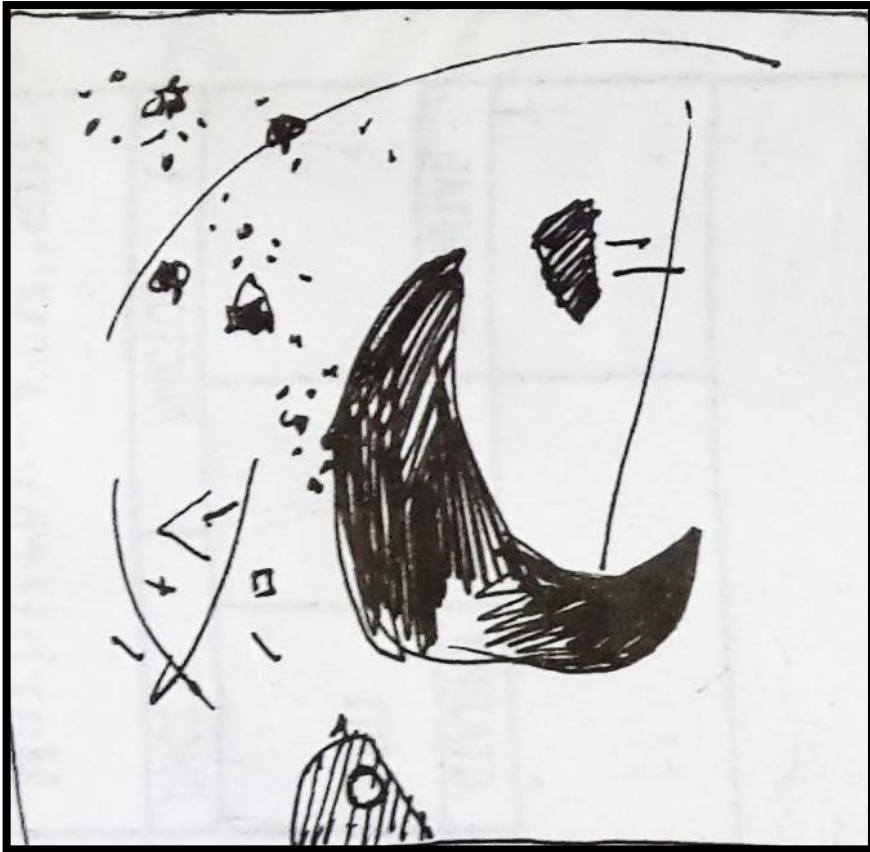

Fig. A74

Fig. A75

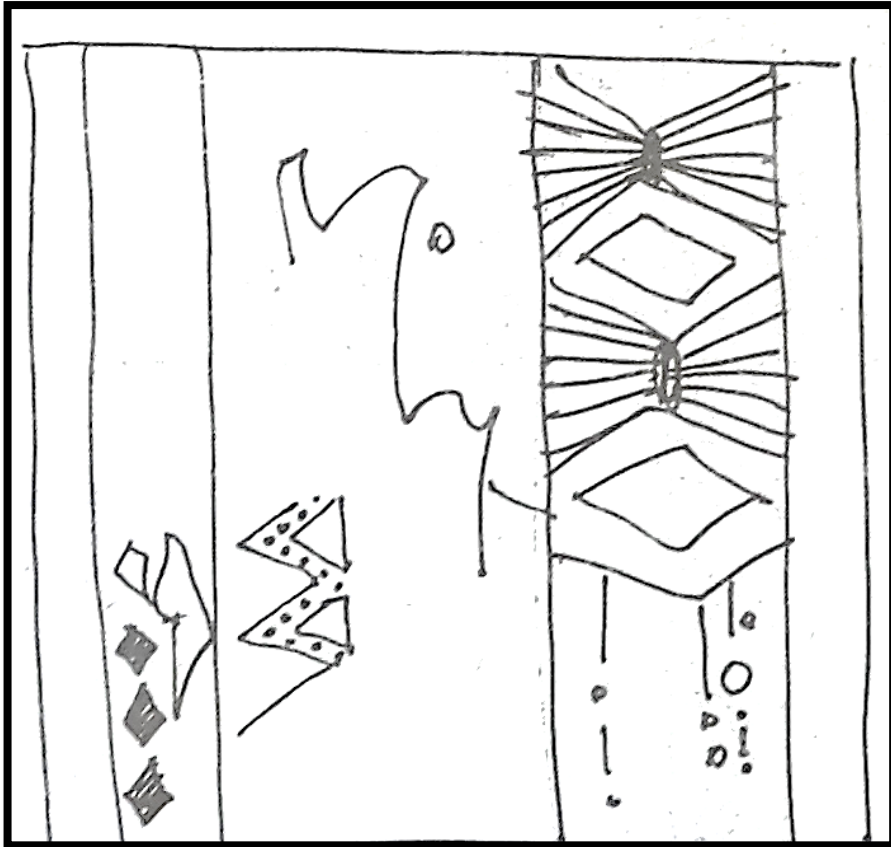

Fig. A76

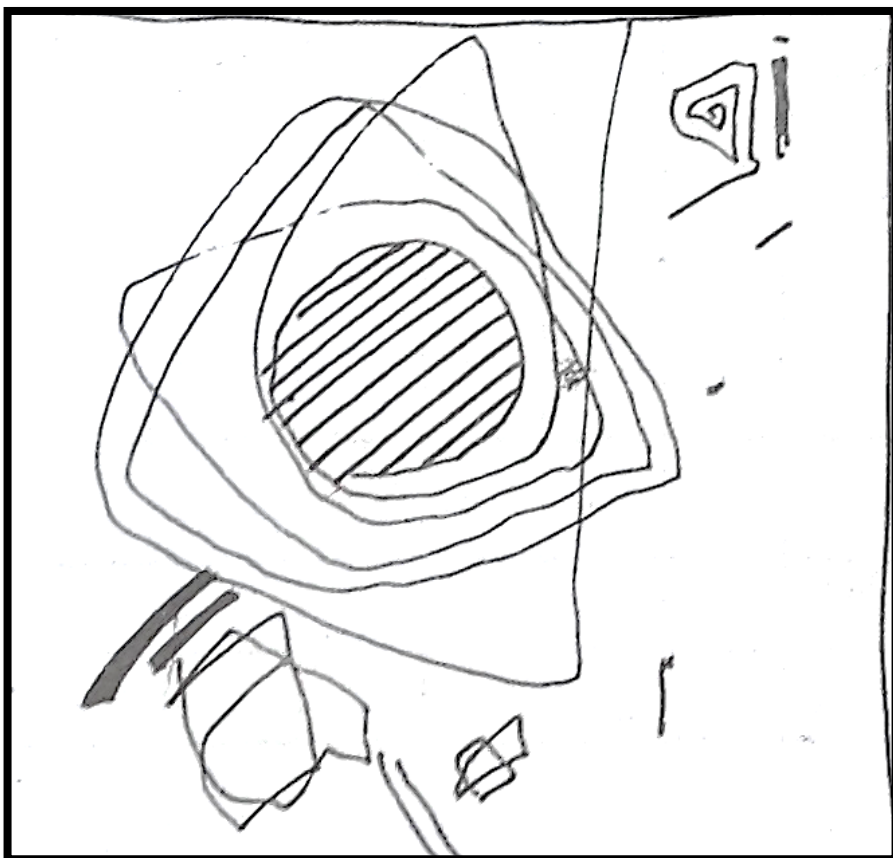

Fig. A77

Fig. A78

Fig. A79

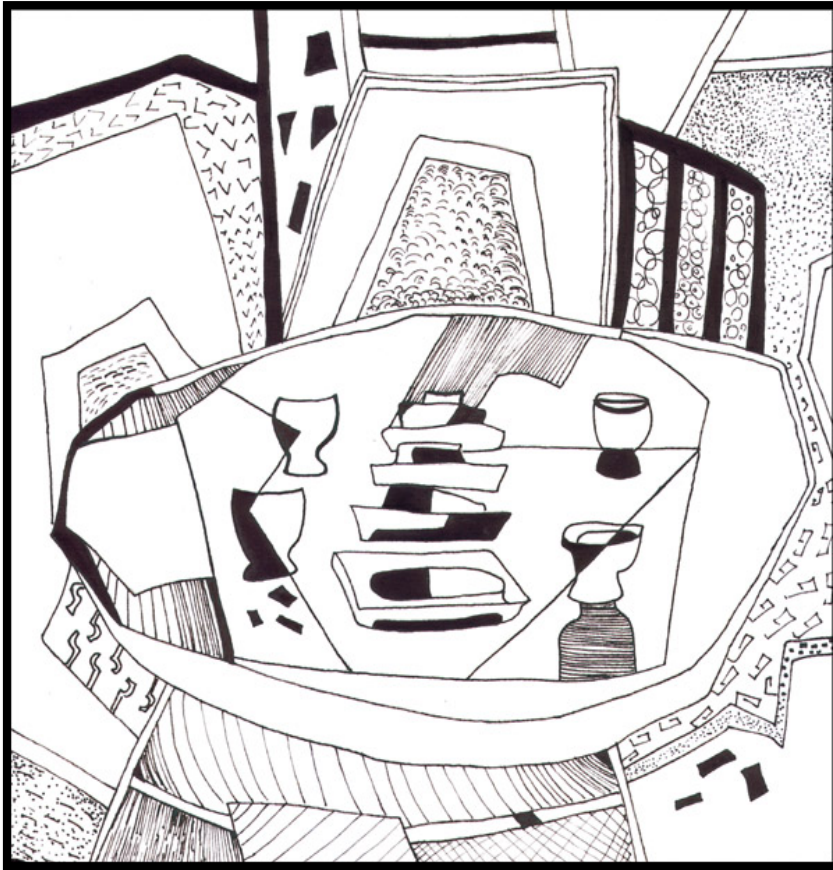

Fig. A80

Fig. A81

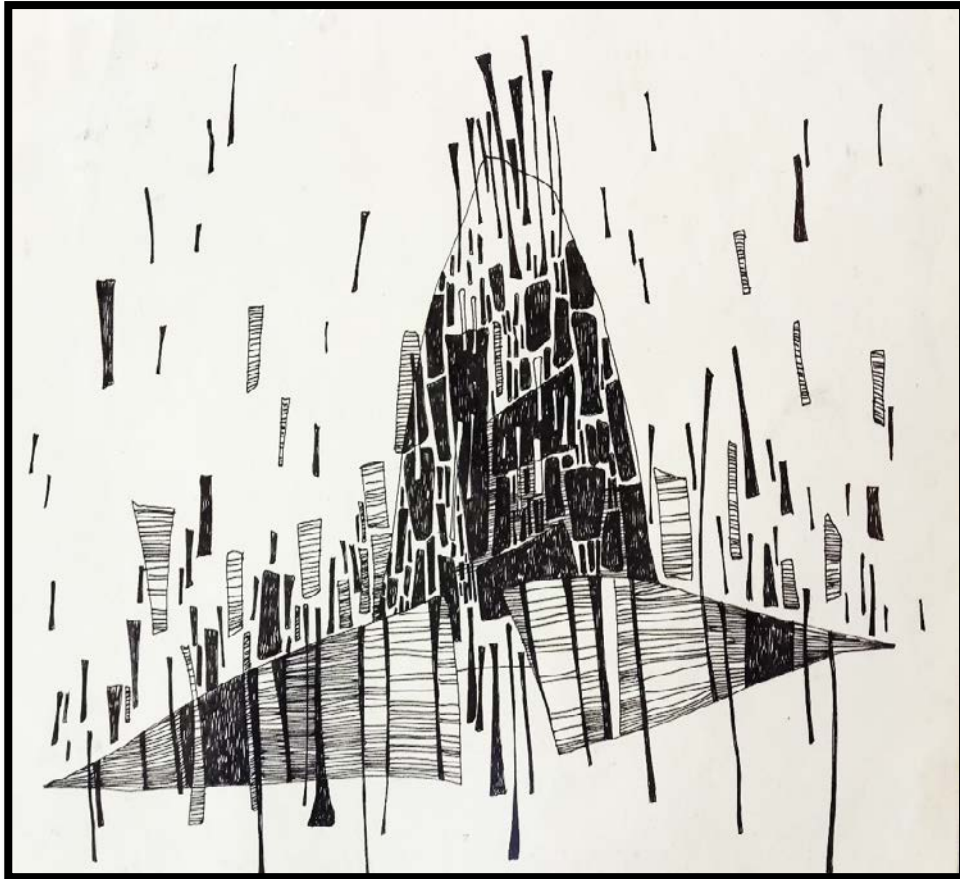

Fig. A82

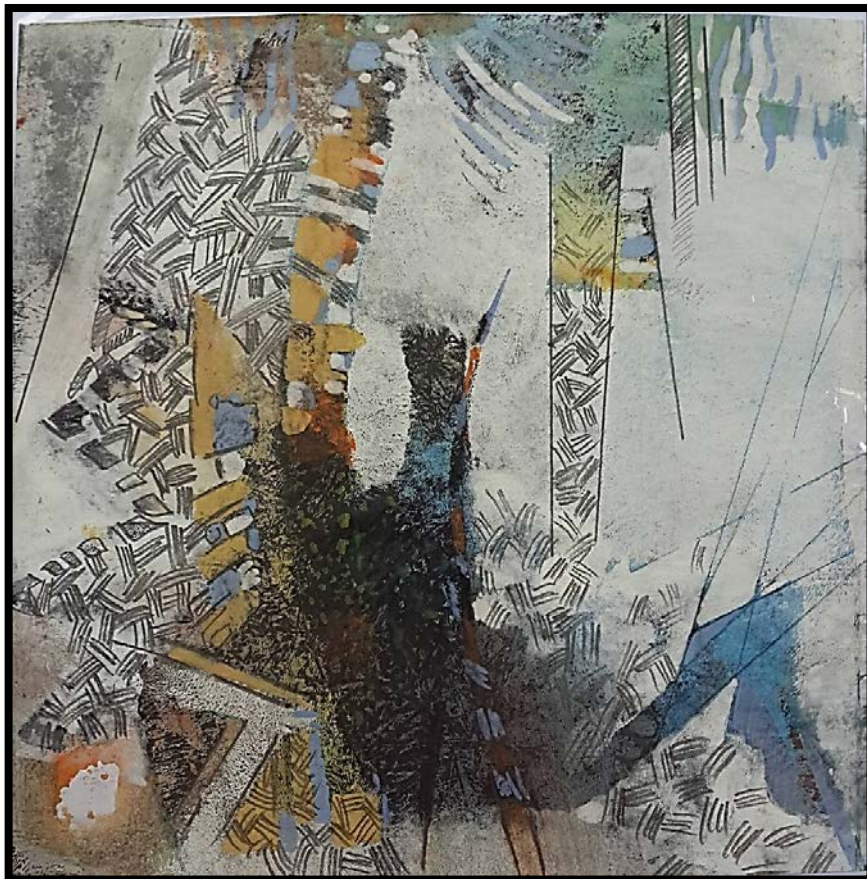

Fig. A83

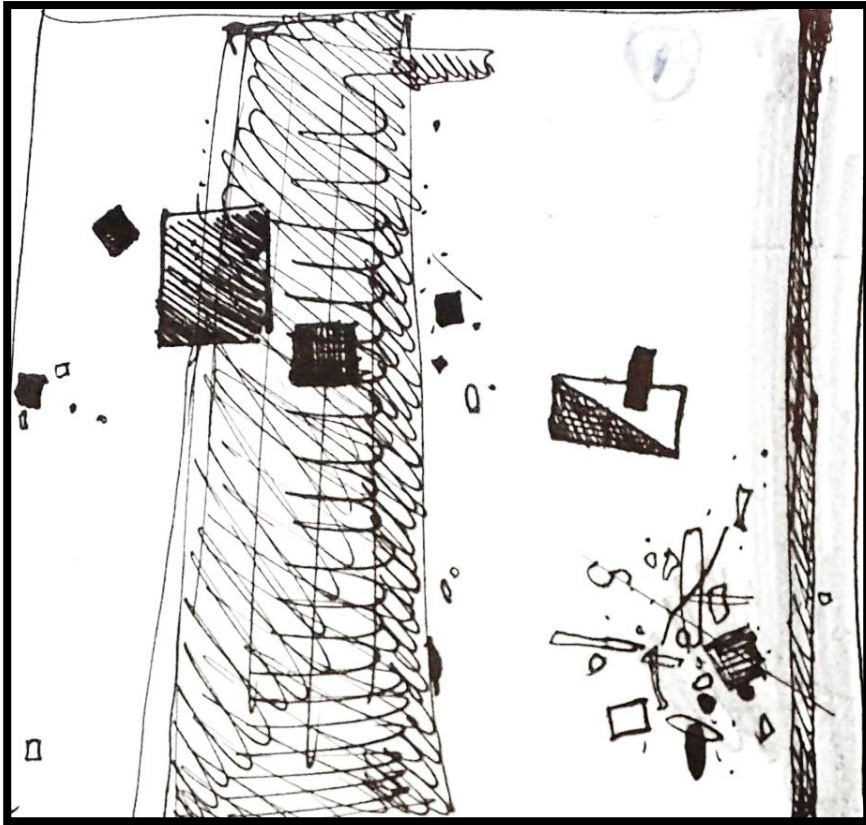

Fig. A84

Fig. A85

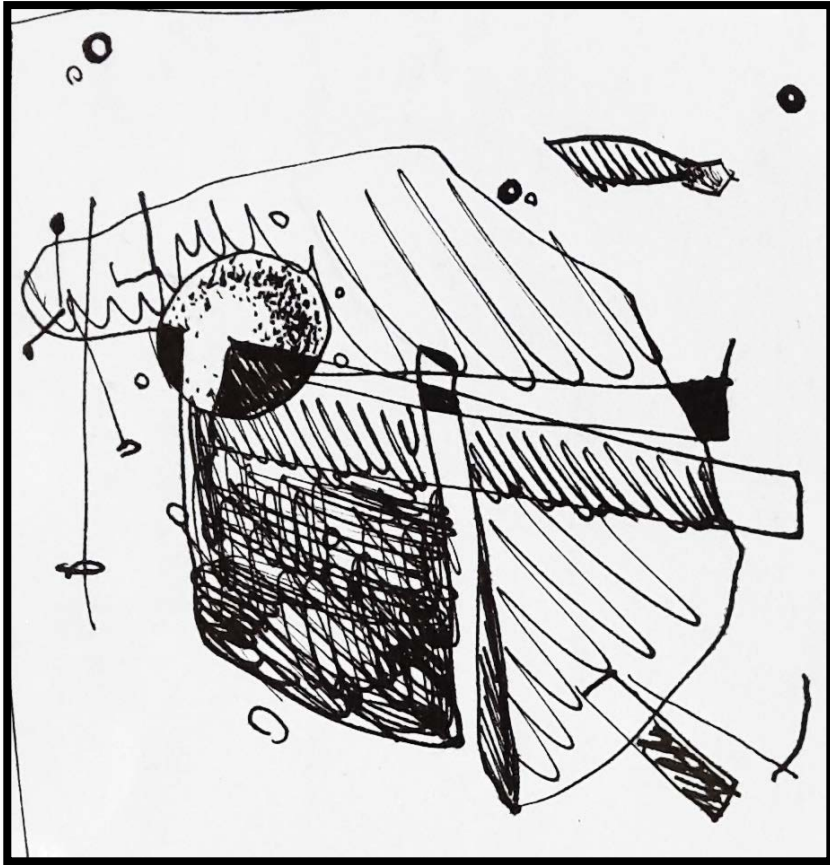

Fig. A86

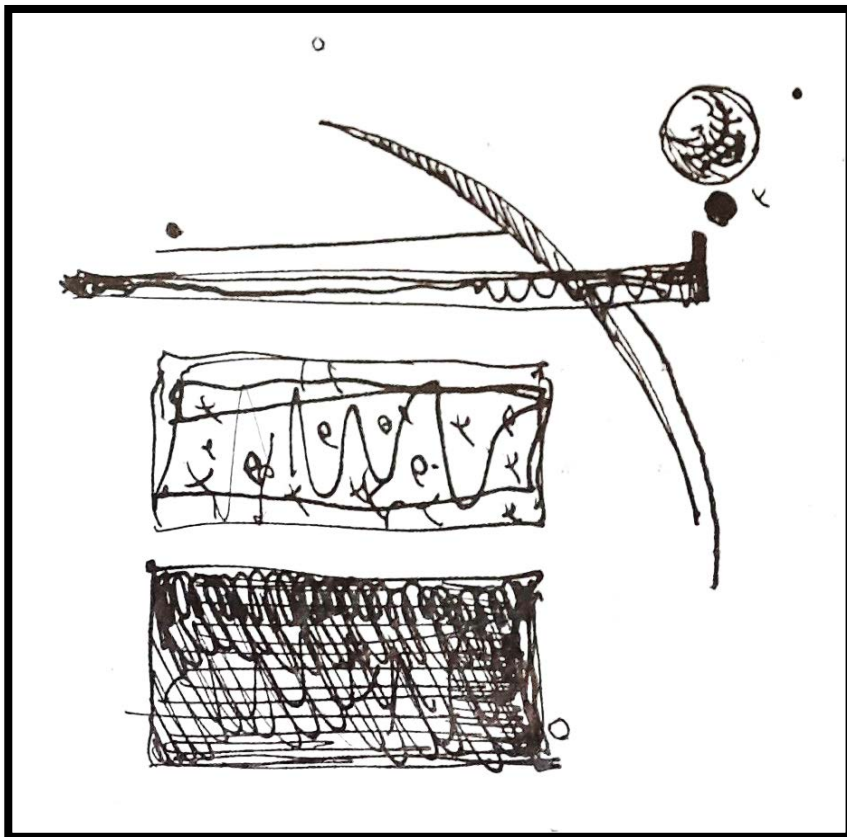

Fig. A87

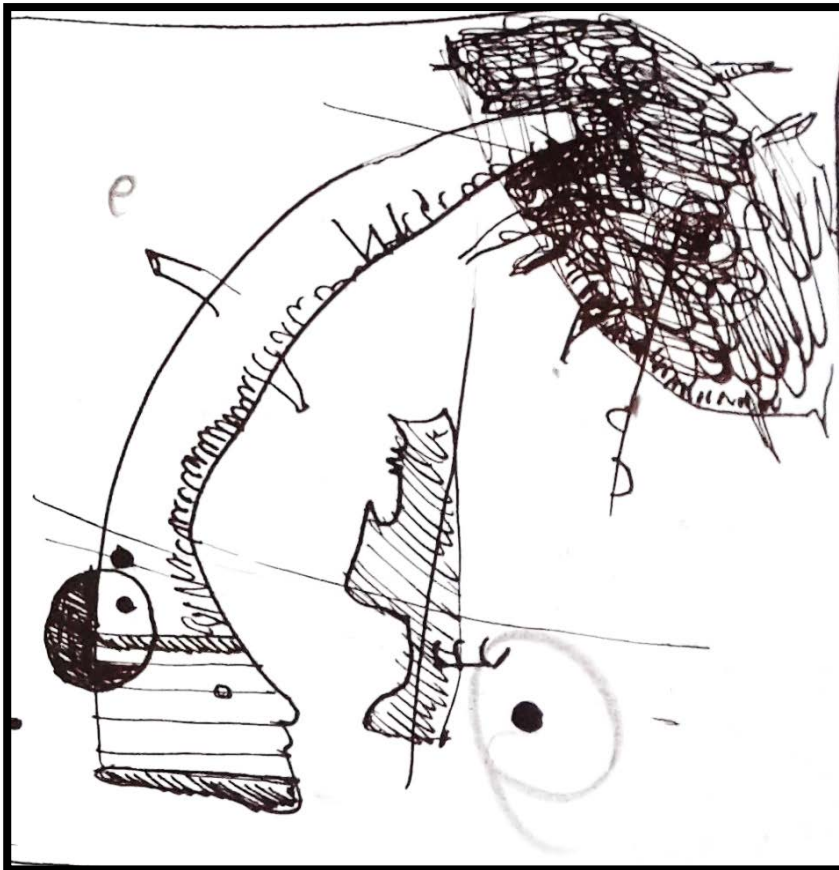

Fig. A88

Fig. A89

Fig. A90

Fig. A91

Fig. A92

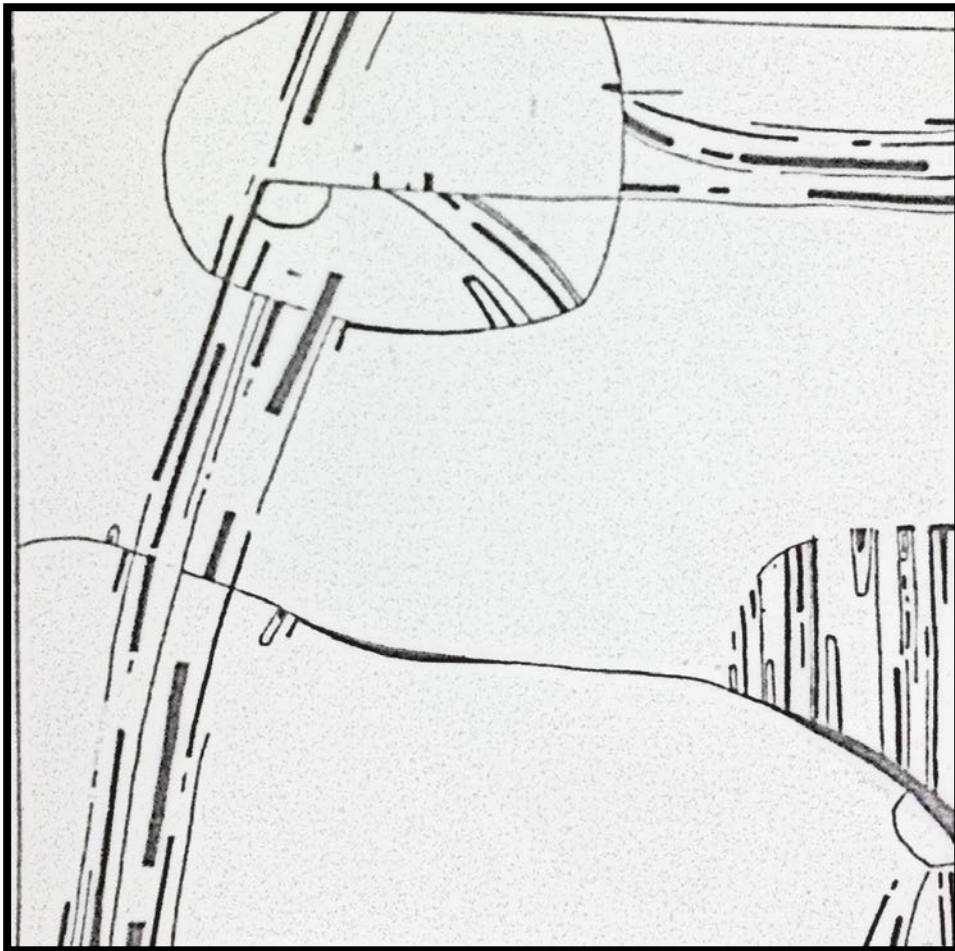

Fig. A93

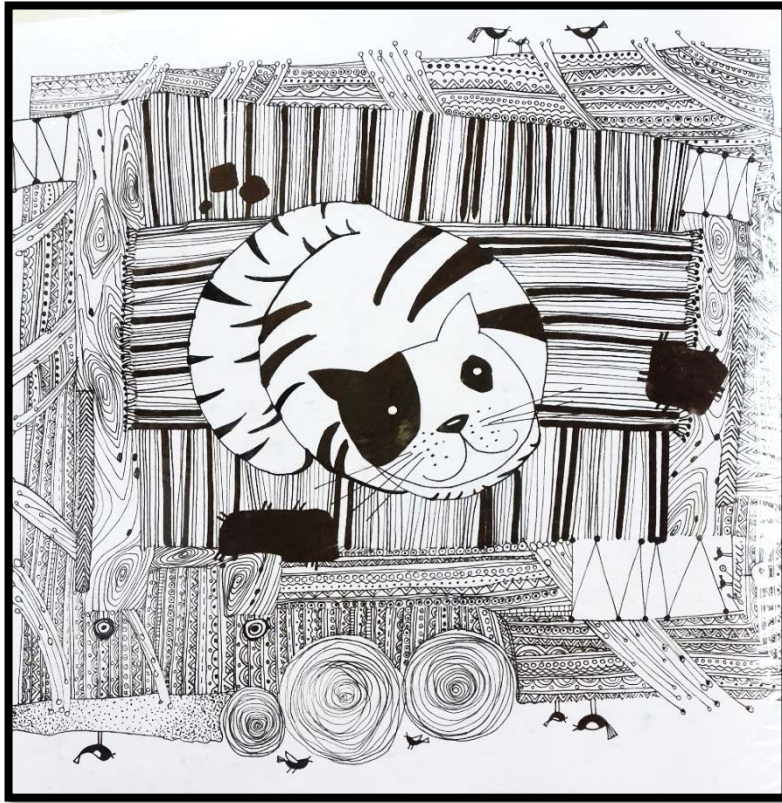

Fig. A94

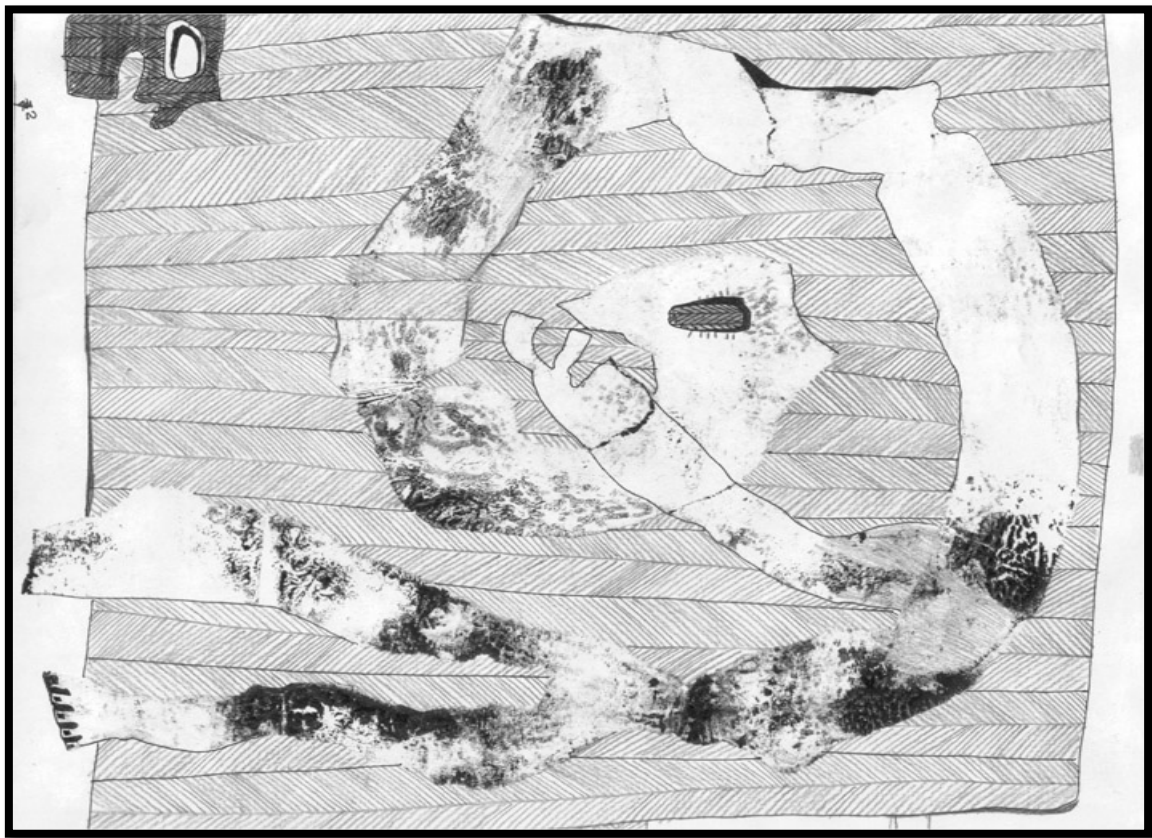

Fig. A95

Fig. A96

Fig. A97

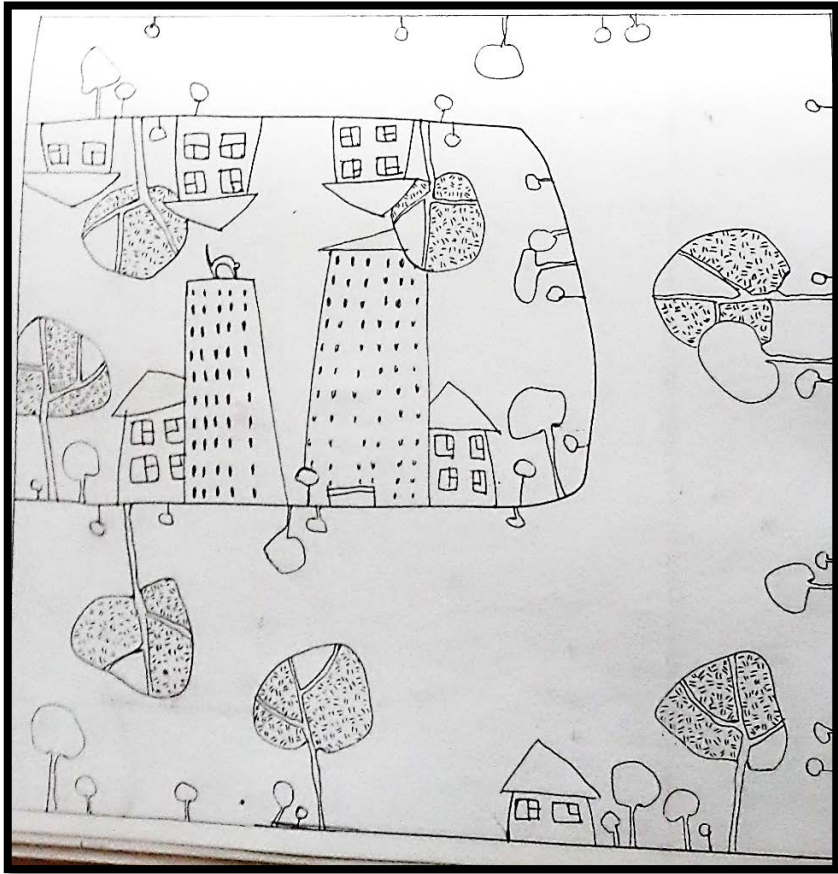

Fig. A98

Fig. A99

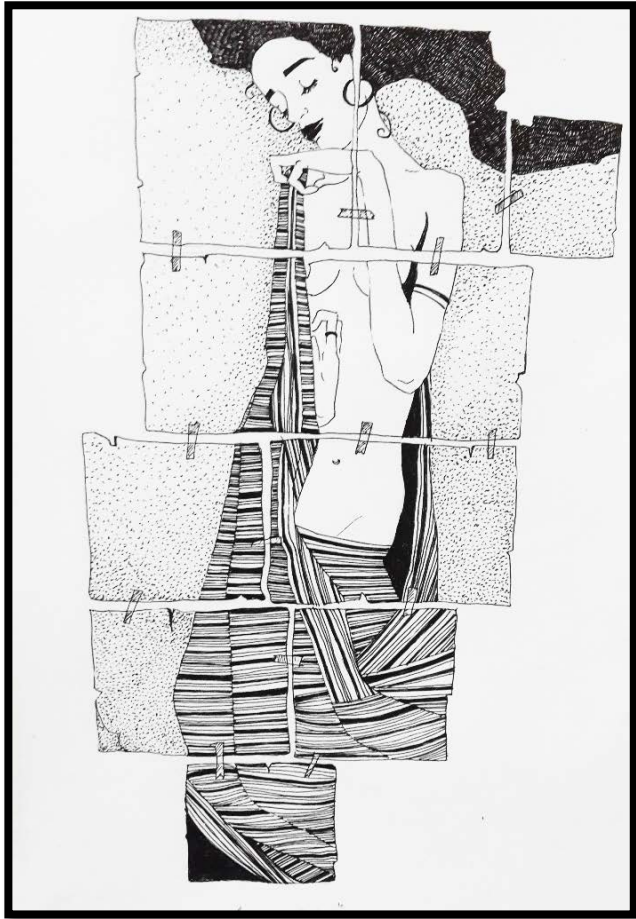

Fig. A100

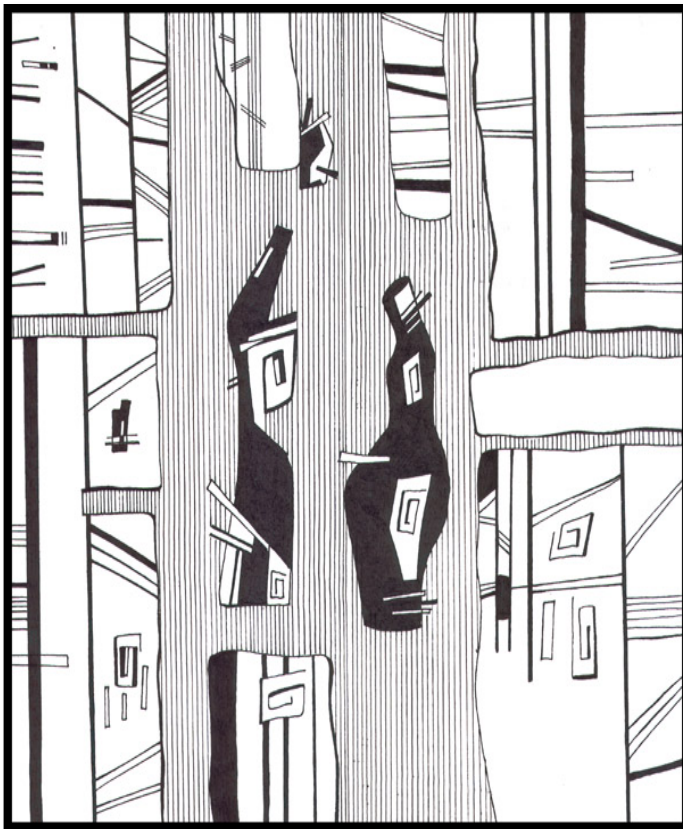

Fig. A101

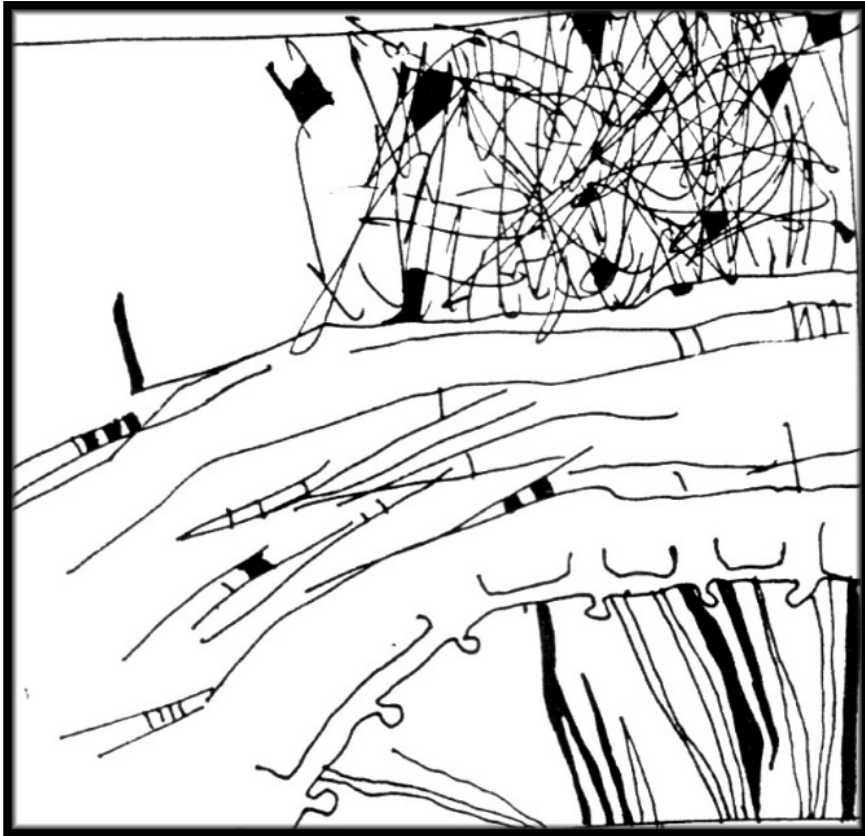

Fig. A102

Fig. A103

Fig.A104

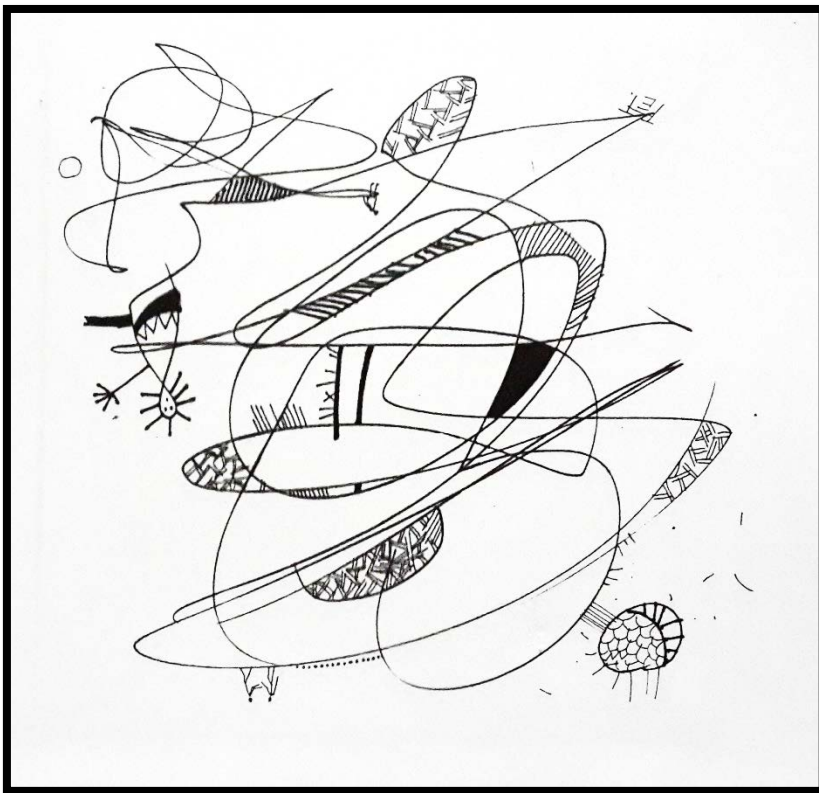

Fig. A105

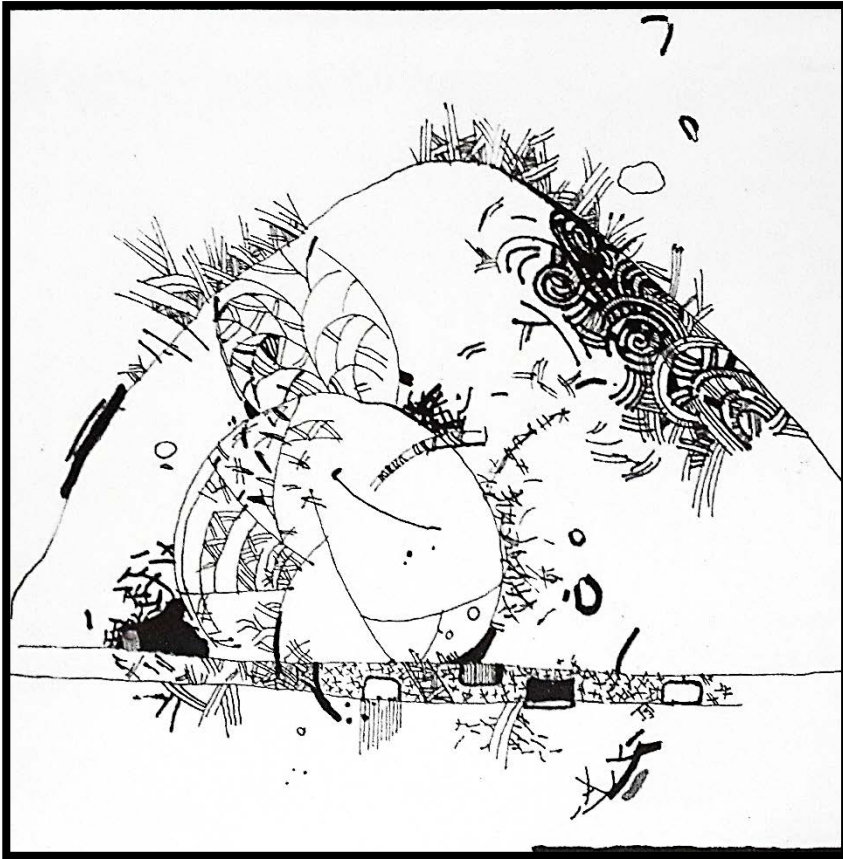

Fig. A106

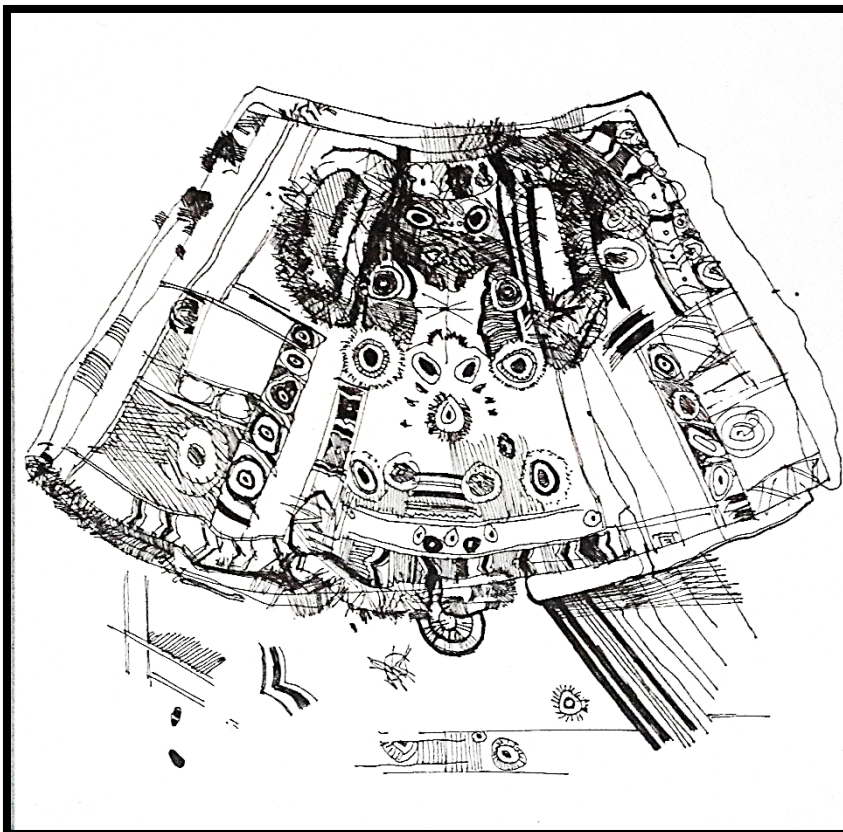

Fig. A107

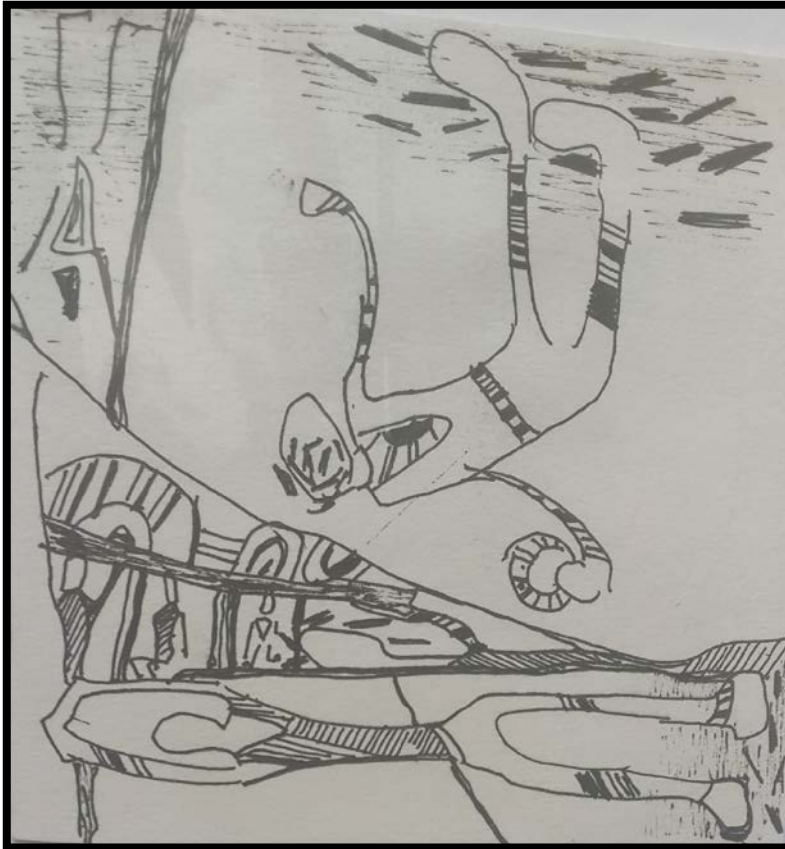

Fig. A108

Fig. A109